

Veileder til økologiforskriften
(forskrift om økologisk produksjon og merking av økologiske
landbruksprodukter, akvakulturprodukter, næringsmidler og fôr av
11.06.2022 nr. 1171)

Regelverksveileder

Økologisk landbruk

Utfyllende informasjon om regelverket
for økologisk landbruksproduksjon

Versjon 28.11.2024

Endringer (f.o.m. 25.06.2022)	
Dato	Punkter endret
31.08.2022	2.3 Nytt punkt om parallellproduksjon og beiteareal 2.6 Ny tekst om bruk av gjødsel på utgangsmateriale og ved dyrking av flerårige vekster 4.6 Fjernet unntak fra kravet om bigårdenes plassering
16.12.2022	2.9 Presisering angående mikrogrønt 3.4 Presisering angående hanndyr for parring 3.13 Tatt inn anbefalinger for gris og utearealer 3.14 Husdyrrom fjørfe: Presisering angående hvordan areal beregnes 4.6 Plassering av bigårdene. Krav til dokumentasjon ang. utmark endret Vedlegg 5: Tilføyd krav til vaglepinner for slaktekylling og kalkun
05.12.2023	2.4 Nytt avsnitt om biokull + oppdatert tekst i vedlegg 2 2.5 Nytt avsnitt om bruk av dekke til f.eks. grønnsaker 3.4 Oppdatert tekst om bevaringsverdige raser + presisering ang. hanndyr 3.5 Oppdatering om bruk av elektriske drivstaver 3.6 Endring i teksten om bruk av melkeerstatning og fjernet tekst om bruk av innkjøpt karensmelk 3.15 Ny tekst om kaninhold 3.16 Ny tekst om hold av lama og alpukka Oppdatering av vedleggene etter regelverksendringer Språklige endringer, eks. erstatning av «konvensjonell» med «ikke-økologisk» og «driftsenhet» med «bigård»
15.02.2024	2.5 Oppdaterte lenker til lister på mattilsynet.no 3.4 Presisering av tekst om innkjøp av dyr av bevaringsverdige raser
28.11.2024	1.10 Presisert tekst om kontroll av leverandørsertifikater 1.19 Nytt avsnitt om merking av gjødsel og jordforbedringsmidler 2.2 Spesielt om karenstid for jordbær 3.14 Husdyrrom – oppdatert tekst om bygninger til fjørfe 3.4. Presisering av at tillatelse ikke er nødvendig ved førstegangsetablering og presisering angående innkjøp av ikke-økologiske fjørfe Oppdatering av vedleggene iht. forordning 2023/121 og 2023/2229

Innhold

1	DETTE BØR DU VITE OM ØKOLOGISK PRODUKSJON	7
1.1	Hva finner du i denne veilederen?	7
	Veilederne er ikke juridisk bindende	7
1.2	Myndighetsfordeling og tilsynsansvar	7
	Debios oppgaver og ansvar	7
	Mattilsynets oppgaver og ansvar	7
1.3	Mål og prinsipper for økologisk produksjon	8
	Landbruket skal være allsidig og bidra til jordas fruktbarhet	8
	Det er strenge krav til gjødsel, fôr og plantevernmidler	8
	GMO er forbudt	8
	Husdyrholdet skal bidra til likevekt på gården	8
	Kunnskap og respekt for dyrenes egenart er selve grunnlaget for økologisk husdyrhold	9
	Karenstid før produktene kan omsettes som økologiske	9
1.4	Regelverket på økologiområdet	9
	Økologiregelverket gjelder i tillegg til annet regelverk	9
1.5	Hvem er kontrollpliktig etter økologiforskriften?	9
1.6	Gebyr for å være med i kontrollordningen	10
1.7	Slik knytter du deg til kontrollordningen	10
	Debio kontrollerer virksomhetene årlig	10
	Debio skal ha tilgang til opplysninger og dokumentasjon	11
1.8	Setter du bort aktiviteter til andre virksomheter?	12
1.9	Du må dokumentere omsetningen og produksjonen din	13
1.10	Kontroll av sertifikatene til leverandørene du bruker	14
1.11	Husk å utføre kontroll når du mottar økologiske produkter	14
1.12	Du må iverksette forebyggende tiltak	15
1.13	Hvis du får mistanke om uregelmessigheter eller lovbrudd	15
1.14	Når du gjør endringer i produksjonen skal du melde fra til Debio	16
1.15	Gruppesertifisering	16
1.16	Utmelding	17
1.17	Eierskifte	17
1.18	Debio svarer på spørsmål og tar imot søknader og klager	17
	Søknad om tillatelse eller dispensasjon	17
	Klager	17
1.19	Krav til merking	18
	Merking av produkter under omlegging til økologisk produksjon	19
	Logoer for økologisk produksjon	19
	Merking og bruk av engfrøblandinger	19

Merking av gjødsel og jordforbedringsmidler	19
1.20 Bruk av betegnelser for økologisk produksjon	20
2 ØKOLOGISK PLANTEPRODUKSJON	21
2.1 Arealene må godkjennes	21
2.2 Karenstiden varierer etter hvilke plantekulturer som dyrkes.....	21
Unntak fra reglene om når karenstiden starter	22
2.3 Parallellproduksjon – regler for å drive ikke-økologisk og økologisk produksjon samtidig	23
Hva er parallellproduksjon?	23
Når er det tillatt med parallellproduksjon?	24
Vær oppmerksom når du dyrker ulike sorter av samme art	24
Krav om ulike sorter ved parallellproduksjon av flerårige vekster	24
Unntak fra krav til ulike sorter i økologisk og ikke-økologisk produksjon:	25
Parallellproduksjon og beiteareal	25
2.4 Næringstilførsel i økologisk landbruk.....	25
Vekstskifte skal øke jordas fruktbarhet og biologiske aktivitet.....	25
Hvordan gjødsle i økologisk produksjon.....	26
Hva kan du bruke av ikke-økologisk gjødsel?.....	26
Bruk av matavfall	26
Bruk av fiskebiproduktet grakse.....	27
Slik dokumenterer du behovet for ikke-økologisk gjødsel.....	27
Følgende organiske gjødselslag er ikke tillatt:	27
Hvilke råvarer kan brukes til biogassproduksjon (biorest)?	27
2.5 Hvordan regulerer du ugras, skadedyr og sykdommer?	28
2.6 Formeringsmaterialet skal være godkjent	29
Frø og settepotet	29
Vegetativt formeringsmateriale utenom settepotet	30
Skal du produsere frø, såvare og vegetativt formeringsmateriale?	31
2.7 Krav til vekstmedium.....	31
2.8 Krav til økologisk veksthusproduksjon	32
2.9 Dyrking av økologiske spirer, karse og skudd	33
2.10 Høsting av planter og plantedeler fra utmark	33
2.11 Økologisk sopp.....	33
3 ØKOLOGISK HUSDYRHOLD	35
3.1 Omlegging og karenstid	35
Kan arealer og besetning legges om samtidig?	35
3.2 Godkjenning og identifikasjon av animalske produkter.....	36
3.3 Parallellproduksjon	36
Unntaksmuligheter for parallellproduksjon av samme art husdyr	37
3.4 Krav til dyrenes opprinnelse og innkjøp av dyr	37
Første gang du etablerer en økologisk husdyrbesetning	37

Når du må fornye besetningen med ikke-økologiske dyr	38
Fornyning av fjørflokk	39
Ved katastrofer og andre særlige hendelser	39
3.5 Transport av dyr.....	39
3.6 Fôr.....	39
Du skal ha en viss andel egenprodusert fôr	41
Melk	41
Melkeerstatning av naturlig melk er tillatt	41
Kalvens dieperiode	42
Bruk av melk fra dyr som er behandlet med legemidler	42
Bruk av beiter og grovfôr	43
Fellesbeiter	43
Når kan du bruke fôr fra karensarealer?	44
Oversikt - bruk av ulike typer fôr	44
3.7 Muligheter når det oppstår en katastrofesituasjon	45
3.8 Sykdomsforebygging og veterinærbehandling.....	45
Prinsipper for valg av behandlingsmetode	46
Om tilbakeholdelsestiden ved bruk av legemidler	46
Dokumentasjon og merking	47
3.9 Reproduksjon.....	47
3.10 Fysiske inngrep	47
3.11 Dyretall i forhold til spredeareal	48
3.12 Husdyrrom	48
Krav til inneareal	49
Oversikt over arealkrav	49
Krav til hvileområdet.....	50
Oppbinding.....	50
Husdyrrom: spesielt for sau.....	51
Husdyrrom: spesielt for griser	51
Dyreslag som kan gå ute hele året	51
Rengjøring og skadedyrbekjempelse i husdyrrom	52
3.13 Tilgang til beite- og luftearealer	52
Utforming av luftegården	52
Krav om beiting for drøvtyggere og hest.....	53
Egne regler for okser	53
Utearealer for griser	53
3.14 Krav til husdyrrom, areal, og dyretetthet for fjørfe.....	54
Krav til husdyrbygningen.....	54
Uteareal for fjørfe.....	57
Krav om minstealder ved slaktning eller bruk av saktevoksende fjørferaser	58
Kyllingraser som er tillatt i økologisk produksjon	58
Kalkunraser som er tillatt for økologisk produksjon	58
Minstealder ved slaktning	58
3.15 Spesielle regler for kaninhold	59
Krav til oppdrettsforhold for kaniner	59
Flyttbare eller faste hus	59
Egenskaper ved og tekniske krav til innendørs- og utendørsarealer.....	59
Dyretetthet og minsteareal innendørs og utendørs	60

3.16	Spesielle regler for hold av alpakka og lama	61
	Andre krav til bruk av produkter og stoffer i økologisk produksjon skal overholdes jf. Vedlegg 4 om produkter til rengjøring og desinfisering.	61
3.17	Spesielle regler for hold av hjort	61
4	ØKOLOGISK BIRØKT	62
4.1	Generelt om økologisk birøkt	62
4.2	Krav til dokumentasjon	62
4.3	Karenstid	62
4.4	Parallellproduksjon	63
4.5	Bienes opprinnelse	63
	Fornyng av bigården	63
4.6	Plassering av bigårdene	63
4.7	Fôr	64
4.8	Muligheter hvis det oppstår en katastrofesituasjon	64
4.9	Sykdomsforebygging og veterinærbehandling	65
4.10	Håndtering av biene	66
4.11	Egenskaper ved bikuber og materialer som brukes i birøkt	66
	Bikuber	66
	Voks	66
4.12	Rengjøring og desinfeksjon	66
	Vedlegg 1: Plantevernmidler	68
	Vedlegg 2: Gjødning, jordforbedringsmidler og næringsstoffer	73
	Vedlegg 3: Fôrmidler og tilsetningsstoffer i fôrvarer	81
	Vedlegg 4: Produkter til rengjøring og desinfisering	90
	Vedlegg 5: Minsteareal innendørs og utendørs areal og andre særtrekk ved lokalene	92

1 Dette bør du vite om økologisk produksjon

1.1 Hva finner du i denne veilederen?

I denne veilederen finner du utfyllende beskrivelser av de viktigste reglene som gjelder for økologisk landbruksproduksjon. Hva kreves av din produksjon for at du skal kunne markedsføre produktene som økologiske? Dette gir veilederen svar på. Eksempler på sentrale problemstillinger er fremstilt i eksempelbokser.

[Her](#) finner du en veileder som gir utfyllende informasjon om foredling, lagring, import og omsetning av økologiske produkter.

Veilederne er ikke juridisk bindende

Veilederne må leses sammen med forskriften, herunder bestemmelsene i forordningene, siden det alltid er forskriften med de forordningene som gjennomføres i forskriften som utgjør de til enhver tid gjeldende bestemmelsene. Ved eventuell uoverensstemmelse mellom veilederne og økologiforskriften, er det forskriftsteksten som skal legges til grunn.

1.2 Myndighetsfordeling og tilsynsansvar

Debios oppgaver og ansvar

Mattilsynet har delegert myndigheten til å føre tilsyn og fatte enkeltvedtak til Debio¹. I ditt arbeid som økologisk produsent vil du derfor først og fremst forholde deg til Debio som kontrollorgan.

Debio skal føre tilsyn med at landbruks- og akvakulturprodukter som markedsføres med henvisning til den økologiske produksjonsmetoden, tilfredsstiller kravene i regelverket. Markedsføring av produkter som økologiske kan kun skje når enhver fase av produksjon, bearbeiding, distribusjon, omsetning og import fra land utenfor EØS-området har vært underlagt kontrollordningen for økologisk produksjon.

Når Debio fører tilsyn og fatter vedtak etter økologiforskriften, er Debio å anse som et forvaltningsorgan, og er derfor pålagt å følge bestemmelsene i *lov 10. februar 1967 nr 00 om behandlingssåten i forvaltningssaker (forvaltningsloven)* inklusive alminnelige forvaltningsmessige prinsipper og *lov 19. mai 2006 nr 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova)*. Debio plikter også å gi veiledning om gjeldende økologiregelverk.

Mattilsynets oppgaver og ansvar

Mattilsynet har ansvaret for å forberede og gjennomføre regelverksprosessen, og hovedansvaret for tolkning av regelverket. I tillegg har Mattilsynet ansvaret for å:

¹ Jf. forskrift 29 juni 2022 nr. 1242 om delegering av myndighet fra Mattilsynet til Debio etter økologiforskriften punkt 1

- føre tilsyn og fatte enkeltvedtak etter økologiforskriftens bestemmelser om import fra tredjeland av økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter og bearbejdede produkter til næringsmidler eller fôr. Slik myndighet er delegert til Mattilsynets regioner med grensekontrollstasjoner. Tredjeland er land utenfor EØS-området.
- fatte enkeltvedtak om dispensasjon etter økologiforskriften. Slik myndighet er delegert til Mattilsynet, region Stor-Oslo.
- gi midlertidige tillatelser til f.eks. bruk av ikke-økologisk fôr i en katastrofesituasjon. Slik myndighet er delegert til Mattilsynet, region Stor-Oslo.

1.3 Mål og prinsipper for økologisk produksjon

Landbruket skal være allsidig og bidra til jordas fruktbarhet

Økologisk landbruk er en driftsform eller produksjonsmetode som det er fastsatt detaljerte minstekrav til. Driftsformen innebærer en allsidig drift med bruk av naturlige fornybare ressurser som husdyrgjødsel, vekstskifte, belgvekster og fôrvekster, som bidrar til at jordas fruktbarhet opprettholdes og på lang sikt forbedres.

Det er strenge krav til gjødsel, fôr og plantevernmidler

I husdyrproduksjon skal det brukes økologisk fôr med visse unntak, og råvarene skal være lokalproduserte når det er mulig. Det er forbud mot bruk av lettløselig mineralgjødsel og kjemiske plantevernmidler. Tillatte innsatsvarer er spesifisert i økologiregelverket.

GMO er forbudt

Det er forbud mot bruk av genmodifiserte organismer (GMO) og produkter avledet fra slike organismer.

Husdyrholdet skal bidra til likevekt på gården

Husdyrhold utgjør en integrert del av virksomheten på mange gårdsbruk med økologisk landbruksproduksjon. Husdyrene skal bidra til at det skapes likevekt i produksjonssystemet gjennom å dekke plantenes behov for næringsstoffer og øke mengden av organisk materiale i jorda.

Økologisk husdyrhold uten tilhørende dyrkingsareal er ikke tillatt, og besetningens størrelse skal stå i forhold til tilgjengelig gressareal. Dette er for å unngå problemer med overbeiting, erosjon og forurensing av jord og vann. Alle dyr i økologisk husdyrhold skal i utgangspunktet ha tilgang til uteareal.

Reglene for økologisk husdyrhold omfatter alle domestiserte dyrearter, inkludert utegangersau og andre dyr som er under tilsyn. Økologisk bihold er beskrevet i et eget kapittel. Produkter av dyr fra jakt og fiske omfattes ikke av økologiforskriften.

Kunnskap og respekt for dyrenes egenart er selve grunnlaget for økologisk husdyrhold

Det er et mål i økologisk produksjon² å ivareta god dyrevelferd, og spesielt å oppfylle dyrenes artsspesifikke adferdsbehov.

For at en økologisk driftsenhet skal kunne fungere som en enhet og være minst mulig avhengig av tilførte ressurser utenfra, må sammenhengen mellom jord, planter og gjødsel være balansert. Det innebærer at hele gårdens husdyrhold må avpasses til arealgrunnlag og plantevekst, både med hensyn til type husdyr og mengde dyr.

Karenstid før produktene kan omsettes som økologiske

Før produkter kan omsettes som økologiske, må høstearealene og produksjonsdyrene gjennom en karenstid. Karenstid betyr det samme som omleggingstid eller omleggingsperiode.

I karenstiden skal reglene for økologisk plante- og husdyrproduksjon følges, men produktene kan ikke omsettes som økologiske. En karenstid er nødvendig for å bygge opp biologisk aktivitet i jorden, og for å forebygge mot innhold av ikke-tillatte stoffer i økologiske produkter fra tidligere bruk av bl.a. kjemiske/syntetiske plantevernmidler.

1.4 Regelverket på økologiområdet

Økologiforskriften regulerer hva som skal til for å kunne produsere og omsette produkter som økologiske.

Økologiforskriften gjennomfører EUs forordninger på økologiområdet, jf [økologiforskriften](#) §§ 2, 3 og 4.

Økologiregelverket gjelder i tillegg til annet regelverk

Det er viktig å merke seg at alle krav i økologiregelverket gjelder **i tillegg til** kravene som virksomheter er pålagt i annet generelt og spesielt regelverk. Eksempler er regelverk om hygiene, helse, dyrevelferd og merking mv. Som virksomheter har dere selv ansvar for at regelverket som gjelder for deres produksjon følges.

1.5 Hvem er kontrollpliktig etter økologiforskriften?

Hvis du produserer og/eller omsetter økologiske landbruksprodukter, akvakulturprodukter eller bearbejdede produkter til næringsmidler eller fôr, må du være tilknyttet kontrollordningen og ha en gyldig sertifisering fra Debio³. Når sertifiseringen er på plass, vil du bli kontrollert av Debio årlig.

Hvis du driver med en av disse aktivitetene, er du kontrollpliktig:

- alle aktiviteter med tanke på markedsføring: produksjon, bearbejding, import eller eksport av økologiske produkter. Bearbejding omfatter også endringer i merking, inkludert oversettelse. Omsetning av ferdig merkede produkter fra EØS-området er ikke omfattet av kontrollplikten.

² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. 2018/848 artikkel 4 e

³ Jf. økologiforskriften § 5

- lagring av produkter på et annet sted enn direkte på salgsstedet, inkludert lagring i forbindelse med netthandel.
- markedsføring av økologiske produkter.
- bortsetting av kontrollpliktig aktivitet.

Hvis du driver med virksomhet som omfattes av kontrollplikten, kan du søke om sertifisering hos Debio [her](#).

Produksjonsreglene i økologiregelverket omfatter ikke produkter som stammer fra jakt og fiske av villevende arter.

1.6 Gebyr for å være med i kontrollordningen

Alle virksomheter som er omfattet av kontrollordningen, skal betale årlig gebyr. Debio krever inn gebyrene. Gebyrenes størrelse er fastsatt i økologiforskriften og i forskrift om betaling av gebyrer for særskilte ytelser fra Mattilsynet.

1.7 Slik knytter du deg til kontrollordningen⁴

For å bli sertifisert som økologisk produsent må du søke om tilknytning til kontrollordningen. Sammen med søknaden må du utarbeide en fullstendig beskrivelse av driften.

Beskrivelsen skal vise hvordan du skal dokumentere den økologiske drifta, beskrivelse av omfang og driftsmåte. Søknad om tilknytning sammen med beskrivelse av driften og aktuell dokumentasjon, danner grunnlaget for behandlingen av søknaden. Virksomheten din er tilknyttet kontrollordningen hvis søknaden blir godkjent⁵.

Dokumentasjon som skal legges ved søknad om tilknytning og beskrivelse av driften:

- Navn og adresse til den som er driftsansvarlig, samt eventuelle opplysninger om andre som kan undertegne for drifta⁶. For samdrifter må det avklares ved innmelding hvem som er juridisk ansvarlig for virksomheten.
- Oversikt over gårdens bygninger og anlegg (skisse eller kart) og jorder (skiftekart) hvor det skal drives økologisk.
- Hvilke produksjoner og aktiviteter som skal drives økologisk, det vil si skifter og husdyrproduksjoner (ev. sanking av ville vekster m.m.).
- I tilfeller hvor deler av gården ikke skal drives økologisk skal disse områdene også angis, f.eks. på skisse/kart. I forhold til husdyrhold kan dette angis i tegning av husdyrrom, oversikt over beitearealer, utearealer osv., og i oversikten over lagerrom.

For mer informasjon om tilknytning til kontrollordningen, se www.debio.no.

Debio kontrollerer virksomhetene årlig

Debio utfører årlig kontroll av alle virksomheter som er tilknyttet kontrollordningen. I utgangspunktet skal den årlige kontrollen være et fysisk kontrollbesøk, men for virksomheter som er vurdert til å være i laveste risikogruppe skal det minimum være fysisk kontroll med 24

⁴ Jf. økologiforskriften § 5

⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 39

⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 3 nr. 13

måneders intervall. En forutsetning for å bli vurdert som en virksomhet med lav risiko er at det ikke er registrert avvik som påvirker økologisk status de siste 3 årene⁷. For slike virksomheter skal det uansett være en årlig verifikasjon (dokumentkontroll) av at produksjonen er i henhold til økologiregelverket. Det er også andre forhold enn avvik som avgjør en virksomhets risikogruppe, for eksempel type aktivitet.

Ved fysisk kontrollbesøk registrerer og samler revisoren fra Debio inn nødvendige opplysninger og gir veiledning om regelverket. Etter hvert besøk skriver Debio en revisjonsrapport, som underskrives både av revisor og en representant for virksomheten. Hvis revisoren har funnet avvik under besøket, vil det være beskrevet i rapporten sammen med informasjon om videre håndtering.

Informasjon innhentet under eller i etterkant av revisjonen vil bli vurdert av en saksbehandler i Debio, og det vil bli fattet vedtak om produksjonen godkjennes. Du vil motta et sertifikat med oversikt over produksjonene Debio har registrert på din virksomhet.

Debio skal også foreta risikobaserte tilleggskontroller av et utvalg av de økologiske virksomhetene. Disse er i hovedsak uanmeldte. Debio tar også ut stikkprøver av et utvalg av økologiske produkter for å sjekke om produksjonen er i henhold til regelverket.

Debio skal ha tilgang til opplysninger og dokumentasjon⁸

Når Debio kommer på kontrollbesøk, skal du gi Debio adgang til alle deler av din virksomhet. Hvis du har parallellproduksjon, det vil si flere produksjonsenheter med separat økologisk og ikke-økologisk produksjon, gjelder dette også den ikke-økologiske delen av virksomheten. Debio skal ha tilgang til alle lokaler, til regnskapet og relevante regnskapsbilag, og til alle andre opplysninger som anses nødvendige for kontrollen. Når Debio krever det, skal du legge fram resultater av egne kontroll- og prøvetakingsprogrammer.

Når Debio kommer på besøk, bør du ha følgende dokumentasjon tilgjengelig;

- a) fjorårets og årets regnskap og bilag
- b) utskrift av elektronisk kartverk (helst) med inntegnede skifter m/arealstørrelser og skiftenummer
- c) godkjent gjødselplan og oversikt over faktisk gjødsling (dato, type og mengde for ulike skifter)⁹
- d) oversikt over om og hvordan du har brukt plantevernmidler og plantestyrkende midler (årsak, dato, type for ulike skifter)¹⁰
- e) avlingsoversikt (dato, type og mengde)¹¹
- f) oversikt over innkjøp, salg eller tap av dyr¹²
- g) oversikt over innkjøp og bruk av fôr¹³
- h) oversikt over sykdoms- og dyrlegebehandling (helsekort)¹⁴

⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 38 nr. 3

⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 39.1 og økologiforskr. § 3 g, jf. fo. (EU) 2021/2119, art. 2

⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 39.1

¹⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II, del I pkt 1.10.2

¹¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art.12.1, jf. vedlegg II, del I pkt. 1.12

¹² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.3.4.5

¹³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art 12.1, jf. vedlegg II del I pkt.1.12)

¹⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.3.4.5 og 1.5.2.7

- i) skjema for egenerklæring/bekreftelse fra grunneier på at ikke-tillatte innsatsmidler ikke er benyttet i utmark de siste tre årene¹⁵
- j) rengjørings- og desinfiseringsjournal (med informasjon om aktive stoffer) for husdyrproduksjon¹⁶
- k) eventuell kopi av de to siste søknadene om produksjonstilskudd

Debio registrerer dine opplysninger om areal og husdyr hvert år¹⁷. Arealstørrelser og kulturer registreres per 31. juli i inneværende år. Opplysninger om husdyrproduksjoner og antall dyr registreres per 1. mars i inneværende år.

Krav til underskrevet erklæring om å følge regelverket

Beskrivelsen skal inngå i en erklæring som skal underskrives av den som er ansvarlig for driften. Erklæringen skal inneholde forpliktelser om:

- a) å utøve aktiviteten i samsvar med regelverket for økologisk produksjon, merking og evt. import fra tredjeland.
- b) å fjerne henvisninger til økologisk produksjonsmetode når ett eller flere av virksomhetens produkter mister sin økologiske status.
- c) å skriftlig informere kjøper av et produkt om å fjerne uriktige angivelser på produktet som henviser til økologiske produksjonsmetode¹⁸.

Beskrivelsen skal verifiseres av Debio. Deretter skriver Debio en revisjonsrapport som skal signeres av begge parter¹⁹.

Virksomheten skal i god tid gi melding til Debio om eventuelle endringer i driftsbeskrivelsen eller i de konkrete tiltakene som virksomheten har beskrevet²⁰.

1.8 Setter du bort aktiviteter til andre virksomheter?²¹

Hvis du lar andre virksomheter utføre for eksempel pakking, transport og/eller lagring av produkter du har produsert, må du ha en utvidet godkjenning for dette. Den andre virksomheten må ikke ha egen godkjenning for å kunne håndtere økologiske produkter, men aktiviteten som er satt bort skal dekkes av godkjenningen til virksomheten din. Begge virksomheter må følge økologiregelverket og blir kontrollert av Debio, men det er virksomheten som setter bort aktiviteten som sitter med ansvaret for at den utføres i tråd med økologiregelverket, og skal ha aktiviteten listet på sitt økologisertifikat. Den virksomheten som aktiviteten settes bort til skal ha godtatt at den er underlagt kontrollordningen for økologisk produksjon.

Når dere setter bort kontrollpliktige aktiviteter, skal beskrivelsen av driften omfatte:

¹⁵ Jf. økologiforskr. § 3, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 10.3 b og økologiforskr. § 3 b, jf. Fo (EU) 2020/464 art. 1.2 3

¹⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14., jf. vedlegg II del II pkt. 1.5.1.6

¹⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 39.1 b og økologiforskr. § 3 g, jf. fo. (EU) 2021/2119 art.3

¹⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 39.1 d iii

¹⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 38.6

²⁰ Jf. økologiforskriften § 8 a og økologiforskriften, § 2, jf. fo. (EU) 2018/848 art. 39.1 d i

²¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 34.3

- en liste over de virksomhetene dere har satt bort kontrollpliktig aktivitet til. Debio skal ha full tilgang til disse virksomhetene for å kunne kontrollere at økologiregelverket følges hos disse.
- dokumentasjon på sporing tilbake i hele leverandørkjeden (eks. egnet regnskapssystem). Alle produktene skal kunne spores tilbake til leverandører/selger, og førstemottakere/kjøpere.
- en erklæring om at dere forblir ansvarlige for de økologiske aktivitetene i den andre virksomheten, og at dere ikke har overlatt ansvaret for å følge økologiregelverket til denne virksomheten.

Du må betale gebyr for den aktiviteten du har satt bort.

Når ansvaret for aktiviteten også settes bort

Dersom aktiviteten dere setter bort medfører at ansvaret for utførelsen av aktiviteten overføres til den andre virksomheten, må virksomheten som aktiviteten settes bort til ha en egen godkjenning hos Debio. Aktiviteten vil da listes på den andre virksomheten sitt økologisertifikat, som også må betale eget gebyr.

1.9 Du må dokumentere omsetningen og produksjonen din²²

Du må sikre dokumentasjon over bruken av alle innkjøpte innsatsvarer som er benyttet i den økologiske produksjonen. All dokumentasjon skal være tilgjengelig for Debio ved behov. Det er ikke nødvendig at du fremskaffer dokumentasjon for områder som allerede er tilgjengelige ved virksomheten i henhold til øvrig regelverk.

Du må kunne dokumentere

- leverandør, selger, eller eksportør av produktene dine
- produkttype og mengden av innkjøpte økologiske varer
- alle innkjøpte innsatsmidler og bruken av disse
- produkttype og mengde av de økologiske produktene som oppbevares i lokalene
- produkttype, mengde og mottaker for alle de solgte økologiske produktene, unntatt til endelige forbrukere

Opplysningene i regnskapet skal dokumenteres med relevante regnskapsbilag. Regnskapet skal vise balansen mellom innkjøp, produksjon og salg.

For planteproduksjon:

- opplysninger om produkt, mengde og tidspunkt for bruk ved bruk av gjødsel- og jordforbedringsprodukter
- størrelse på avling i inneværende og forrige sesong
- ved bruk av plantevernmidler skal det dokumenteres behovet for bruk når forebyggende tiltak ikke er tilstrekkelig
- mengder, tidspunkt og sted ved innsamling av ville plantevekster.

For husdyrproduksjon:

²² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9.10 c, art. 12.1, 14.1, og art. 34.5, jf. vedlegg II og III

- ved bruk av rengjørings- og desinfeksjonsmidler; informasjon om aktive stoffer i midlene
- behovet for bruk av ikke-økologiske fôrmidler
- bruk av veterinære legemidler, innkjøp av livdyr, begrunnelse for bruk av tillatelser og unntak i husdyrproduksjon

Hvis du driver flere produksjonsenheter med separat økologisk og ikke-økologisk produksjon, kalles dette parallellproduksjon. Da er enhetene hvor du driver ikke-økologisk produksjon også omfattet av kontrollkravene i økologiregelverket.

1.10 Kontroll av sertifikatene til leverandørene du bruker²³

Du skal kontrollere at de leverandørene du kjøper eller mottar økologiske varer fra er underlagt økologikontroll. Med leverandør menes den som er den siste kontrollpliktige virksomheten, dvs leverandøren eller selgeren av varen du kjøper. Når du kjøper inn varer fra en detaljist som ikke er kontrollpliktig gjelder ikke dette kravet.

Når du kontrollerer leverandørsertifikater skal du sjekke:

- at sertifikatet er utstedt av et godkjent kontrollorgan
- at sertifikatet er gyldig for den perioden det mottas varer
- at aktivitetene og produktomfanget samsvarer med den type varer som mottas

Det kan f.eks. gjøres ved å gå inn på kontrollorganets hjemmeside og laste ned sertifikatet eller pdf-fil med registreringer derfra eller å be leverandør om å sende kopi av sitt sertifikat.

Ved kontroll fra Debio skal du kunne dokumentere at leverandørsertifikatet er kontrollert.

Økologisertifikater utstedt etter regelverket som gjaldt fram til 25.06.2022 er gyldige inntil neste sertifisering eller senest til gyldighetsdato angitt i sertifikatet.

1.11 Husk å utføre kontroll når du mottar økologiske produkter²⁴

Når du mottar økologiske produkter skal du kontrollere at emballasjen eller beholderen er lukket og at de nødvendige opplysningene foreligger. Du skal krysskontrollere at opplysningene i merkingen stemmer med opplysningene i følgedokumentene. Resultatet av mottakskontrollen skal angis i regnskapet. Du kan for eksempel benytte egne skjema for mottak, eller du kan bekrefte på pakkseddel at økologisk merking er kontrollert. Rutinene for kontroll av varens merking, inkludert kodennummer, må være kjent for alle som har med varemottak å gjøre.

Når din virksomhet mottar økologiske produkter skal det av dokumentene (mottaksseddel/pakkseddel/faktura/kvittering) som følger med framgå:

- hvem som er leverandør (navn og adresse)
- type og mengde
- at produktene er økologiske (kodennummer til kontrollorgan)
- eventuelle andre opplysninger som gjør det mulig å identifisere partiet, for eksempel lotnummer.

²³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 35.6

²⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 23.1, jf. vedlegg III pkt. 5 og 6

Dersom merkingen og/eller dokumentasjonen ved mottak ikke er tilfredsstillende, skal produktene holdes tilbake inntil det er avklart om de er økologiske. Dersom det ikke er mulig å skaffe nødvendig dokumentasjon, skal produktene omsettes uten henvisning til økologisk produksjonsmetode²⁵.

1.12 Du må iverksette forebyggende tiltak²⁶

For å unngå at økologiske produkter kontamineres med stoffer som ikke er tillatt i økologisk produksjon, må du iverksette forebyggende tiltak. Du må identifisere risikoer for kontaminering og sette i verk tiltak for å redusere risikoene som er identifisert, for eksempel tiltak som sikrer adskilthet (eks. buffersone mot ikke-økologiske skifter) og rengjøringstiltak. Vurderingen som gjøres av risikoer og tiltakene som iverksettes må dokumenteres.

Dersom tilstrekkelige forebyggende tiltak ikke er iverksatt, vil Debios håndtering av eventuelle avvik bli strengere enn dersom det er iverksatt tilstrekkelige forebyggende tiltak.

1.13 Hvis du får mistanke om uregelmessigheter eller lovbrudd²⁷

Dersom du har grunn til å mistenke at et produkt som du har produsert, tilvirket, importert eller mottatt fra en annen virksomhet, ikke er i samsvar med kravene i økologiregelverket, skal du straks enten fjerne økologimerkingen eller isolere produktet. Du skal ikke håndtere slike produkter videre som økologiske før all mistanke er fjernet.

Dette kan være tegn på uregelmessigheter:

- funn ved mottak av produkter; om pakningene er hele og merkingen er korrekt
- mulig sammenblanding av produkter
- prisen betydelig under gjennomsnittspris i markedet
- tvil om en leverandørs sertifikat er ekte
- funn av pesticidrester som kan indikere bruk av produkter som ikke er tillatt i økologisk produksjon.

Hvis noe av dette skjer, skal du umiddelbart informere Debio om mistanken og hvilke tiltak du har iverksatt. Informasjonen til Debio skal minst inneholde opplysninger om identifikasjon av varepartiet, leverandørsertifikat, sporingsinformasjon for produktet, relevante analyseresultater og informasjon om tidligere tilsvarende funn. Hvis mistanken bekreftes, skal Debio også informeres om dette.

Debio kan kreve at produktene ikke håndteres videre som økologiske før de har mottatt tilfredsstillende informasjon som gjør at mistanken kan fjernes.

Hvis det er mistanke om at uregelmessigheten skyldes forhold i din egen virksomhet, må du undersøke hva som kan være årsaken til forekomsten.

²⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848 art. 27 og art. 28.2 1

²⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 28, pkt. 1

²⁷ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav e, jf. fo. (EU) 2021/279, art. 1

1.14 Når du gjør endringer i produksjonen skal du melde fra til Debio²⁸

Som driftsansvarlig har du plikt til å melde fra til Debio dersom det skjer vesentlige endringer i driften. Endringer det skal meldes fra om er:

- Når endring innebærer at beskrivelsen av virksomheten (driftsbeskrivelsen) ikke lenger stemmer med faktiske forhold, f.eks. endring i produksjonsområde/lokaler, ny driftsansvarlig,
- Når du trenger godkjenning for nye produksjoner/aktiviteter
- Når produksjoner/aktiviteter ikke lenger skal produseres økologisk
- Når virksomheten endrer navn, kontaktperson, adresse, telefon, foretaksnummer, m.m. eller ved eierskifte.

Du skal f.eks. melde fra til Debio når du:

- får ny leiejord, legger om nye egne skifter eller har mistet omlagt jord
- starter omlegging av nytt dyreslag
- overdrar drifta til annen driftsansvarlig
- tar i bruk andre lokaler til din økologiske produksjon

1.15 Gruppesertifisering²⁹

Formålet med gruppesertifisering er å redusere administrative kostnader, styrke lokale nettverk og bedre mulighetene for omsetning. Grupper av driftsansvarlige skal bare bestå av medlemmer som er gårdbrukere eller driftsansvarlige som produserer alger eller akvakulturdyr. Virksomhetene kan i tillegg drive med foredling av, bearbeiding av eller å bringe i omsetning næringsmidler eller fôr.

Ordningen med gruppesertifisering ser foreløpig ut til å være mer relevant for økologisk produksjon i eksisterende grupper i tredjeland enn for innføring av nye mindre grupper i for eksempel Norge.

Reglene for gruppesertifisering gjør det mulig å få samlet sertifisering til grupper av virksomheter med minimum 10 medlemmer³⁰. Et medlem kan kun registrere seg i en gruppe for et spesifikt økologisk produkt og uavhengig av hvilken aktivitet som er knyttet til dette produktet.

Internkontrollsystemet i gruppen skal dokumenteres. Lederen for gruppen skal oversende nødvendig dokumentasjon til Debio, har ansvar for å holde et oppdatert register over medlemmene, og skal godkjenne nye medlemmer/aktiviteter og følge opp avvik. Lederen for gruppen skal også sikre årlig opplæring av inspektørene og evaluere deres kompetanse. Interne inspektører i gruppen skal gjennomføre en årlig fysisk inspeksjon av alle medlemmene i gruppen, og skal oversende revisjonsrapporter til lederen for gruppen. Antall inspektører og kompetanse skal være tilstrekkelig og tilpasset til aktiviteten i gruppen.

²⁸ Jf. økologiforskriften § 8 a

²⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 36 og økologiforskr. § 3, jf. fo. (EU) 2021/279, art. 4, 5 og 6

³⁰ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav e, jf. fo. (EU) 2021/279, art. 7 e

Debio skal føre årlige fysiske tilsyn med gruppen og et utvalg av medlemmene. Debio skal gjennomføre et risikobasert fysisk tilsyn hos minimum 10 % av medlemmene i gruppen, og prøvetaking av et utvalg økologiske produkter som i antall utgjør minimum 5% av medlemmene i gruppen.

1.16 Utmelding³¹

Når dere ikke lenger utfører kontrollpliktig aktivitet og dere ikke ønsker å være tilknyttet kontrollordningen, skal utmelding skje skriftlig. All henvisning til økologisk opprinnelse på produkter, ingredienslister, hjemmeside, facebook og andre omsetningskanaler må da fjernes.

1.17 Eierskifte³²

Eierskifte må meldes skriftlig til Debio så raskt som mulig. Dette gjelder også hvis den nye eieren skal fortsette med å drive økologisk produksjon.

1.18 Debio svarer på spørsmål og tar imot søknader og klager

Debio tar imot alle henvendelser og søknader om økologisk produksjon og økologiske produkter (*Debio, 1940 Bjørkelangen, tlf: 63 86 26 50, e-post: kontor@debio.no*). Debio vil videreformidle henvendelsene til Mattilsynet dersom Debio ikke selv har myndighet til å fatte vedtak i en sak.

Søknad om tillatelse eller dispensasjon ³³

Regelverket åpner i noen tilfeller for at du kan få tillatelse til unntak fra hovedregelen i regelverket. Eksempler på slike unntak er avhorning av dyr og bruk av ikke-økologisk fôr i katastrofesituasjoner. Regelverket beskriver i hvilke tilfeller det kan innvilges slike tillatelser, og hvem som kan fatte vedtak om tillatelse. Søknadsskjemaer for ulike tillatelser finner du på [Debios hjemmeside](#). Du kan kun søke om tillatelse eller dispensasjon fra økologiregelverket når du allerede har en godkjenning fra Debio.

Dispensasjon er ikke det samme som tillatelse. En dispensasjon gir deg mulighet til å gjøre noe som går utover regelverkets bestemmelser, dvs gjøre noe som er i strid med regelverket. Mattilsynet kan i utgangspunktet ikke innvilge dispensasjoner fra hovedandelen av økologiregelverket siden regelverket bygger på EU-forordninger som det ikke er åpning for å dispensere fra.

Hvis du vil søke om dispensasjon fra regelverket skal søknaden sendes til Debio. Debio vil vurdere søknaden opp mot regelverket og sende sin innstilling til Mattilsynet, region Stor-Oslo som fatter endelig vedtak.

Klager

Du kan klage på alle vedtak etter forvaltningsloven kapittel VI. Klager skal sendes til det organet som fattet vedtaket som det klages over. Dersom Debio har fattet vedtaket betyr det at klagen skal sendes dit. Klagefristen er tre uker fra du mottok vedtaket. Debio vil vurdere klagen og evt. oversende den til Mattilsynet for behandling.

³¹ Jf. økologiforskriften § 8 b

³² Jf. økologiforskriften § 8

³³ Jf. forskrift av 5. juli 2022 nr. 1292 om instruks til Debio etter økologiforskriften punkt 1.2

1.19 Krav til merking³⁴

Ferdigpakkede produkter som er fremstilt etter økologiregelverket skal merkes med kodennummeret til kontrollorganet som har kontrollert virksomheten som utførte den siste del av produksjons- eller tilberedningsprosessen (herunder pakking, merking og ommerking). Dette gjelder også for dyr som leveres til slakt.

Hensikten med å angi kodennummer er å identifisere hvilket kontrollorgan som har kontrollert den virksomheten som har utført **siste del av produksjons- eller tilberedningsprosessen**. Dette er viktig for sporbarheten i tilfelle det oppstår uregelmessigheter eller tvil knyttet til et produkt.

Debios kodennummer er NO-ØKO-01. Når produksjonen eller tilberedningen foregår i Norge, skal Debios kodennummer alltid oppgis på emballasjen. Kodennummeret skal være godt synlig, lett leselig og påføres på en slik måte at det ikke kan slettes.

I tillegg til kodennummer skal økologiske produkter og karensprodukter merkes med navn/adresse på produksjonsvirksomheten, navn på produktet og lot-identifikasjon hvis det er relevant.

Henvisning til økologisk produksjonsmetode kan stå på emballasjen når kriteriene for å bruke en slik henvisning er til stede. I Norge bruker vi begrepet ”økologisk”.

Gjødselvarer, jordforbedringsprodukter og plantevernmidler er ikke omfattet av virkeområdet til regelverket, men slike kan merkes med «kan brukes i økologisk produksjon» for å veilede virksomheter. Slik merking forutsetter at produktene oppfyller kravene i økologiregelverket³⁵.

Alternative måter å merke økologiske produkter på

Ø-merket kan brukes for merking av produkter som oppfyller kravene i økologiforskriften og er godkjent av Debio, og kan brukes dersom du produserer, bearbeider, lagrer eller markedsfører økologiske produkter.

Det er valgfritt å bruke EU-logoen på økologiske produkter (ref. kap. 2.1 a) som produseres i Norge. Dette gjelder tilsvarende som for økologiske produkter som er produsert i tredjeland. EU-logoen kan brukes på ferdigpakkede økologiske næringsmidler, fôrvarer og såvarer.

Ved produksjon og tilberedning av økologiske produkter i Norge for det norske markedet kan virksomhetene velge mellom følgende merkingsalternativer:

- Ø-merket + NO-ØKO-01
- EU-logo + NO-ØKO-01
- Ø-merket + EU-logo + NO-ØKO-01
- NO-ØKO-01

Hvis et produkt produseres/tilberedes i et annet land og Ø-merket settes på der, skal Ø-merket brukes uten Debios kodennummer. For å unngå misforståelser om hvem som har vært kontrollinstans for siste produksjon/tilberedning skal det ikke settes på mer enn ett kodennummer.

³⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art 23.1, jf. vedlegg III pkt. 2.1

³⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 31

Merking av produkter under omlegging til økologisk produksjon³⁶

Produkter av planteopprinnelse som er under omlegging fra ikke-økologisk til økologisk produksjon, kan merkes med ”produsert under omlegging til økologisk landbruk”. Dette forutsetter at omleggingsperioden er på minst 12 måneder før høstingen begynner, og at produktet bare består av en enkelt vegetabilsk ingrediens av landbruksopprinnelse³⁷. I tillegg skal ikke slik angivelse være med en farge, størrelse eller skrifttyper som gjør den mer iøynefallende enn annen betegnelse på varen. Det skal også være angitt kodennummeret på kontrollorganet, dvs. Debio sitt kodennummer, NO-ØKO-01.

Logoer for økologisk produksjon³⁸

Det er spesifikke kriterier til utforming, sammensetning, størrelse og formgivning av EU-logoen³⁹ og til [bruk av Debios logo](#). Kriteriene knyttet til EU-logoen er gitt i forordning 2018/848, vedlegg V.

Eksempler på hvordan merkingen skal se ut:

Merking og bruk av engfrøblandinger⁴⁰

Engfrøblandinger kan inneholde både økologiske og ikke-økologiske sorter og arter. Samme sort av både økologisk og ikke-økologisk opprinnelse kan IKKE brukes i samme blanding.

Engfrøblandinger kan benyttes både til produksjon av grovfôr og som grønn gjødsling i økologiske virksomheter. Prosentandelen av de ulike sortene og artene i blandingen skal framgå av merkingen, og med informasjon om sortene er dyrket i karens eller har økologisk opprinnelse. Minimum 70% av engfrøblandingen må være økologisk og karensvare beregnet ut fra vekten av engfrøblandingen. Det vil si maksimum innhold av 30% ikke-økologiske frø.

Økologiske såvarevirksomheter må søke Debio om årlig tillatelse til å benytte ikke-økologiske sorter eller arter, og begrunne behovet ut fra blant annet tilgjengelighet og kvalitet.

Merking av gjødsel og jordforbedringsmidler

Gjødsel og jordforbedringsmidler kan ikke markedsføres eller merkes som økologiske. Dersom de oppfyller kravene i økologiregelverket kan de merkes med «kan brukes i økologisk produksjon»⁴¹.

³⁶ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav e, jf. fo. (EU) 2021/279, art. 3

³⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 10.4

³⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 32 og 33

³⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 33, jf. vedlegg V

⁴⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 23, jf. vedlegg III, pkt. 2.1.3

⁴¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 31

Selv om gjødsel- og jordforbedringsmidler ikke er omfattet av økologiforordningens virkeområde som sådan, er de koblet til økologisk planteproduksjon på en måte som tilsier at det vil være i strid med økologiforordningen å merke slike produkter med referanse til økologisk produksjon. Produkter som kun inneholder ingredienser oppført i vedlegg 2 kan imidlertid merkes med «kan brukes i økologisk produksjon».

1.20 Bruk av betegnelser for økologisk produksjon⁴²

Det er kun levende eller ubearbeidede landbruksprodukter samt mat- og fôrvarer som er fremstilt i henhold til økologiregelverket, som kan bruke betegnelsen «økologisk» i varebetegnelsen. Dette inkluderer også vegetativt formeringsmateriale, frø og gjær. Regelverket omtaler i tillegg regler for oppdrett av hjort og kanin. Merkereglene gjelder når et produkt omtales som økologisk i merkingen, reklamen og/eller handelsdokumenter.

Regelverket for økologisk produksjon omfatter ikke produkter som stammer fra jakt og fiske av viltlevende arter.

⁴² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 30 nr. 1 og 2, jf. vedlegg IV

2 Økologisk planteproduksjon

Den økologiske planteproduksjonen skal bidra til å bevare og forbedre jordens fruktbarhet og forebygge jorderosjon. Planter skal få næring fra økosystemet og ikke ved hjelp av lett-oppløselig gjødsel tilsatt arealene.

Sentrale prinsipper i økologisk planteproduksjon er forvaltning av jordens fruktbarhet, utvelgelse av arter og sorter, vekstskifte, gjenbruk av organisk materiale og dyrkningsmetoder.

2.1 Arealene må godkjennes

Arealer kan godkjennes skifte for skifte⁴³. Du som driftsansvarlig definerer hvordan skiftene skal deles inn, og hvor store de skal være. Hvert skifte skal klassifiseres og godkjennes som ikke-økologisk, karensareal eller økologisk areal⁴⁴.

Du må melde fra til Debio hvis du

- endrer skiftenummer og areal
- kjøper eller leier nye arealer for økologisk drift
- tar i bruk mer av eget areal til økologisk drift
- går tilbake til ikke-økologisk drift på et areal som har vært drevet økologisk

Legg ved kart med inntegnet(e)/skifte(r) med arealstørrelser og skiftenummer når du melder fra om endringer.

Det er lurt at skifteinndelingen/kartet har samme inndeling som brukes i annen dokumentasjon, for eksempel i gjødselplan.

Det må være et tydelig skille mellom økologisk og ikke-økologisk areal⁴⁵. Hensikten med skillet er å hindre sammenblanding, og å forebygge at det økologiske arealet påvirkes av ikke-økologiske driftsmidler som lettløselig mineralgjødsel og kjemiske plantevernmidler. Skillet kan være en naturlig avgrensning, f.eks. vei, grøft, steingjerde eller naturlig vegetasjon som ikke høstes. Grensene mot ikke-økologisk areal skal vises på skiftekartet.

2.2 Karenstiden varierer etter hvilke plantekulturer som dyrkes⁴⁶

Karenstiden er omleggingsperioden mellom ikke-økologisk og økologisk produksjon. Du må følge reglene for økologisk produksjon i karenstiden. Karenstiden skal som hovedregel regnes tidligst fra den datoen driften og/eller arealet er innmeldt i kontrollordningen⁴⁷.

Hvor lenge karenstiden varer, kommer an på hvilken plantekultur du dyrker. For ettårige vekster er det krav om at jorda skal være drevet etter økologiske regler i 24 måneder før såing.

⁴³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9 og 10, jf. vedlegg II del I

⁴⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9 og 10, jf. vedlegg II del I

⁴⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9 nr. 7 og 10

⁴⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 10.1 jf. vedlegg II del I pkt. 1.7

⁴⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 10. 2

Eng og flerårige vekster kan først høstes som økologiske når fastsatt karenstid er gjennomført⁴⁸.

Karenstida er:

- Minimum 24 måneder *før såing eller planting* av ettårige vekster (f.eks. korn, grønnsaker) og jordbær.
- Minimum 24 måneder *før høsting* av eng- og beitevekster.
- Minimum 24 måneder *før såing eller planting* av veksthusproduksjoner når det dyrkes i tidligere ikke-økologiske jordbed.
- Minimum 36 måneder *før høsting* av produkter fra flerårige vekster med en produksjonsperiode på minimum 3 år (f.eks. frukt, ribesvekster, bringebær og hageblåbær).

Spesielt for jordbær:

Jordbærplanter kategoriseres som ettårige. Dvs. ved utplanting må jorda være ferdig omlagt til økologisk før utplanting.

Det kan kun være brukt tillatte innsatsvarer i jord/plugger som plantes ut dersom bær skal høstes første sesong. Begrepet ikke-økologiske småplanter brukes når at det er brukt ikke tillatte innsatsmidler i jord/plugger.

Du kan kjøpe/høste ikke-økologiske jordbærutløpere og sette disse i tillatt vekstmedium og bare bruke tillatte innsatsmidler som gjødsel og plantevernmidler på høsten, og i neste dyrkingssesong kan disse småplantene dyrkes økologisk for høsting samme sesong. Disse småplantene betraktes da som økologiske.

Dersom det er ikke-økologiske jordbærplanter i ikke-tillatt vekstmedium med bruk av ikke-tillatte gjødselprodukter, så kan ikke disse plantene dyrkes i økologisk jord for høsting første sesong. Debio kan imidlertid gi tillatelse til innkjøp av ikke-økologiske jordbærplanter dersom det er dokumentasjon på mangel på økologiske planter. Da kan det ikke høstes økologiske bær før det er gått 24 måneder fra planting.

Unntak fra reglene om når karenstiden starter^{49,50}

A) Når ingen ikke-tillatte innsatsmidler har blitt brukt på arealet de siste tre årene:

Hvis du kan dokumentere at det ikke er brukt ikke-tillatte innsatsmidler på arealene minimum de siste tre årene, kan du søke om at karenstiden skal regnes fra før innmelding i kontrollordningen. Dette kan bl.a være aktuelt for permanent eng/innmarksbeite, hvor det ikke har vært brukt ikke-tillatte innsatsmidler de siste 3 årene. En forutsetning for å få godkjent slike arealer er at Debio har gjennomført en inspeksjon av arealet. Dette gjøres i forbindelse med årlig revisjon. Endringer i arealer må derfor meldes til Debio tidlig på året. Etter inspeksjonen vil Debio utarbeide en rapport som oversendes til Mattilsynet sammen med din søknad.

Du må dokumentere at det ikke er brukt ikke-tillatte innsatsmidler⁵¹, for eksempel ved:

⁴⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. EU) 2018/848 art 10.1, jf vedlegg II del I, pkt. 1.7.1

⁴⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 10, pkt. 3

⁵⁰ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav b, jf. fo. (EU) 2020/464, art. 1

⁵¹ Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EU) 2020/464, art. 1 nr.1 og 2

- dokumentasjon som viser faktisk gjødsling/sprøyting eller gjødslingsplaner/sprøytejournaler, evt. opplysninger om tidligere bruk av arealet for eget areal i tillegg til bekreftelse fra eier/bruker om tidligere bruk av arealet for leid areal
- tidligere revisjonsrapporter fra kontrollorganet som bekrefter at det ikke er brukt ikke-tillatte innsatsmidler
- bekreftelse fra landbrukskontor

Mattilsynet vurderer i hver enkelt sak om dokumentasjonen er tilstrekkelig til at et areal stilles direkte i økologisk status, eller om karenstart kan starte før innmelding. Søknadsskjema finnes på [Debios nettsider](#).

B) Utearealer for fjørfe og gris kan få kortere karenstid⁵²:

Karenstiden kan reduseres til ett år for beiter⁵³, utendørs luftegårder og mosjonsarealer som brukes av fjørfe og gris. Det er ikke behov for å søke om tillatelse til dette.

C) Hvis sprøytingen er pålagt⁵⁴:

Dersom du blir pålagt å sprøyte et økologisk areal eller areal under omlegging med et ikke-tillatt innsatsmiddel, for eksempel på grunn av vitenskapelige forsøk, kan du søke om tillatelse til å forkorte den nye karenstiden på disse arealene. Restkonsentrasjoner i jorda og plantene vil være avgjørende for om du får innvilget søknaden.

D) Hvis det har vært omfattende bruk av ikke-tillatte innsatsmidler på arealet⁵⁵:

Karenstiden kan forlenges hvis det tidligere har vært omfattende bruk av ikke-tillatte innsatsmidler på arealet. Det kan f.eks. gjelde for arealer der det er brukt langsomt nedbrytbare plantevernmidler.

2.3 Parallellproduksjon – regler for å drive ikke-økologisk og økologisk produksjon samtidig⁵⁶

Hovedregelen i økologiregelverket er at all produksjon innen samme virksomhet skal drives etter reglene for økologisk produksjon. Bakgrunnen for dette er å sikre forbrukernes tillit til at økologiske og ikke-økologiske produkter ikke blir forvekslet eller svindlet med.

Hva er parallellproduksjon?

Med parallellproduksjon menes både ikke-økologisk og økologisk produksjon innen samme virksomhet, dvs. under ett foretaksnummer.

Arealer som er under omlegging (karensarealer), regnes som økologiske i forhold til reglene om parallellproduksjon. Hvis du kun har økologiske arealer og arealer som er under omlegging har du dermed ikke parallellproduksjon. Du må likevel holde produkter fra karensarealer og økologiske arealer adskilt.

⁵² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 10.1, jf. vedlegg II del I, pkt. 1.7.5

⁵³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 10.1, jf. vedlegg II, del I, pkt. 1.7.5

⁵⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 10.1, jf. vedlegg II del I, pkt. 1.7.3 b

⁵⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 10.1, jf. vedlegg II del I pkt. 1.7.2

⁵⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9 nr. 7, 8 og 10

Når er det tillatt med parallellproduksjon?

Regelverket åpner i noen tilfeller for parallellproduksjon. Når parallellproduksjon tillates, stilles det krav til dokumentasjon på adskilthet mellom den ikke-økologiske og den økologiske produksjonen. Dette gjelder både for arealer og produkter, og innebærer at den ikke-økologiske og den økologiske produksjonen må foregå på ulike produksjonsenheter innen virksomheten som er klart adskilt. Alle enhetene i virksomheten skal omfattes av kontrollsystemet for den økologiske produksjonen.

Du kan drive med både økologisk og ikke-økologisk planteproduksjon i samme foretak når følgende forutsetninger er oppfylt:

- a) Sortene du dyrker lett kan skilles fra hverandre⁵⁷.
- b) Den økologiske produksjonen skjer i en produksjonsenhet der lager/driftsbygninger og arealer er klart atskilt fra de ikke-økologiske enhetene⁵⁸.
- c) Du kan dokumentere klar atskillelse av økologiske og ikke-økologiske innsatsvarer som du har kjøpt inn (regnskap/bilag).
- d) Den ikke-økologiske produksjonsenheten er tilgjengelig for inspeksjon av Debio.

Vær oppmerksom når du dyrker ulike sorter av samme art

Hvis du har parallellproduksjon av planter skal det være ulike sorter som er lette å skille fra hverandre på de ikke-økologiske og økologiske arealene. Det er ditt ansvar å kunne dokumentere at to sorter er lette å skille. I tillegg må det være enkelt for Debio å skille sortene.

Kravet om at sortene lett skal kunne skilles fra hverandre gjelder først og fremst **det innhøstede produktet**. Årsaken til dette er at det er ved lagring og transport at risikoen for forveksling mellom ikke-økologiske og økologiske produkter er størst. Du må beskrive rutiner for adskilthet mellom den økologiske og ikke-økologiske produksjonen i driftsbeskrivelsen.

Eksempler:

- Produksjon av vårhvete og høsthvete aksepteres ikke fordi det ferdige produktet ikke er lett å skille.
- Det samme gjelder bygg av ulike sorter til modning og brukt i gjenlegg.
- Torads- og seksradsbygg aksepteres ikke siden det ferdige produktet er vanskelig å skille på lager, og det er tilnærmet umulig å avdekke innblanding.
- Grønnsaker av ulike sorter med ulik form og/eller farge etter innhøsting kan være lette å skille fra hverandre.

Når det gjelder engvekster er det krav om å bruke ulike frøblandinger på økologisk og ikke-økologisk areal. Du må ha gode rutiner for å skille ikke-økologisk og økologisk produkt etter høsting, og dette vil være noe Debio kontrollerer når de kommer på revisjon.

Krav om ulike sorter ved parallellproduksjon av flerårige vekster

Hvis du har parallellproduksjon av vekster med en produksjonsperiode på minimum 3 år, skal du bruke ulike sorter i den økologiske og ikke-økologiske produksjonen. Dette gjelder for eksempel frukt og ribesvekster som rips, solbær og stikkelsbær. Dersom sortene ikke lett kan skilles fra hverandre må det foreligge en plan for omlegging av hele arealet innen 5 år.

⁵⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9.7 b

⁵⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9.10 a

Omleggingsplanen og de tiltakene som settes i verk for å sikre tydelig atskillelse mellom produksjonene skal bekreftes hvert år av Debio, etter at omleggingsplanen er iverksatt⁵⁹.

Du må også ha rutiner for å varsle kontrollorganet 48 timer før innhøsting, melde fra om at innhøsting er avsluttet og rapportere avlingsmengde⁶⁰. Du varsler dette ved å sende e-post til Debio (kontor@debio.no).

Unntak fra krav til ulike sorter i økologisk og ikke-økologisk produksjon⁶¹:

I noen få tilfeller kan det brukes like sorter:

- ved produksjon av frø, vegetativt formeringsmateriale og planter til utplanting
- i forbindelse med landbruksforskning eller undervisning

For disse unntakene gjelder likevel kravene om tiltak som sikrer god adskilthet mellom produksjonene og varsling til Debio.

Parallellproduksjon og beiteareal

På arealer som kun brukes til beiting må det brukes ulike frøblandinger på økologiske og ikke-økologiske arealer. Dette betyr at du må passe på å bruke ulike frøblandinger på økologiske og ikke-økologiske arealer når arealer skal såes om, og kunne framlegge dokumentasjon på dette når Debio kommer på kontroll. Kravet om ulike frøblandinger vil dermed ikke være en utfordring for arealer som ikke såes om.

2.4 Næringstilførsel i økologisk landbruk

Vekstskifte skal øke jordas fruktbarhet og biologiske aktivitet⁶²

Vekstskifte har en sentral betydning i økologisk landbruk. I regelverket er det framhevet at jordas fruktbarhet og biologiske aktivitet skal økes ved flerårig vekstskifte. Dette skal omfatte belgvekster og andre grønngjødslingsvekster, husdyrgjødsel eller organisk materiale (helst kompostert).

Vekstskifte gir som regel de beste forutsetninger for god jordstruktur, for utnyttelse av næringsressurser, for ugrasbekjempelse, og for å unngå oppformering av skadedyr og sykdommer⁶³. Du må ha en plan for vekstskifte for alle økologiske driftsenheter.

Eksempel:

På driftsenheter med permanent eng og beite eller flerårige kulturer som frukt og bær, vurderes kravet om vekstskifte på grunnlag av gårdens øvrige driftssituasjon. Dersom det legges opp til et ekstensivt driftsopplegg med f.eks. varig eng skal dette forklares og begrunnes i beskrivelsen av driften. Eksempler på begrunnelser kan være arrondering, stort arealgrunnlag i forhold til husdyrholdet, steinrik jord m.m.

⁵⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9 nr. 8 bokstav c

⁶⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9.8 bokstav a

⁶¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9.9

⁶² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I, pkt. 1.9.1 og 1.9.2

⁶³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I pkt. 1.9.2 2

Hvordan gjødsle i økologisk produksjon

Jordas fruktbarhet, næringsinnhold og biologiske aktivitet skal først og fremst opprettholdes eller forbedres ved⁶⁴:

- a) et hensiktsmessig vekstskifte der belgvekster, grønngjødsling eller bruk av vekster med dypt rotsystem inngår
- b) nedmolding av husdyrgjødsel fra økologisk husdyrhold
- c) nedmolding av annet organisk materiale fra økologisk produksjon

I sårbare områder definert etter liste i forskrift om organisk gjødsel, §24⁶⁵, er det ikke lov å tilføre mer enn gjennomsnittlig 17 kg total-nitrogen husdyrgjødsel pr dekar og år. Dette beregnes samlet for hele virksomhetens spredeareal. Det vil si at grensen kan overskrides på enkeltskifter så lenge gjennomsnittet på gården er under 17 kg N per dekar og år. Kravet i forskrift om organisk gjødsel gjelder for alle landbruksvirksomheter, uavhengig av om virksomheten har økologisk produksjon eller ikke.

Nitrogen fra for eksempel grønngjødsel, jorddekkingsmateriale og kompost uten husdyrgjødsel tillatt brukt i økologisk produksjon, regnes som et tillegg til de 17 kg total-nitrogen per dekar fra husdyrgjødsel.

Du kan samarbeide med andre driftsenheter om bruk av husdyrgjødsel. Totalareal, mengde husdyrgjødsel og antall dyr vil da vurderes under ett i forhold til spredearealet. Hvis du produserer mer gjødsel enn det som er tillatt å bruke på den økologiske driftsenheten, må du inngå en skriftlig avtale med en annen økologisk virksomhet om å bruke overskuddsgjødsel⁶⁶.

Til aktivering av kompost er det tillatt å bruke preparater framstilt på basis av planter eller mikroorganismer⁶⁷. Det er også tillatt å bruke preparater framstilt av mikroorganismer som gjødsel eller jordforbedringsmiddel på jorden⁶⁸. Det er en forutsetning at plantene eller mikroorganismene ikke er genmodifiserte. Bruken av slike preparater skal du dokumentere i beskrivelsen av driften.

Hva kan du bruke av ikke-økologisk gjødsel?⁶⁹

I noen tilfeller vil jorda ikke få nok næring gjennom vekstskifte, bruk av belgvekster, økologisk husdyrgjødsel og annet økologisk organisk materiale. Da kan du bruke organiske eller uorganiske gjødselslag som er oppført i vedlegg II i forordning 2021/1165, se vedlegg 2. Det er bare tillatt å bruke produkter som står på denne lista. Lettløselig nitrogengjødsel (kunstgjødsel) står ikke oppført på lista og er derfor forbudt i økologisk produksjon.

Bruk av matavfall

Matavfall kan benyttes som en ingrediens for å produsere biorest eller kompost til bruk som gjødsel i økologisk produksjon. Det er tillatt å benytte matavfall fra private husholdninger og matavfall fra storhusholdninger, for eksempel restauranter og andre serveringsforetak. Det er

⁶⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I pkt. 1.9.2

⁶⁵ Jf. forskrift av 4. juli 2003 nr. 951 om gjødselvarer mv. av organisk opphav, § 24, pkt 1

⁶⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I, pkt. 1.9.5

⁶⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I, pkt. 1.9.7

⁶⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I, pkt. 1.9.6 4

⁶⁹ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art. 2, jf. vedlegg II

en forutsetning at matavfallet er kildesortert slik at det inneholder kun animalsk og vegetabilsk materiale, og at det overholder grenser for tungmetaller nevnt i vedlegg 2.

Bruk av biokull

Biokull er listet med bruksvilkår i vedlegg 2 over tillatte gjødselvarer.

Biokull som skal brukes som jordforbedringsmiddel i økologisk produksjon må være laget av plantemateriale. Etter høsting kan plantematerialet kun være behandlet med stoffer som er tillatt å bruke som plantevernmidler i økologisk landbruk, jf vedlegg 1. Plantemateriale som er behandlet med andre stoffer er ikke tillatt å bruke.

Bruk av fiskebiproduktet grakse

Fiskebiproduktet grakse som er produsert med godkjent metode, på godkjent anlegg og av kategori 3-materiale, defineres som fiskemel i biproduktforordningen. Du kan bruke slike sluttprodukter som organisk gjødsel i økologisk produksjon, forutsatt at bestemmelser i øvrig relevant regelverk er oppfylt (gjødselvareforskriften mm). Grakse som er produsert fra dødfisk, dvs kategori 2-materiale, inngår derimot ikke i biprodukt-forordningens definisjon av fiskemel. Bruk av kategori 2-materiale i økologisk produksjon er i strid med økologiforskriften.

Slik dokumenterer du behovet for ikke-økologisk gjødsel

Ved revisjon fra Debio må du kunne dokumentere hvorfor du har hatt behov for å bruke ikke-økologisk gjødsel. Slik dokumentasjon kan være:

- a) redegjørelse for driftsopplegget, dvs. bruk av vekstskifte, belgvekster og lignende
- b) gjødslingsplan som viser at næringstilgangen fra det økologiske driftsopplegget ikke er tilstrekkelig
- c) jordanalyser
- d) opplysninger om mengde og gjødseltype, hvor gjødsel skal brukes og begrunnelse for bruken
- e) blodanalyser eller tilsvarende

Følgende organiske gjødselslag er ikke tillatt⁷⁰:

Det er forbud mot bruk av gjødselslag fra industrilandbruk, det vil si:

- hønsegjødsel fra burdrift
- gjødsel fra fjørfe som har fått fôr med koksidiostatika
- gjødsel fra produksjon av pelsdyr

Det er også forbud mot bruk av kloakkslam og fiskeslam i økologisk produksjon.

Hvilke råvarer kan brukes til biogassproduksjon (biorest)?

Det er tillatt å bruke alle gjødsel- og jordforbedringsmidler som står i vedlegg II i forordning 2021/1165 (se vedlegg 2) som råvarer til biogassproduksjon når bioresten skal brukes som gjødsel i økologisk produksjon. Slakteavfall fra burhøns, fjørfe som har fått fôr med koksidiostatika og pelsdyr er ikke tillatt.

⁷⁰ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art. 2, jf. vedlegg II

Dersom du bruker biorest som gjødsel i økologisk produksjon, må du kunne dokumentere hvilke råvarer som har inngått i bioresten. Dersom husholdningsavfall har inngått som råvare, må du dokumentere at grenseverdiene for tungmetaller er overholdt.

Det bør ikke benyttes prosesshjelpemidler eller tilsetningsstoffer i biogassproduksjonen utover enzymer og vann. Jernklorid er tillatt å bruke siden det ved behov er tillatt å bruke mikromineraler i gjødselprodukter i økologisk produksjon.

2.5 Hvordan regulerer du ugras, skadedyr og sykdommer?

For å forebygge og bekjempe ugras, skadedyr og plantesykdommer kan du⁷¹:

- a) velge hensiktsmessige (sykdomsresistente) arter og sorter, slik at plantene har størst mulig konkurransevne overfor skadegjørere og ugras
- b) bruke hensiktsmessig vekstskifteplan (se kapittelet om næringstilførsel)
- c) harve, radrense, pløye og bruke andre mekaniske bekjempningsmetoder
- d) legge til rette for skadegjørernes naturlige fiender, f.eks. ved å sette opp fuglekasser, samplanting/arts mangfold, bruk av nytte dyr osv.
- e) bruke termisk behandling (flaming) og rekkedamping med maksimum dybde på 10 cm.

Bruk av dekke over grønnsaker mv. som brytes ned i jorda er tillatt. Forutsetningen er at innholdet ikke tilfører uønskete stoffer og at innholdet i duken/filmen er av naturlig opprinnelse.

Hvis disse tiltakene ikke er tilstrekkelige, kan du bruke plantevernmidlene oppført i [liste over preparater som er tillatt å bruke i økologisk landbruk](#)⁷², se vedlegg 1. Du må dokumentere behovet hvis du bruker disse midlene. En [oversikt over nytteorganismer som tillates](#) brukt finnes på Mattilsynets nettsider.

Det er nødvendig med en ekstra grundig rengjøring av sprøyteutstyr som også blir brukt til sprøyting med plantevernmidler som ikke er tillatt i økologisk produksjon. På denne måten unngår du at rester av ikke-tillatte plantevernmidler havner i de økologiske produktene.

Basisstoffer er stoffer som kan benyttes som plantevernmidler, men som ikke markedsføres som dette. Nærmere informasjon om basisstoffer og hvilke som er godkjent å bruke i økologisk produksjon i Norge finner du på Mattilsynets [liste over basisstoffer](#)⁷³. Det er ikke tillatt å bruke plantevernmidler, inkludert basisstoffer, til bekjempelse av ugress.

Hjelpestoffer i plantevernmidler er tillatt i økologisk produksjon dersom de er tillatt i henhold til det generelle regelverket for plantevernmidler (forordning (EF) nr. 1107/2009)⁷⁴. Dette omfatter beskyttende midler, synergister og formuleringsstoffer.

⁷¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I, pkt. 1.10.1

⁷² Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art. 1, jf. vedlegg I

⁷³ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art. 1, jf. vedlegg I, pkt. 1

⁷⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9.3

2.6 Formeringsmaterialet skal være godkjent⁷⁵

Du skal bruke godkjent økologisk formeringsmateriale, dvs såvare, settepoteter og annet vegetativt planteforneringsmateriale⁷⁶. Dersom økologisk planteforneringsmateriale ikke er tilgjengelig, skal det benyttes karensmateriale. Dette er formeringsmateriale som minimum har vært produsert i henhold til økologiregelverket i 12 måneder før høsting. Det er imidlertid tillatt å benytte egen karensåvare uten først å undersøke tilgjengelighet av økologisk såvare i økodatabasen.

Når økologisk eller karens formeringsmateriale ikke er tilgjengelig, kan du søke om tillatelse til å benytte ikke-økologisk materiale på visse betingelser i [økodatabasen](#). Fra 1.1.2037 blir det et krav om å benytte kun økologisk eller karens formeringsmateriale.

Såfrø til kontrakt dyrking av såvarer (prebasis, basis, C1) kan være av ikke-økologisk opprinnelse⁷⁷. Det er heller ikke krav om å søke om tillatelse til å bruke slikt utgangsmateriale.

Frø og settepotet⁷⁸

På www.okofro.no finner du en liste over hvilke økologiske og karens såvarer og settepoteter som er tilgjengelige, og hvor disse kan skaffes.

Dersom du ikke får tak i økologisk eller karens formeringsmateriale av ønsket sort, kan du søke om å få bruke ubeiset ikke-økologisk vare⁷⁹. Det er kun tillatt å bruke ikke-økologisk planteforneringsmateriale som ikke er behandlet med andre plantevernmidler etter høsting enn de som er godkjente for dette formålet og i henhold til økologiregelverket.

Du må søke om tillatelse i god tid før såing, slik at såvareforhandleren har tid til å klargjøre og levere varen.

Du kan få tillatelse i følgende situasjoner:

- a) Hvis ingen sorter av ønsket art er oppført som tilgjengelige på landsbasis.
- b) Hvis ingen av de oppførte sortene kan leveres i den aktuelle landsdelen.
- c) Hvis du ønsker å bruke en annen sort enn de som er oppført i databasen, og du kan begrunne at de sortene som er oppført ikke kan brukes til ønsket formål (f.eks. grunnet tidlighet, klimatilpasninger, teknologiske egenskaper, eller ved kontraktproduksjon med krav om en bestemt sort).
- d) Hvis du ønsker å bruke en bestemt sort til forsknings- eller undervisningsformål. Dette omfatter også materiale for produkt-innovasjon i enighet med Mattilsynet.
- e) Hvis sorten er bevaringsverdig.

I økodatabasen er det etablert et system og liste over arter, underarter eller sorter av planteforneringsmateriale som såvareforhandlerne har tilstrekkelig mengde økologisk eller karensmateriale å tilby markedet, slik at det ikke er behov eller mulig å søke om tillatelse til å

⁷⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II, del I, pkt. 1.8.5.1

⁷⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I pkt. 1.8

⁷⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II, del I, pkt 1.8.2

⁷⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 26

⁷⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1 jf. vedlegg II del I pkt. 1.8.5.1

bruke slikt ikke-økologisk materiale. Det er mulig å oppdatere listen dersom det oppstår særlige situasjoner (f.eks. klimatiske årsaker) som medfører at mengde eller kvalitet på egnete sorter ikke er tilstrekkelig eller hensiktsmessig. Foreløpig er denne listen tom, men det vil være en årlig gjennomgang for vurdering av aktuelle arter eller sorter på listen.

Virksomheter som selger såvarer kan av og til skaffe økologisk materiale på forespørsel. Du kan også skaffe økologisk hagebruksfrø gjennom privat import. Slik import er tillatt med inntil 50 porsjonspakninger (jf forskrift 13. september 1999 nr. 1052 om såvarer⁸⁰). Ut over dette kan du søke om tillatelse til privat import av hagebruksfrø utover 50 porsjonspakninger. Slike søknader sendes til nærmeste avdeling i Mattilsynet.

Vegetativt formeringsmateriale utenom settepotet

Økodatabasen (www.okofro.no) er lagt til rette for å legge inn annet økologisk formeringsmateriale enn økologisk såvare og settepotet. Det er imidlertid foreløpig begrenset tilgjengelighet på slikt økologisk formeringsmateriale som frukttrær og bærplanter. Det er like fullt krav om å søke om tillatelse gjennom økodatabasen før det kan gis tillatelse til å bruke ikke-økologisk materiale.

Heterogent formeringsmateriale⁸¹ Regelverket har bestemmelser for produksjon og omsetning av økologisk heterogent planteformeringsmateriale. Det er foreløpig ikke registrert slikt planteformeringsmateriale i Norge, men dette vil etter registrering hos Mattilsynet være tilgjengelig i økodatabasen.

Heterogent planteformeringsmateriale er plantemateriale innenfor en enkelt botanisk taksonomisk gruppe. Plantematerialet er ikke definert som en sort, siden materialet har en høy grad av genetisk og fenotypisk diversitet. Formålet er å framskaffe et plantemateriale med stor tilpasningsevne til ulike vekstbetingelser og skiftende dyrkingsforhold lokalt i økologisk produksjon. Det er forventet at plantematerialet vil endres over tid som følge av ytre påvirkninger fra mennesker og natur.

For å kunne produsere og omsette økologisk heterogent plantemateriale må du registrere nødvendige opplysninger hos Mattilsynet, og sende inn en representativ prøve av materialet. Det er krav til beskrivelse av materialet, blant annet en beskrivelse av materialets fenotypiske og agronomiske karakteristikk, og geografisk utbredelse. Det er krav om at både såvarevirksomheter som omsetter og gårdbrukere som dyrker økologisk heterogent plantemateriale skal være tilknyttet økologikontrollen.

Et eksempel på heterogent planteformeringsmateriale kan være gamle «landsorter». Registrerte bevaringsverdige sorter er imidlertid ikke samtidig heterogent materiale. Det er allerede landsorter som er registrert som bevaringsverdige sorter, men øvrige landsorter kan vurderes nasjonalt om de oppfyller kriteriene for heterogent materiale.

⁸⁰ Jf. forskrift 13. september 1999 nr. 1052 om såvarer § 25

⁸¹ Jf. økologiforskriften § 2. jf. fo. (EU) 2018/848, art. 3 nr. 18 og art.13, og økologiforskriften § 3 bokstav d, jf. fo. (EU) 2021/1189

Skal du produsere frø, såvare og vegetativt formeringsmateriale?⁸²

Som utgangspunkt for produksjon av økologisk formeringsmateriale kan ikke-økologiske frø, såkorn og plantemateriale som ikke er kjemisk/syntetisk behandlet etter høsting benyttes (prebasis, basis, C1). Slikt ikke-økologisk materiale kan benyttes uten særskilt tillatelse.

Når du produserer såvare og vegetativt formeringsmateriale kan avlingen markedsføres som økologisk når følgende betingelser er oppfylt;

Ettårige vekster

Frøbærende planter og morplanter må være dyrket på godkjent økologisk areal i minst én generasjon (veksts sesong). Arealet må være ferdig omlagt før såing eller planting av de frøbærende plantene eller morplanten. Jordbærplanter regnes som ettårige vekster, og utløpere fra ikke-økologiske jordbærplanter kan derfor dyrkes i økologisk jord eller tillatt substrat og ved bruk av tillatte innsatsvarer for utplanting og høsting neste dyrkingssesong.

Flerårige vekster

Frøbærende planter og morplanter må være dyrket i henhold til reglene for økologisk produksjon i minst to veksts sesonger. I tillegg er det en forutsetning at karenstida på to år for grasvekster og tre år for flerårige vekster er avsluttet, og at arealet har status som økologisk før høsting av økologisk formeringsmateriale. Dette betyr for eksempel at du kan så grasfrø gjenlegg på areal i andre års karens.

Det er tillatt å bruke ikke-tillatt gjødsel (dvs gjødselvarer som ikke er oppført i forordning 2021/1165 art. 2 jf. vedlegg II, se vedlegg 2) ved dyrking av formeringsmaterialet for flerårige bær- og fruktvekster (dvs. ikke jordbær). Hos gårdbruker som kjøper inn formeringsmaterialet må imidlertid økologireglene følges fra planting av disse vekstene, og det kan ikke benyttes ikke-tillatte innsatsvarer etter karenstart.

De samme betingelsene gjelder ved produksjon av formeringsmateriale som du skal bruke selv.

Kontrakt dyrking

Produksjon av frø, såkorn og annet formeringsmateriale (kontrakt dyrking) er unntatt fra reglene om parallellproduksjon, det vil si samme sort kan dyrkes både økologisk og ikke-økologisk innen samme virksomhet. Produksjonen må avklares i driftsbeskrivelsen. En forutsetning for å få tillatelse til parallellproduksjon er gode rutiner for atskilthet mellom den økologiske og ikke-økologiske produksjonen.

2.7 Krav til vekstmedium⁸³

Tillatte gjødsel, jordforbedringsmidler og næringsstoffer til bruk i vekstmedium i økologisk produksjon står oppført i vedlegg II i forordning 2021/1165, se vedlegg 2.

Dødt vekstmedium alene, som steinull, vann med næring og lignende er ikke tillatt i økologisk produksjon. Dersom vekstmediet består av kompostert eller forgjæret husholdningsavfall må dette tilfredsstillende krav til høyest tillatte innhold av tungmetaller.

⁸² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I, punkt 1.8.2

⁸³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I pkt. 1.2.4

Maksimalt innhold som kan tillates står oppført i vedlegg II i forordning 2021/1165, se vedlegg 2.

2.8 Krav til økologisk veksthusproduksjon⁸⁴

Dyrking av planter i veksthus skal foregå i jord. Dyrking i avgrenset medium er kun tillatt for veksthusarealer som var godkjent økologisk av Debio før 14.06.2018 og i en overgangsperiode som utløper den 31. desember 2031.

For planter som selges sammen med potter til forbruker, f.eks. krydderurter og pryddplanter, er dyrking i avgrenset medium fortsatt tillatt⁸⁵. Tilsvarende er tillatt for småplanter for videre utplantning, f.eks. salatplanter og kålplanter.

Økologisk veksthusproduksjon skal skje i hus eller avdelinger som er klart atskilt fra ikke-økologisk produksjon. Det kan f.eks. være tett plastvegg mot ikke-økologisk del av veksthuset og separat gjødslingssystem.

Gjødselen du bruker skal i utgangspunktet være fra godkjent økologisk drift. Hvis du har et dokumentert behov, kan du bruke gjødselmidler fra vedlegg II i forordning 2021/1165, se Vedlegg 2. Dokumentasjon på behovet skal du legge fram ved revisjon fra Debio.

Den øvre grensen for tilførsel av 17 kg N per dekar og år fra husdyrgjødsel gjelder ikke for veksthusproduksjon i avgrenset vekstmedium.

Ensidig veksthusproduksjon uten vekstskifte er bare tillatt når det sørges for resirkulering av organisk materiale innen driftsenheten, f.eks. bruk av kompost eller organisk avfall fra veksthusproduksjonen.

Produksjonen skal hovedsakelig baseres på naturlig lys. Kunstig lys kan bare brukes alene i perioder av kulturtiden/vekstsesonen. Dette skal du kunne dokumentere.

Oppvarming er tillatt. Tilsetning av CO₂ i produksjonen er tillatt så lenge dette er et biprodukt fra annen produksjon eller CO₂ fra ikke-fossile kilder.

Du kan varmebehandle jorda i veksthus med maksimum dybde på 10 cm.

Hvis du legger om til økologisk drift i jordbed som tidligere har vært drevet ikke-økologisk, er karenstiden 2 år før utsåing eller planting. Se også avsnittet om karenstid. Ved fullstendig utskifting av ikke-økologisk jord er det ingen karenstid dersom ny tilført jord/gjødsel er godkjent økologisk.

Jordens fruktbarhet og biologiske aktivitet skal opprettholdes og økes. I veksthus kan dette løses ved å høste belgvekster og andre grønngjødslings vekster på friland og innarbeide massene i jorda i veksthuset.

⁸⁴ Jf. økologiforskriften § 11

⁸⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12, jf. vedlegg II del I, pkt. 1.1, 1.4 og 1.5

2.9 Dyrking av økologiske spirer, karse og skudd⁸⁶

Økologiske spirer, karse og skudd kan dyrkes i vann. Ved slik dyrking skal det benyttes økologisk såvare, og det er kun tillatt å dyrke i vann eller ved bruk av dødt vekstmedium for å holde på fuktigheten. Annet vekstmedium som tilfører næring kan ikke brukes, dvs. all næring slike vekster har behov for skal være lagret i selve frøet.

Det er tillatt å dyrke mikrogrønt i godkjent vekstmedium i pottes, så lenge produktet selges direkte til forbruker sammen med potte og vekstmedium (jf. kap. 2.8).

2.10 Høsting av planter og plantedeler fra utmark⁸⁷

Viltvoksende planter og plantedeler fra utmark, for eksempel bær, er å betrakte som økologiske hvis

- a) arealene de siste tre årene før innsamling ikke er blitt behandlet med andre produkter enn dem som står oppført i vedlegg I og II i forordning 2021/1165, se Vedlegg 1 og 2
- b) høstingen ikke skader naturområdene eller truer artenes levedyktighet i området.

Hvis du ønsker å omsette planter eller plantedeler fra utmark som økologiske, må du søke om tilknytning til Debios kontrollordning og fylle ut en driftsbeskrivelse⁸⁸. Den som er ansvarlig for virksomheten som er tilknyttet kontrollordningen⁸⁹ må legge frem dokumentasjon for arealene som høstes. For et "sankelag" er det tilstrekkelig at én person er ansvarlig overfor Debio. Den som er ansvarlig må ha en skriftlig fullmakt fra de andre i sankelaget.

Dokumentasjon som må foreligge:

- a) Kart over sankeområdet
- b) Egenerklæring/bekreftelse fra grunneier(e), landbrukskontor eller annen uavhengig tredjepart på at ikke-tillatte innsatsmidler ikke er benyttet de siste tre årene.

Det er også mulig å søke om sertifisering for plukking av sopp fra sertifiserte skogsområder.

2.11 Økologisk sopp⁹⁰

Til produksjon av sopp kan følgende vekstmedier brukes:

- Fast, tørket, kompostert eller flytende husdyrgjødsel fra økologiske gårder eller fra gårder som er i sitt andre omleggingsår.
- Inntil 25 % av tilsvarende ikke-økologisk husdyrgjødsel under visse betingelser som beskrevet i vedlegg II i forordning 2021/1165, dersom det ikke er mulig å få tak i tilstrekkelig med økologisk gjødsel.
- Andre produkter av landbruksopprinnelse fra økologisk produksjon, for eksempel biprodukter fra kornproduksjon.

⁸⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I, pkt. 1.3

⁸⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I pkt. 2.2

⁸⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 34.1 og 39.1 og økologiforskriften § 3 g, jf. fo (EU) 2021/2119 art. 3

⁸⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 2 nr. 13

⁹⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 12.1, jf. vedlegg II del I pkt. 2.1

- Torv forutsatt at den ikke er kjemisk behandlet.
- Trevirke forutsatt at det ikke er kjemisk behandlet etter felling.
- Mineralprodukter nevnt i vedlegg II i forordning 2021/1165, samt jord og vann.

Dersom økologisk mycelium er tilgjengelig i markedet skal dette benyttes.

3 Økologisk husdyrhold

3.1 Omlegging og karenstid

Økologisk husdyrhold krever tilhørende økologisk areal⁹¹. Derfor bør du ikke begynne å legge om husdyrholdet før en tilstrekkelig andel med fôr kan godkjennes som økologisk⁹². Du må også sikre at det er grunnlag for å opprettholde en kontinuerlig økologisk godkjenning etter karenstiden.

Karenstiden for ikke-økologiske husdyr er den perioden dyret må føres og stelles etter reglene for økologisk produksjon, før dyrene eller produkter fra dyrene kan omsettes som økologiske. Avkom av dyr i karens regnes som økologisk fra samme tidspunkt som mordyr, forutsatt at fôring og stell er i samsvar med reglene for økologisk produksjon⁹³.

Karenstiden for dyr og animalske produkter er⁹⁴:

Dyr	Produkt	Karenstid
Storfe og hest	Kjøtt	12 måneder
Storfe	Melk	6 måneder
Småfe	Kjøtt, melk	6 måneder
Svin	Kjøtt	6 måneder
Fjørfe	Egg	6 uker
Fjørfe	Kjøtt	10 uker
Hjort	Kjøtt	12 måneder
Kanin	Kjøtt	3 måneder
Birøkt	Honning	12 måneder

Kan arealer og besetning legges om samtidig?⁹⁵

Det er mulig å legge om arealer og besetning samtidig. Dersom omleggingen til økologisk drift skjer samtidig for besetning, beiter og andre arealer til fôrproduksjon, kan den samlede karenstiden være to år hvis

- a) dyrene var på driftsenheten før omleggingen startet
- b) arealene ble brukt til dyrking av fôr eller til beiter før omleggingen
- c) dyrene hovedsakelig skal føres med produkter fra driftsenheten (inkl. eget og leid areal)

Siden karenstiden er kortere for husdyr enn for planteproduksjon, vil samtidig omlegging sjelden lønne seg. I tillegg er det tillatt å bruke 100 % karensfôr fra egen virksomhet (se eget kapittel om karensfôr).

⁹¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.1

⁹² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.4.1 a)

⁹³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.2.1

⁹⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.2.2 1

⁹⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.2

3.2 Godkjenning og identifikasjon av animalske produkter

For at husdyrholdet skal være økologisk, skal alle enkeltdyr på en og samme driftsenhet opprettes i samsvar med reglene for økologisk produksjon.

Økologiske animalske produkter skal stamme fra dyr som hele livet siden fødselen eller klekkingen er blitt oppdrettet på økologiske driftsenheter⁹⁶. Hvis besetningen må tilbakestilles til ikke-økologisk husdyrhold på grunn av uforutsette årsaker eller regelbrudd, må den inn i en ny omleggingsperiode.

Dersom enkeltdyr i en økologisk godkjent besetning ikke tilfredsstillter kravene, f.eks. fordi de er nyinnkjøpte eller på grunn av sykdomsbehandling, skal disse dyrene lett kunne identifiseres ved merking. Du kan ikke omsette produkter fra slike enkeltdyr som økologiske før en karenstid er gjennomført, eller en tilbakeholdelsestid er overholdt ved bruk av legemidler⁹⁷.

Dyr og husdyrprodukter skal kunne identifiseres ved merking eller sporing på alle stadier i produksjon, tilberedning, transport og markedsføring. Du må også kunne dokumentere antall dyr og slaktevekter i inneværende og forrige år.

3.3 Parallellproduksjon⁹⁸

Hvis en virksomhet driver økologisk og ikke-økologisk produksjon under samme foretaksnummer, kalles det parallellproduksjon. Dette omfatter hele virksomheten, for eksempel skifter, luftegårder, bygninger og lagre. Et foretak kan bestå av flere driftsenheter.

Parallellproduksjon er tillatt under disse forutsetningene:

- a) når ulike arter oppdrettes samtidig⁹⁹
- b) når den økologiske produksjonen skjer i husdyrrom og arealer som er klart atskilt fra ikke-økologiske enheter
- c) når du kan dokumentere (ved hjelp av regnskap og bilag) at innkjøp av økologisk og ikke-økologiske innsatsvarer og dyr er klart atskilt¹⁰⁰
- d) at den ikke-økologiske driftsenheten er tilgjengelig for fysisk inspeksjon¹⁰¹

Økologiske driftsenheter skal være klart atskilt fra ikke-økologiske driftsenheter. Det er forbudt å oppbevare andre innsatsvarer på en økologisk driftsenhet enn de som er tillatt brukt i økologisk produksjon.

Dersom du driver med både økologisk og ikke-økologisk produksjon innen samme foretak, må det gå fram av driftsbeskrivelsen hvor de økologiske og ikke-økologiske dyrene er plassert. Rutiner for atskilthet når det gjelder fôring, fôrlager, merking, beitebruk osv. må beskrives i driftsbeskrivelsen.

⁹⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 6 n)

⁹⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.3.4.5 og 1.5.2.7

⁹⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9 nr. 7, 8 og 10

⁹⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9 nr.7 a

¹⁰⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9.10 c og økologiforskr. § 3 c, jf. fo. (EU) 2021/771 art.1

¹⁰¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 38.3 og økologiforskr. § 3 c, jf. fo. (EU) 2021/771 art. 1

Eksempler:

Det er lov å ha for eksempel et økologisk godkjent sauehold og ikke-økologisk storfehold på virksomheten, men det er krav om atskilte bygninger eller lokaler osv. Ved f.eks. omlegging av melkekyr er det et krav om at alle ungdyr, inkludert oksekalver, starter omlegging samtidig. Regelverket tillater ikke oppdrett av samme art ikke-økologisk og økologisk på samme foretaksnummer, for eksempel oppdrett av villsau og spælsau.

Unntaksmuligheter for parallellproduksjon av samme art husdyr¹⁰²

I forbindelse med forskning og undervisning kan du søke om tillatelse til parallellproduksjon av samme art husdyr. En forutsetning for å få tillatelse til parallellproduksjon er gode rutiner å holde den økologiske og ikke-økologiske produksjonen atskilt fra hverandre (dyr, animalske produkter, husdyrgjødsel og fôr).

3.4 Krav til dyrenes opprinnelse og innkjøp av dyr

Når du velger raser og avlsdyr skal du ta hensyn til dyrenes evne til å tilpasse seg de lokale forholdene på driftsenheten, og deres levedyktighet og motstandsdyktighet mot sykdommer. Raser som er disponert for spesielle sykdommer eller helseproblemer, skal ikke brukes¹⁰³.

Du kan legge om egne dyr som allerede finnes på driftsenheten når du legger om til økologisk husdyrbesetning¹⁰⁴. Hvis du skal basere produksjonen på innkjøpte dyr, skal de innkjøpte dyra være økologiske, hvis mulig¹⁰⁵. Det er ingen begrensninger i antall økologiske dyr du kan kjøpe inn til driftsenheten.

Muligheten til å bruke ikke-økologiske dyr i økologisk produksjon skal fases ut fra 2037, med unntak av bier, fornying av ikke-økologiske dyr til avl opp til maksimum 10-20% av besetningen for ulike dyrearter og bevaringsverdige husdyrraser¹⁰⁶ per år.

Hanndyr som ikke skifter eier og som kommer inn i besetningen i kort tid for parring betraktes ikke som innkjøp av dyr. Du trenger dermed ikke å søke om tillatelse til slik bruk.

Første gang du etablerer en økologisk husdyrbesetning¹⁰⁷

Hvis det ikke er mulig å skaffe økologiske dyr første gang du etablerer en økologisk husdyrbesetning, kan du kjøpe inn ikke-økologiske dyr, men bare hvis

- a) økologisk fôring og stell starter når dyrene ankommer gården
- b) dyrene oppfyller følgende alders- og vektgrenser:
 - fjørfe under tre dager gamle til kjøttproduksjon og eggproduksjon (se også punktet om fjørfe)
 - kalver, føll og hjort maksimalt seks måneder gamle
 - lam og killinger maksimalt 60 dager gamle
 - kaniner skal være under tre måneder gamle
 - grisunger maksimalt 35 kg tunge

¹⁰² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. art. 9.7

¹⁰³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.3.3

¹⁰⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.2

¹⁰⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.3.1

¹⁰⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II punkt 1.3.4.1, 1.3.4.2 og 1.3.4.4.2

¹⁰⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II punkt 1.3.4.4.1

Det er ikke tilgang på økologiske daggamle kyllinger under 3 dager, og det er tillatt å benytte ikke-økologiske kyllinger uten først å søke om tillatelse¹⁰⁸.

For andre dyreslag enn fjørfe er det heller ikke nødvendig å søke om tillatelse til innkjøp av konvensjonelle dyr ved førstegangsetablering av en økologisk besetning.

Når du må fornye besetningen med ikke-økologiske dyr¹⁰⁹

Hvis du mangler økologiske dyr, må du søke om tillatelse til å kjøpe inn ikke-økologiske hunddyr og hanndyr for avl. En forutsetning for å få tillatelse er at du har sjekket om økologiske dyr er tilgjengelig i [økodatabasen](#).

Etter at tillatelse er innvilget kan besetningen fornyes for avl med ikke-økologiske hunddyr som ennå ikke har født avkom med følgende begrensninger¹¹⁰:

- inntil 10 % årlig fornying av antall voksne dyr i en besetning av storfe og hest
- inntil 20 % årlig fornying av antall voksne dyr i en besetning av svin, sauer, geiter, kaniner eller hjortedyr
- kun fornying med ett ikke-økologisk dyr per år for driftsenheter med mindre enn ti storfe, hester, hjortedyr eller kaniner, eller mindre enn fem svin, sauer eller geiter inntil 40 % dersom
 - besetningen utvides betydelig
 - en rase byttes ut
 - driften utvikles med en ny spesialisering av besetningen

Søknadsskjemaer ([inntil 10/20 %](#) og [inntil 40 %](#)) ligger tilgjengelig på Debios hjemmeside. Prosentandelen skal beregnes med utgangspunkt i antall voksne dyr i besetningen før fornyelsen av besetningen gjennomføres. For hanndyr er det ingen andelsbegrensning, men det er likevel krav om innvilget tillatelse før dyr tas inn i besetningen.

Som voksne dyr regnes hunddyr som har født, og hanndyr over 9 måneder. Med årlig fornying menes fornying per 365 dager.

Det er tillatt å kjøpe inn dyr av bevaringsverdige husdyrraser (raser som står i fare for å forsvinne fra landbruket) til avlsformål uten først å søke om tillatelse til dette. Dette gjelder uavhengig av kjønn, proSENTSATS og om hunddyret har fått avkom eller ikke¹¹¹, men forutsatt at økologiske dyr ikke er tilgjengelig. En oversikt over hvilke raser som er bevaringsverdige finnes hos [NIBIO](#).

Alle ikke-økologiske dyr som innføres til en økologisk besetning, må gjennomgå en karensperiode før dyret eller produkter fra dyret kan omsettes som økologisk¹¹². Du må avklare forholdene rundt innkjøp av ikke-økologiske dyr i beskrivelsen av driften.

¹⁰⁸ Jf. økologiforskriften § 10

¹⁰⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, punkt 1.3.4.4.

¹¹⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, punkt 1.3.4.4.2 og 1.3.4.4.3

¹¹¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.3.4.1

¹¹² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.2

Fornyng av fjørflokk

Det er ikke tilgang på økologiske daggamle kyllinger under 3 dager i Norge. Ikke-økologiske kyllinger er derfor tillatt å benytte til kjøtt- og eggproduksjon uten først å søke om tillatelse¹¹³. Utover dette er det ikke mulig å få tillatelse til innkjøp av ikke-økologiske fjørfe.

Ved katastrofer og andre særlige hendelser

Når det har oppstått høy dødelighet hos dyrene på grunn av sykdom eller andre alvorlige omstendigheter, f.eks. brann¹¹⁴, og det ikke er mulig å skaffe økologiske dyr, kan du få tillatelse til å kjøpe inn ikke-økologiske dyr. Se kap. 3.7 om muligheter når det oppstår en katastrofesituasjon.

3.5 Transport av dyr¹¹⁵

Den som står ansvarlig for transporten, er ansvarlig for at reglene overholdes.

Produkter fra godkjent økologisk husdyrhold skal være et resultat av miljø- og dyrevennlig produksjon i alle ledd. Det er derfor viktig å minske påkjenningen for dyrene i forbindelse med transport, både ved transport til beite, salg og kjøp av livdyr, og transport til slakteri. Forhold som ventilasjon, temperatur, opp- og avlessingsforhold, dyretetthet og kvalitet på transportbil er viktige for å ha et etisk godt dyrehold. Kortest mulig transporttid¹¹⁶ er vesentlig, og nærmeste slakteri bør brukes når det er mulig.

Det er tillatt å transportere økologiske og ikke-økologiske dyr sammen, men de økologiske dyrene må merkes slik at de kan identifiseres¹¹⁷.

Det er ikke tillatt å bruke elektrisk drivstav ved lasting og lossing av dyr, og ved driving av dyr fra transportmiddel fram til oppstallingsbinge på slakteriet. Forbudet er det samme som for ikke-økologiske dyr, jf. forskrift om næringsmessig transport. Bruk av beroligende midler før eller under transport er forbudt¹¹⁸.

3.6 Fôr

Fôringen må være tilpasset behovene til det enkelte dyreslag. Fôret skal oppfylle dyras ernæringsmessige behov i ulike faser av deres utvikling¹¹⁹. Gården bør i størst mulig grad være selvforsynt med økologisk fôr for å dekke dyras næringsbehov, så langt dette er mulig.

Dyrene skal oppdrettes med økologisk fôr. Fôret skal fortrinnsvis være fra egen driftsenhet, eller fra andre økologiske virksomheter i samme region¹²⁰.

¹¹³ Jf. økologiforskriften § 10

¹¹⁴ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav a, jf. fo. (EU) 2021/2146 art. 3.2

¹¹⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.7.11 4

¹¹⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.7.6

¹¹⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.7.12

¹¹⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.7.11 4

¹¹⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.4.1 b

¹²⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.4.1 a

Disse fôrråvarene kan du bruke¹²¹

Du kan bruke alle økologiske fôrråvarer som er tillatt å bruke i fôr til matproduserende dyr. Videre er det tillatt å bruke fiskemel fra bærekraftig fiskeri, forutsatt at det er produsert uten kjemiske løsemidler og at det er brukt en naturlig antioksidant i produktet. Det er tillatt å bruke inntil 1% ikke-økologisk krydder (eks. paprikapulver), urter og melasse når produkter av økologisk opprinnelse ikke er tilgjengelig. Du kan bruke mineralske råvarer, fermenteringsprodukter fra mikroorganismer og tilsetningsstoffer listet i Vedlegg III til forordning 2021/1165 (se Vedlegg 3). I samme liste står også stoffer som kan brukes ved ensilering.

Når kan du bruke ikke-økologisk fôr?¹²²

Det er krav om 100 % økologisk fôr til drøvtyggere. For fjørfe og svin kan det til og med 31.12.2026 på visse vilkår tillates å bruke maksimum 5 % ikke-økologiske proteinråvarer til unge fjørfe og svin (pr. kg tørrstoff på årsbasis)¹²³. Dette gjelder samlet for innkjøpt kraftfôr

Definisjon av «unge svin»:

Som unge svin regnes svin under 35 kg.

Definisjon av «unge fjørfe»:

- fra daggammel til 30 uker for verpehøner
- fra daggammel til 12 uker for slaktekylling
- fra daggammel til 12 uker for kalkun
- fra daggammel til 30 uker for foreldredyr til verpehøns, slaktekylling og kalkun

og øvrige fôrvarer som brukes. Det skal framgå av merkingen på kraftfôret hvor stor andel ikke-økologiske råvarer som inngår. Det er ditt ansvar å kontrollere at maksimumsgrensen er overholdt.

Fôrprodusenten må søke om tillatelse til å bruke ikke-økologiske proteinfôrmidler i fôr til unge fjørfe og svin. I søknaden må behovet for å bruke ikke-økologisk protein dokumenteres, og fôrvarene skal ikke inneholde andre tilsetningsstoffer eller tekniske hjelpestoffer enn de som er oppført i vedlegg III i forordning 2021/1165, se Vedlegg 3. Søknadsskjema er tilgjengelig på [Debio sine nettsider](#).

En slik dokumentasjon kan være

- a) leverandørerklæring som bekrefter at økologisk protein fôrmidler ikke er å oppdrive
- b) begrunnelse for hvorfor du må bruke ikke-økologiske proteinfôrmidlene i fôret (f.eks. proteinkvalitet for å sikre dyrevelferd).

Tilskuddsfôr og bærestoffer

Det er tillatt å benytte inntil 1 % ikke-økologisk krydder, urter og melasse dersom disse ingrediensene ikke er tilgjengelig som økologiske, og det ikke er brukt kjemiske tilsetningsstoffer i fremstillingsmetoden¹²⁴. Dette innebærer også at det kun er disse produktene som er tillatt å bruke som bærestoff i vitamin- og mineraltilskudd. Det er dermed ikke tillatt å bruke ikke-økologiske bærestoff utover disse ingrediensene. Det er ditt ansvar at

¹²¹ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art. 3, jf. vedlegg III 2

¹²² Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art. 3 jf. vedlegg III del A

¹²³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, punkt 1.9.3.1,1.9.4.2

¹²⁴ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art. 4, jf. vedlegg III del B

dyra får tilstrekkelig vitamin- og mineraltilførsel for å forebygge mangelsymptomer og bevare god dyrehelse.

Du skal ha en viss andel egenprodusert fôr¹²⁵

I svine- og fjørfeproduksjon er det krav om minimum 30 % fôr fra egen virksomhet eller produsert i regionen. For drøvtyggere er det et minimumskrav til at 60 % av fôret skal komme fra egen virksomhet eller fra regionen. For kaniner skal minst 70 % av fôret komme fra egen virksomhet eller fra regionen. Fra 1.1.2024 øker kravet til andelen egenprodusert fôr til drøvtyggere fra 60 til 70 %. Kravet omfatter også kraftfôret som blir levert av

Med region menes Norge og nærliggende områder i Norges naboland. Formålet med regelen er at fôret skal transporteres kortest mulig.

fôrvirksomheter¹²⁶.

Beregningen av andelen egenprodusert fôr i kraftfôret til svin og fjørfe gjøres ut fra andelen landbruksingredienser. Innholdet av vitaminer, mineraler og fiskemel skal ikke tas med i denne beregningen. Beregningen gjøres i kg tørrstoff per år.

Det er tilstrekkelig med muntlige avtaler om kjøp av grovfôr etter behov, og at samarbeidet kun omfatter bytte av varer og tjenester inklusive kjøp og salg mellom to parter. Vær oppmerksom på at noen samarbeidsformer kan få konsekvenser for tilskuddsutbetalingen fra Landbruksdirektoratet.

Det er ditt ansvar som husdyrprodusent å dokumentere at kravene til egenprodusert fôr og fôr fra regionen er oppfylt. En bekreftelse fra selgeren av fôret på at kravene er oppfylt er tilstrekkelig.

Melk¹²⁷

Alle pattedyr skal fra fødselen føres med naturlig melk, og helst morsmelk, i en minimumsperiode på:

- tre måneder for storfe og hester
- 45 dager for sau og geit
- 42 dager for kanin
- 40 dager for svin

Melkeerstatning av naturlig melk er tillatt

Det er tillatt å bruke melkeerstatning produsert av naturlig melk. Melkeerstatning som er produsert med andre råvarer enn naturlig melk, for eksempel vegetabilsk fett, er ikke tillatt¹²⁸.

Dersom det er behov for å gi enkeltdyr melkeerstatning fordi det ikke er tilstrekkelig tilgang til økologisk melk i besetningen eller du heller ikke får tak i dette hos nærliggende økologiske besetninger, kan ikke-økologisk melkeerstatning brukes uten at det er behov for å søke om

¹²⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, punkt 1.9.1.1, 1.9.3.1 og 1.9.4.2

¹²⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.9.1.1 a

¹²⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.4.1 g og jf. økologiforskriften § 3 bokstav b, jf. fo. (EU) 2020/464, art. 2

¹²⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.4.1 g

dette. Du må da føre noteringer for type produkt du har brukt, til hvilke individ og periode for bruk. Ny karenstid for dyret regnes fra den dato fôringen igjen er i henhold til regelverket, og du kan ikke omsette produktet som økologisk før ny karenperiode er gjennomført.

Melk syrnet med syrningsmidler listet i Vedlegg 3 er tillatt å benytte.

Kalvens dieperiode

Kalver skal kunne die i minst tre dager etter fødselen, med unntak av når mordyret er under behandling med antimikrobielle legemidler og i tilbakeholdelsestiden definert for legemiddelet. Ved kortere dieperiode enn én måned skal kalver kunne drikke av smokk fram til de er én måned gamle¹²⁹. Det er viktig å se til at kalven får tilgang til råmelk i tilstrekkelig grad.

Anbefaling for å sikre tilstrekkelig råmelk til kalver:

Inntak av råmelk hos nyfødte kalver er viktig for å sikre god dyrehelse. Et høyt opptak av antistoffer fra råmelka gjør kalven mer robust mot infeksjonssykdommer. Råmelka har dessuten en positiv lokal effekt i tarmen ut over første levedøgn. Det er derfor svært viktig å overvåke råmelka, kalven og kua nøye i dieperioden.

Kvaliteten på råmelka varierer mellom kyr og kan enkelt sjekkes med et kolostrometer. Har råmelka til morkua et lavt innhold av immunglobuliner, bør kalven gis ekstra råmelk av god kvalitet. Kalven bør die raskt etter kalving og eventuelt hjelpes til juret, slik at den får i seg minst 3 liter råmelk innen 2 timer etter fødselen. Er du i tvil om kalven har fått i seg nok råmelk, anbefales flaskefôring i tillegg de 2 første timene etter fødselen.

Anbefaling for å minimere stress når kua og kalven skilles etter dieperioden:

Det er anbefalt at kua og kalven adskilles gradvis etter dieperioden. Dersom kua og kalven får mulighet til å ha fysisk kontakt under adskillelsesprosessen, gir dette mindre stress for dyra. En mulighet er at kua og kalven får være sammen i perioder uten at kalven får die. Dette kan løses ved bruk av jurnett, eller ved delvis kontakt gjennom bingeskille. En annen mulighet er at kalven kun dier om natten etter ettermiddagsmelkingen.

Forskning viser mindre stress hos kalven når den ikke mister mora og melka samtidig. Før adskillelsen bør derfor kalven være opplært til å drikke melk uavhengig av kua. Kalven reagerer dessuten mindre på adskillelsen dersom den blir godt fulgt opp med god melketildeling gjennom adskillelsesprosessen.

Bruk av melk fra dyr som er behandlet med legemidler

Melk fra dyr under behandling med legemidler kan ikke brukes som fôr til økologiske dyr som kalv, kje eller lam før etter at tilbakeholdelsestiden definert for legemiddelet er utløpt. Fôring med tilbakeholdt melk etter dette regnes som økologisk fôrandel. Melk fra dyr under behandling av legemidler som krever tilbakeholdelsestid, kan ikke inngå i fôret til dyr den siste måneden før slakting¹³⁰.

¹²⁹ Jf. økologiforskriften § 17

¹³⁰ Jf. økologiforskriften § 16

Bruk av beiter og grovfôr¹³¹

Planteetende dyr (drøvtyggere, hest og kanin) skal i størst mulig grad føres på beite, når det er mulig. Beitearealet må være tilstrekkelig stort nok til at grasproduksjonen blir opprettholdt på arealet. Se også kapittelet om tilgang til beite- og luftearealer.

Lam, kje og kalv skal gå gradvis over fra melkefôring til grovfôr etter som de vokser til (se forrige avsnitt om melk). Grovfôret skal fortrinnsvis inntas på beite når det er mulig.

Grovfôret, f.eks. ferskt gras, høy, silo, rotvekster eller frukt- og grønnsaksrester, skal utgjøre minst 60 % av tørrstoffet i dagsrasjonen for dyr eldre enn 6 måneder. I de tre første månedene av laktasjonsperioden kan det tillates at prosentandelen reduseres til 50 %¹³².

Grovfôr skal inngå i dagsrasjonen til svin og fjørfe¹³³. Halm alene er ikke å regne som tilstrekkelig grovfôr til disse dyreslagene.

Halm som er behandlet med lut eller ammoniakk regnes som ikke-økologisk fôr¹³⁴, og kan dermed ikke brukes i økologisk produksjon. Se også kapittelet om husdyrrom.

Tillatte ensileringsmidler til gras er listet i vedlegg 3, punkt a).

Eksempel:

Det er ikke tillatt å bruke ensileringsmidler som inneholder ikke-økologiske ingredienser som for eksempel laktose og dextrose, siden disse regnes som fôrmidler og skal være av økologisk opprinnelse.

Fellesbeiter

Økologiske og ikke-økologiske dyr skal som hovedregel ikke gå sammen på beite (se punktet om parallellproduksjon)¹³⁵.

Økologiske dyr kan benytte fellesbeiter, forutsatt at det de 3 siste årene ikke er brukt andre gjødsel- eller plantevernmidler enn dem som er tillatt i henhold til vedlegg I og II i forordning 2021/1165 og [nasjonal liste over godkjente plantevernmidler](#). Dersom en liten andel, dvs under 10 %, av arealet på fellesbeitet er sprøytet eller gjødslet, kan arealet likevel benyttes som beite for økologiske dyr¹³⁶.

Eksempel:

Alle beiter i nasjonalparker, naturreservater og beiteområder i fjellbjørkeskog og over tregrensen regnes som økologisk fôr¹³⁷, og kan brukes som fellesbeite.

Du må kunne dokumentere at det bare er brukt tillatte innsatsmidler, for eksempel ved hjelp av kart over området og en egenerklæring eller bekreftelse fra grunneier(e), landbrukskontor eller annen uavhengig tredjepart på at ikke-tillatte innsatsmidler ikke er benyttet de siste tre

¹³¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.4.1 e

¹³² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.9.1.1 f

¹³³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt 1.9.3.1 b og pkt 1.9.4.1 b

¹³⁴ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art 6, jf. vedlegg 3 del A

¹³⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.4.2

¹³⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.4.2.2 b

¹³⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.4.2.2.1 a og b

åra på hovedandelen, minst 90 %, av beitearealet i utmark. Debio vil etterspørre dokumentasjonen når de gjennomfører den årlige revisjonen.

Når kan du bruke fôr fra karensarealer?

Det er tillatt å bruke opptil 20 % fôr fra arealer i 1. års karens. Forutsetningen er at¹³⁸:

- det er arealer med eng eller andre flerårige vekster
- arealene eies eller leies av driftsenheten
- arealer med proteinvekster (vekster med minimum 25 % protein per kg tørrstoff, for eksempel belgvekster) er dyrket i samsvar med økologiregelverket fra såtidspunktet.

Det er tillatt å bruke innkjøpt fôr fra 2. års karensarealer for inntil 25 % av den totale fôrrasjonen på årsbasis, regnet i tørrstoffinnhold og samlet for besetningsgrupper¹³⁹. Når slikt karensfôr kommer fra egen virksomhet, kan denne andelen forhøyes til 100 %¹⁴⁰.

For mer detaljer om vegetabilsk karensfôr (f.eks. grovfôr), se avsnittet om karenstid i delen om planteproduksjon¹⁴¹.

Karensmelk fra egen besetning kan brukes til dyr i besetningen inntil 100 % av fôrrasjonen.

Oversikt - bruk av ulike typer fôr

	Storfe, hest, sau, geit og kanin	Svin og fjørfe
Fôrandel fra egen virksomhet	Minst 60 % må komme fra egen virksomhet, eller fra gårder i samme region. Kravet øker til 70 % fra 1.1.2024	Minst 30 % må komme fra egen virksomhet, eller fra gårder eller fôrvirksomhet i samme region.
Karensfôr fra 1. karensår	Inntil 20 % fra eget areal av eng/flerårige vekster eller proteinvekster.	Inntil 20 % fra eget areal av eng/flerårige vekster eller proteinvekster.
Karensfôr fra 2. karensår	Innkjøpt fôr: maksimalt 25 % Dyrket på egen gård: maksimalt 100 %.	Innkjøpt fôr: maksimalt 25 % Dyrket på egen gård: maksimalt 100 %.
Grovfôr	Minimum 60 %. Unntak: minimum 50 % de første 3 måneder av laktasjonen.	Skal inngå i den daglige fôrrasjonen.
Ikke-økologisk fôr	Ikke tillatt. Ved uforutsette hendelser kan det gis særskilt tillatelse.	Maksimalt 5 % proteinråvarer til unge dyr, regnet på årsbasis og i tørrstoffinnhold. Ved uforutsette hendelser kan det gis særskilt tillatelse.

¹³⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.4.3.1

¹³⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, punkt 1.4.3.1 a

¹⁴⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt 1.4.3.1 a

¹⁴¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.7

3.7 Muligheter når det oppstår en katastrofesituasjon¹⁴²

Hvis du opplever stort avlingstap eller tap av dyr på grunn av f.eks. ekstremt vær, dyresykdommer, miljøhendelse, en naturkatastrofe eller en annen katastrofal hendelse, kan du søke om tillatelse til å

- bruke en begrenset prosentandel ikke-økologisk fôr for en tidsbegrenset periode. Siden det normalt er tilgang på økologisk kraftfôr, vil søknader om bruk av ikke-økologisk fôr i de fleste situasjoner bare være aktuelt for ikke-økologisk grovfôr. Prosentandelen med ikke-økologisk fôr må vurderes fra sak til sak¹⁴³. Dersom du opplever at fôrtilgangen gjentatte ganger er sårbar ved tørke eller ved andre ekstraordinære vær-situasjoner, må du gjøre varige tiltak for å bedre fôrtilgangen. For grovfôr er det tilstrekkelig å bekrefte skriftlig at du har etterspurt fôret lokalt, dvs. det er ikke nødvendig å undersøke tilgangen på økologisk fôr i andre landsdeler. Med lokalt menes det området hvor gården hører hjemme, og hvor det er naturlig å undersøke tilgangen til økologisk fôr, for eksempel i et dalføre eller et sammenhengende jordbruksområde.
- bruke en lavere andel grovfôr i fôrrasjonen til drøvtyggere dersom fôrproduksjonen er tapt eller det er innført restriksjoner (*unntak fra 2018/848 vedlegg II del II, punkt 1.9.1.1.f*).
- få unntak fra kravene i økologiregelverket om beiting, dyretetthet og arealkrav, for eksempel hvis husdyrbygningen er brent ned og en annen husdyrbygning må benyttes i en midlertidig periode (*unntak fra 2018/848, vedlegg II del II, punkt 1.4.2.1, 1.6.3. og 1.6.4.*)
- fornye eller gjenetablere besetningen eller flokken med ikke-økologiske dyr i tilfeller av høy dødelighet blant dyrene og dersom økologisk oppdrettede dyr ikke er tilgjengelig (*unntak fra 2018/848 vedlegg II del I, punkt 1.3.1*), forutsatt at de respektive omleggingsperiodene angitt i forordning 2018/848, vedlegg II, del II nr. 1.2.2 overholdes.

Søknadsskjemaer ligger tilgjengelig på Debios hjemmeside. For at søknader skal bli innvilget, må hendelsen kvalifiseres som en katastrofesituasjon.

Dersom katastrofen omfatter et område, vil en tillatelse kunne omfatte alle økologiske virksomheter i området.

3.8 Sykdomsforebygging og veterinærbehandling

Forebygging av sykdom står sentralt i økologisk husdyrhold. Disse prinsippene forebygger sykdom¹⁴⁴:

- a) valg av egnede raser eller avlsdyr
- b) et dyrehold tilpasset de forskjellige artenes behov, som fremmer motstandsdyktighet mot sykdom og forebygger infeksjoner
- c) bruk av fôr av god kvalitet sammen med regelmessig mosjon og tilgang til beiter, noe som stimulerer dyrets naturlige immunforsvar (f.eks. sambeiting eller vekselbeite for å redusere parasittpress)

¹⁴² Jf. økologiforskriften § 3 bokstav a, jf. fo. (EU) 2020/2146, art. 3

¹⁴³ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav a, jf. fo. (EU) 2020/2146, art. 3.3

¹⁴⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.5.1.1

- d) passende besetningsstørrelse for å unngå dyrehelseproblemer som kan oppstå som følge av for stor tetthet
- e) gode oppdrettsmetoder
- f) godt husdyrmiljø.

Dyr som blir syke eller skadet, skal behandles omgående, og om nødvendig flyttes til egne sykebinger eller sykerom¹⁴⁵.

Prinsipper for valg av behandlingsmetode

Hvis dyra blir syke, skal du velge en behandlingsmetode som tar hensyn til dyrevelferden. Valg av behandlingsmetode skal skje i samråd med veterinær. Ved bruk av veterinære legemidler skal følgende prinsipper overholdes¹⁴⁶:

- Fytoterapeutiske produkter (f.eks. planteekstrakter (unntatt antibiotika), essenser osv.), homeopatiske produkter (f.eks. vegetabiliske, animalske eller mineralske stoffer) og mikronæringsstoffer mv som er listeført i regelverket¹⁴⁷, skal brukes fremfor allopatiske veterinærlegemidler eller kjemisk framstilt antibiotika, forutsatt at de har en effektiv terapeutisk virkning for den gjeldende dyreart og den tilstanden behandlingen er beregnet på.
- Du kan bruke antibiotika eller legemidler av syntetisk opprinnelse under veiledning fra veterinær, dersom produktene over ikke er effektive mot sykdommen, eller behandling er nødvendig for å sikre god dyrevelferd.
- Det er forbudt å bruke kjemiske eller syntetiske legemidler til forebyggende behandling, bortsett fra ved vaksinerings, parasittbehandling og behandling pålagt av myndighetene¹⁴⁸.

Det er ikke tillatt å bruke legemidler eller preparater som er beregnet på å fremme vekst, produksjon eller reproduksjon (inkludert antibiotika, koksidiostatika og andre kunstige vekstfremmende hjelpemidler)¹⁴⁹. Enkeltstående dyr kan unntaksvis behandles med reproduksjonsfremmende hormoner i samråd med veterinær¹⁵⁰.

Alle parasittmidler, uavhengig om det blir gitt som bolus eller på en annen måte, kan benyttes forebyggende i samråd med veterinær og i kombinasjon med andre forebyggende tiltak. Det er imidlertid forbud mot bruk av øvrige kjemisk syntetisk allopatisk veterinærlegemidler til forebyggende behandling.

Forebyggende tiltak mot parasittangrep på beite er viktig, og samarbeid med ulike aldersgrupper, beiterotasjon og pløying av arealet er eksempler på tiltak. Animalia viser til gode tiltak på [sine nettsider](#).

Om tilbakeholdelsestiden ved bruk av legemidler

Tilbakeholdelsestiden for økologiske dyr eller produkter ved bruk av legemidler med tilbakeholdelsestid er dobbelt så lang som i konvensjonelt landbruk. Dersom

¹⁴⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.5.2.1 og 1.7.5

¹⁴⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14, jf. vedlegg II del II pkt. 1.5.2.2 og 1.5.2.3

¹⁴⁷ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art. 3 og art 4, jf. vedlegg III del A og B

¹⁴⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.5.2.4

¹⁴⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.5.1.4

¹⁵⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.3.2 b

tilbakeholdelsestiden er oppgitt til null dager eller «ingen», er tilbakeholdelsestiden 48 timer¹⁵¹. Ett unntak fra dette er ved bruk av vaksiner eller veterinære legemidler som kun inneholder vitaminer eller mineraler (f.eks. Becoplex, Selevitan, Corebral, ADEsan), hvor en tilbakeholdelsestid på null dager også gjelder for økologisk produksjon.

Du kan ikke markedsføre behandlede dyr eller produkter fra disse som økologiske før dobbel tilbakeholdelsestid er over. I løpet av ett år kan det tillates maksimalt tre behandlinger med legemidler med tilbakeholdelsestid for at dyrene eller produkter fra dyrene skal kunne omsettes som økologiske. Med én behandling menes alle de tiltak som gjøres for å kurere én sykdom eller skade. Dersom et dyr får flere enn tre behandlinger i løpet av et år, må dyret gjennom en ny karenstid. Vaksiner, parasittbehandling og behandling pålagt av myndighetene regnes ikke med i antall behandlinger¹⁵².

Dokumentasjon og merking

All bruk av terapeutiske midler/legemidler skal føres i helsekortet. Dyr som er blitt behandlet, skal identifiseres tydelig. For fjørfe kan identifiseringen skje per parti eller gruppe. For større dyr skal identifiseringen være enkeltvis¹⁵³. Denne dokumentasjonen vil bli gjennomgått av Debio ved den årlige revisjonen.

Eksempel:

Smågrisprodusenter må individmerke dyr som er blitt behandlet med legemidler foreskrevet av veterinær, for eksempel midler mot leddbetennelse. Dette er viktig for at du som slaktegrisprodusent skal kunne spore behandlede dyr og overholde kravet om maks én veterinærbehandling for dyr med et livsløp på mindre enn 1 år. Vaksinasjoner og parasittbehandlinger regnes ikke med i antall behandlinger.

3.9 Reproduksjon¹⁵⁴

Naturlig bedekning er å foretrekke når dette er hensiktsmessig, men inseminering er tillatt. Andre former for kunstige eller assisterte reproduksjonsmetoder, for eksempel embryooverføring og kloning, er forbudt.

Medisinsk brunstregulering og brunstframkalling er ikke tillatt. Bruk av veterinære legemidler til fjerning av f.eks. cyster eller gult legeme kan imidlertid tillates ved behandling av enkelt dyr.

3.10 Fysiske inngrep¹⁵⁵

Inngrep som ikke er tillatt:

- nebbtrimming, halekupering, kamklipping, tannklipping

Inngrep som kan utføres unntaksvis:

- avhorning

¹⁵¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.5.2.5

¹⁵² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.5.2.4

¹⁵³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.5.2.7

¹⁵⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.3.2

¹⁵⁵ Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.7.8, 1.7.9 og 1.7.10

Hvis du vil avhorne dyr må du søke om tillatelse til dette. Du søker på skjema som ligger på Debios nettsider. Behovet for inngrepet skal begrunnes i sikkerhet, helse, velferd eller hygiene. Søknaden gjelder på besetningsnivå, og det må ikke søkes for hvert enkelt dyr. Du må føre en oversikt over hvilke dyr som avhornes og tidspunkter for dette. En innvilget tillatelse vil være gyldig frem til det skjer endringer i driftsopplegget som har betydning for tillatelsen. Dette kan være endringer som bygging av nytt fjøs eller vesentlig ombygging av eksisterende fjøs.

Inngrep som er tillatt uten særlig tillatelse:

- kastrering

Inngrepene skal tilpasses alderstrinn, utføres av veterinær og med minst mulig lidelse for dyret.

Det er ikke forbud mot tannsliping av smågris i økologisk produksjon. Tannsliping kan være en fordel for dyrevelferden når dette gjøres skånsomt og i tråd med bestemmelsene i forskrift om hold av svin. Dette kan utføres av gårdbrukeren selv og regnes ikke som et inngrep som må gjøres av veterinær.

Tannsliping av «nåletennene» hos nyfødte grisunger utføres regelmessig hos mange svineprodusenter, særlig når det er store kull. De sylskarpe tennene har lett for å lage små kutt og sår i spenene og jurhuden på purka, som gjør juret ømt.

3.11 Dyretall i forhold til spredeareal ¹⁵⁶

Dyretallet i forhold til tilgjengelig spredeareal i en økologisk driftsenhet kan ikke være høyere enn det som framgår av [økologiforskriften § 12](#). Tallene viser antall dyr i forhold til tilgjengelig jordbruksareal, altså hvor mange dyr man kan ha per daa, uavhengig av om de er økologiske eller ikke-økologiske, innenfor maks. grense for tilført husdyrgjødsel. Høyere besetningstetthet kan aksepteres om man samarbeider med andre gårder om spredeareal (se også kap. om næringstilførsel).

3.12 Husdyrrom

Forholdene i husdyrrommene skal være tilpasset dyrenes naturlige behov, som f.eks. behovene for tilstrekkelig bevegelsesfrihet og velvære, og for å unngå unødig stress og smerte. Dyrene skal ha lett tilgang til fôr og rent vann. Bygningene skal være utformet på en slik måte at de sikrer god dyrevelferd¹⁵⁷. Det skal være god ventilasjon og naturlig lys i bygningen¹⁵⁸.

Dyretettheten i bygningen skal sikre dyrenes velvære og velferd. Tettheten skal tilpasses dyrenes atferdsmessige behov, som særlig avhenger av art, rase, alder og gruppas størrelse.

¹⁵⁶ Jf. økologiforskriften § 12 og økologiforskriften § 3 bokstav b jf. fo. (EU) 2020/464, art. 3, 6, 10, 14 og 18, jf. vedlegg I og økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848 art.14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.6.6 og 1.7.4

¹⁵⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.6.1

¹⁵⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.6.1

Innearealet skal være så stort at dyrene kan stå naturlig, lett legge seg ned, snu seg, stille seg, innta alle naturlige stillinger og foreta alle naturlige bevegelser¹⁵⁹.

Krav til inneareal

For krav til størrelse på inneareal og andre egenskaper ved husdyrrommene, beregnet på forskjellige dyrearter og -grupper, se vedlegg 5¹⁶⁰.

I disponibelt inneareal skal bare det gulvarealet som er tilgjengelig for dyra regnes med. Melkeanlegg, fôrbrett og arealer forbeholdt røkter kan ikke regnes som en del av nettoarealet. Derimot kan skrapeareal og gangarealer som dyra har tilgang til, regnes med. Hvis fjøset har melkerobot som dyra har kontinuerlig tilgang til, kan også dette arealet regnes med. Areal med fast dekke må minst være i samsvar med kravene. Dersom faktisk inneareal overstiger totalt innearealkrav, skal det ikke kreves større areal med fast dekke. Liggeplassen skal være på fast dekke, og den skal være ren og tørr. Arealkravet for liggeplass er ikke definert i økologiregelverket.

I besetninger som er unntatt kravet om løsdrift, gjelder ikke innendørs arealkrav for storfe som er oppbundet på bås. For øvrige dyr i samme besetning vil arealkravet gjelde.

Gulvet i binger og båser skal være jevnt, men ikke glatt. Minst halvparten av gulvarealet beregnet ut fra minimumskravet skal være tett, det vil si ikke bestå av spalte- eller strekkmetallgolv. Tabellen under viser minimumsarealet i binger og båser som skal være tett golv¹⁶¹.

Oversikt over arealkrav¹⁶²

	Levendevekt	Del av innearealet (minimum) som skal ha tett golv, m ² /dyr	Totalt innearealkrav, m ² /dyr	Utearealkrav luftegård, m ² /dyr (beiteareal ikke inkludert)
Melkekyr		3,0	6,0	4,5
Avlsokse		5,0	10	30
Ammekyr, kviger, oksekalver og hest	Inntil 100 kg	0,75	1,5	1,1
	Inntil 200 kg	1,25	2,5	1,9
	Inntil 350 kg	2,0	4,0	3
	Over 350 kg	2,5 og min. 0,5 m ² /100 kg	5,0 og min. 1m ² /100 kg	3,7 og min. 0,75m ² /100 kg
Diegivende purker		3,75	7,5	2,5
Slaktegris	Inntil 35 kg		0,6	0,4
	Mellom 35 og 50 kg		0,8	0,6
	Mellom 50 og 85 kg	0,55	1,1	0,8
	Mellom 85 og 110 kg	0,65	1,3	1,0

¹⁵⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt 1.6.3

¹⁶⁰ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav b, jf. fo. (EU) 2020/464, vedlegg I

¹⁶¹ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav b, jf. fo. (EU) 2020/464, art. 4 jf. vedlegg I del I

¹⁶² Jf. økologiforskriften § 3 bokstav b, jf. fo. (EU) 2020/464, art. 4 jf., vedlegg I del I

	Levendevekt	Del av innearealet (minimum) som skal ha tett gulv, m ² /dyr	Totalt innearealkrav, m ² /dyr	Utearealkrav luftegård, m ² /dyr (beiteareal ikke inkludert)
	Over 110 kg	0,75	1,5	1,2
Avlspurker		1,25	2,5	1,9
Avlsråner		3,0	6,0	8,0
Geit/sau		0,75	1,5	2,5
Kje/lam		0,18	0,35	0,5

Krav til hvileområdet

Husdyrrom skal ha en bekvem, ren og tørr ligge- og hvileplass av tilstrekkelig størrelse. Dekket skal være fast, altså bestå av tett underlag uten fullspaltegulv eller drenerende gulv.

Hvileområdet skal ha tilstrekkelig med tørt strø til at dyrene holder seg tørre og rene. Strøet skal bestå av halm, flis eller annet egnet naturmateriale. For å forbedre og berike strøet kan du bruke de mineralproduktene som står oppført i vedlegg 2¹⁶³. Legg merke til betingelsene for bruk¹⁶⁴.

Halm til strø trenger ikke være økologisk, men etter høsting kan den kun være behandlet med produkter oppført i vedlegg 2 og 3. Ammoniakk og lut er ikke oppført på denne lista, og ammoniakk- eller lutbehandlet halm kan dermed ikke brukes som strø. Flis skal komme fra ubehandlet trevirke.

Oppbinding¹⁶⁵

Binding av dyr er som hovedregel ikke tillatt. Du kan likevel binde enkelte dyr når du kan begrunne at det er nødvendig for dyrenes sikkerhet eller velferd, eller fare for sikkerheten til folk. Oppbindingen skal bare være for et begrenset tidsrom. Et eksempel kan være vær i parringstiden eller ved sykdom.

Du kan få tillatelse til å binde opp dyr dersom besetningen din er på 50 eller færre dyr, ikke medregnet unge dyr, per produksjonsnummer¹⁶⁶. Dette er forutsatt at det ikke er mulig å holde dyrene i grupper tilpasset deres atferd. Dette kan f.eks. være på grunn av strukturelle forhold som at husdyrrom er tilpasset båsfjøs og ikke er tilrettelagt for løsdrift. Du må søke om tillatelse til å binde opp dyr, og søknadsskjema ligger på Debios nettsider. Når kravet om løsdrift trer i kraft for ikke-økologisk storfehold, vil de samme reglene gjelde også for økologisk storfehold.

Dyrene skal ha adgang til beite i beitesesongen. Utenom beitesesongen skal storfe som står oppbundet ha tilgang til utearealer minst to ganger i uken. Det er krav om at du dokumenterer

For å sikre naturlig atferd og god dyrevelferd for dyr som står oppbundet i båsfjøs, er det viktig at du legger til rette for lufting av dyra. Dette kan f.eks. være å tilrettelegge utearealet slik at det blir mindre opptråkket i vinterhalvåret.

¹⁶³ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165 art. 2, jf. vedlegg II

¹⁶⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, vedlegg II del II, pkt. 1.9.1.2 b, 1.9.2.2 d, 1.9.3.2 b,

¹⁶⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, vedlegg II del II, pkt. 1.7.5

¹⁶⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, vedlegg II, del II, pkt 1.7.5

lufting av dyr, og du må legge til rette for at lufting skal kunne gjennomføres. Dersom vær og føreforhold ikke tillater lufting, for eksempel på grunn av isdekke på luftearealet, kan kravet om lufting fravikes for enkeltdager. Årsaken til at lufting ikke kan gjennomføres skal dokumenteres.

Husdyrrom: Forbud mot kalver i enkeltbinger¹⁶⁷

Kalver som er eldre enn én uke, skal ikke holdes i enkeltbinger beregnet på kun ett dyr. Kalver som er over en uke gamle og er på samme alderstrinn, skal altså gå sammen. Fellesbinger gir sosial kontakt og større mulighet til fysisk aktivitet. Kalvene skal se og komme i berøring med andre dyr. Arealkrav framgår av vedlegg 5¹⁶⁸.

Husdyrrom: spesielt for sau

Sauer skal ha tilgang til en bekvem, tørr og trekkfri liggeplass. Det er også krav om at små lam skal ha tilgang til tett liggeunderlag med tilfredsstillende varmetekniske egenskaper¹⁶⁹.

Kravet til inneareal for sau er 1,5 m² per dyr, (jf. vedlegg I i forordning 2020/464, se vedlegg 3). I regelverket er det ikke krav til luftegård for sau, siden dyra går i løsdrift inne om vinteren i tillegg til beite sommerstid. Dersom sauene ikke har tilgang til beite sommerstid og i stedet bruker permanent luftegård, er arealkravet på 2,5 m² per dyr. Det anbefales at dette arealkravet også oppfylles dersom sauene har tilgang på uteareal om vinteren og er på beite sommerstid. Årsaken til dette er at sauene foretrekker å være mye ute og kan bli stresset dersom utearealet er for lite.

Innearealkravet for lam og kje er minst 0,35 m² frem til beiteslipp. Fra starten av innefôringsperioden om høsten skal også lam og kje ha minst 1,5 m² per dyr inneareal. Ved luftegård til lam skal arealet være 0,5 m².

Hvis sauene har fri tilgang til et uteareal, kan dette regnes som en del av innearealet, forutsatt at utearealet er overbygd med tak som gir tilstrekkelig ly for vær og vind. I tillegg må alle dyr ha god plass til å ligge inne samtidig.

Husdyrrom: spesielt for griser¹⁷⁰

Purker skal holdes i grupper, bortsett fra i siste del av drektighetsperioden og i dieperioden. Smågriser kan ikke holdes i flat-decks eller i smågrisbokser. Griser skal ha mulighet til naturlig adferd og tilgang til rotmateriale. Til rotmateriale kan det brukes materiale som generelt er tillatt brukt i økologisk dyrehold.

Dyreslag som kan gå ute hele året¹⁷¹

Husdyrrom er ikke påkrevd for dyreslag tilpasset helårs utegange eller der de klimatiske forholdene tillater at dyrene lever utendørs. Alle dyr skal ha tilgang til egnet og trygt tilholdsrom utenom normal beiteperiode (Dyrevelferdsloven § 23). Minstekravet er såkalt utedrift med enkle tilholdsrom/leskjul. Men for dyreslag tilpasset helårs utegang der de

¹⁶⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, vedlegg II, del II, pkt. 1.9.1.2 c

¹⁶⁸ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav b, jf. fo. (EU) 2020/464 jf. art 4, jf. vedlegg I del I

¹⁶⁹ Jf. Forskrift av 18. februar 2005 nr. 160 om velferd for småfe, §11

¹⁷⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848 art. 14.1, jf. vedlegg II del II, pkt. 1.6.8 og pkt. 1.9.3.2 d og f

¹⁷¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848 art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.6.2

klimatiske forholdene tillater det, kan du søke Mattilsynet om tillatelse til helårs utegang uten tilgang til tilholdsrom. Bestemmelsen om tillatelse står i [Forskrift om unntak fra plikten til å sørge for oppholdsrom for dyr](#). Nærmere beskrivelse av kravene til de to driftsformene står i [Forskrift om velferd for småfe](#) kapittel 3.

Rengjøring og skadedyrbekjempelse i husdyrrom¹⁷²

Rom, binger, utstyr og redskap skal rengjøres skikkelig for å hindre kryssinfeksjon og utvikling av smittebærende organismer.

Se vedlegg IV i forordning 2021/1165, jf vedlegg 4¹⁷³, for hvilke produkter som kan brukes til rengjøring av bygninger og anlegg til husdyr. Se også vedlegg 1 for hvilke midler som kan brukes for å fjerne insekter og andre skadedyr i bygninger og andre anlegg der det holdes husdyr. Du må dokumentere hvilke rengjøringsmidler du bruker.

3.13 Tilgang til beite- og luftearealer¹⁷⁴

Dyr skal ha permanent tilgang til utendørs arealer, og fortrinnsvis beite. Planteetende dyr skal ha permanent tilgang til beite, med noen unntak. Tilgangen til utendørs arealer skal gjennomføres når vær- og markforhold tillater det, og dersom det ikke er fare for menneskers og dyrs helse (HMS).

Dyretettheten på innmarks- og utmarksbeiter skal være så lav at det ikke blir omfattende tråkkskader. Utearealet må ikke ha store ansamlinger med gjødsel som gir forurensningsfare¹⁷⁵. Minste utendørsareal for de forskjellige husdyrslagene er fastsatt i vedlegg I i forordning 2020/464¹⁷⁶, se vedlegg 5¹⁷⁷.

Småfe og storfe i løsdrift trenger ikke å ha tilgang til lufteareal om vinteren.

Utenom beitesesongen skal storfe som står oppbundet ha tilgang til luftegård minimum to ganger i uka, eller så ofte vær- og markforhold tillater det¹⁷⁸.

Utforming av luftegården

Luftegård og uteareal må være tilrettelagt slik at det er uproblematisk for husdyrene å gå ut og inn. Luftegården kan være delvis dekket av tak, men regelverket gir ingen detaljerte krav om dette. Vær- og føreforhold, husdyrrase og alder avgjør hvor ofte dyr kan slippes ut utenom beitesesong. Luftegårder skal utformes slik at de er egnet for lufting året rundt, og ikke påføre dyra skade eller lidelse. Det er ditt ansvar som produsent å finne løsninger innenfor regelverket.

¹⁷² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848 art. 14.1, jf. vedlegg II del II pkt. 1.5.1.6 og 1.51.7 og art. 23.1, jf. vedl. III pkt. 7.4 c

¹⁷³ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art. 12.1, jf. fo. (EF) nr. 889/2008 vedlegg VII – overgangsperiode inntill 31.12.2023

¹⁷⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.7.3, 1.7.4 1.9.1.1 og 1.9.4.4 d, e og f.

¹⁷⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.7.4

¹⁷⁶ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav b, jf. fo. (EU) 2020/464, art. 3, jf. vedlegg I

¹⁷⁷ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav b, jf. fo. (EU) 2020/464, art. 3, jf. vedlegg I

¹⁷⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.7.5 og 1.9.1.1 b

Krav om beiting for drøvtyggere og hest

Drøvtyggere og hest skal i beiteperioden kunne gå på områder med gode beitemuligheter¹⁷⁹. Beitearealet bør være tilstrekkelig stort til at grasproduksjon og gjenvekst blir opprettholdt. Du kan også frakte inn tilleggsfôr hvis det er behov for dette

Når værforholdene gjør at beiting ikke er gjennomførbart, kan hele eller deler av besetningen holdes inne. Dette gjelder for eksempel ved svært vått vær som gjør at jordbunnen tråkkes opp og beitet blir ødelagt ved bruk. Årsaken til at dyra holdes inne skal i hvert tilfelle dokumenteres, for eksempel ved hjelp av bilder.

Egne regler for okser

Okser over ett år kan holdes i et husdyrrom med fri adgang til en luftegård hele året, i stedet for å gå på beite i sommerperioden og i løsdrift inne om vinteren¹⁸⁰. Muligheter og praktiske løsninger for å sikre økologisk kjøttproduksjon på okser og kastrater innenfor regelverksrammene er omtalt i utredning utgitt av [Regelverksutvalget for økologisk produksjon](#).

Luftegårder kan være delvis overbygget med tak. Dette betyr at taket kan dekke en del av luftegården. Uansett hvor stor del av luftegården som er overbygd må dyra kunne oppleve vær og vind.

Okser under ett år skal ha tilgang på gressareal i beitesesongen. Unntaket er hvis de utgjør en fare for andre dyr eller mennesker. Det kan derfor av sikkerhetshensyn være aktuelt å holde okser mellom et halvt til ett år i luftegård istedenfor på beite. Dette må beskrives i driftsbeskrivelsen. «Hannedyrloven» (lov 6. mars 1970 nr 05 om avgrensing i retten til å sleppa hingstar, oksar, verar og geitebukkar på beite) gjelder også for økologiske dyr over 6 måneder. Denne loven understreker at okser over 6 måneder må holdes adskilt fra hunddyr, og området må være forsvarlig inngjerdet og under forsvarlig tilsyn.

Utearealer for griser¹⁸¹

Griser skal ha tilgang til utendørsareal. Arealet skal være attraktivt for grisene, og skal om mulig bestå av trær eller skog. Grisene skal ha mulighet til å søke ly og regulere kroppstemperaturen på uteområdet, for eksempel ved tilgang på gjørmebad.

¹⁷⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.4.1, bokstav e

¹⁸⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.9.1.1, bokstav c

¹⁸¹ Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EU) nr. 2020/464, art. 9 til 12, jf. vedlegg I, del III

Purker kan holdes innendørs i maksimum 14 dager etter grising for å ha godt tilsyn med dem. Etter to uker fra grising bør purker ha tilgang til uteareal, og kunne velge mellom opphold innendørs og utendørs. Purker kan oppholde seg utendørs under de fleste klimatiske forhold, bortsett fra svært streng kulde, ekstremvær eller store nedbørsmengder som gjør uteområdet uegnet. Spedgrisene skal ha tilgang til uteareal fra de er 14 dager gamle så sant vær og temperatur tillater det, og utearealene er egnet. Spedgrisene skal uansett kunne gå inn når de har behov for det.

De viktigste rådene for hold av økologisk gris er:

- Tilgang til stort nok areal slik at grisene alltid har tilgang til godt drenerte, tørre områder med plantevekst (gras og trær), for å utfolde seg med roting og løping og tilgang til gjørmebad.
- Grisene må ha tilgang til isolerte hytter, leskur eller tilgang til husdyrrom og det må brukes rikelig med strø.
- Purker må skjermes rundt fødsel, spedgrisen må ha det tørt og varmt/lunt og purker med unger må ha nok plass.
- Flyttbare hytter og fôringsautomater hindrer at området blir bløtt og opptråkket.
- Det er viktig med vekstskifte og skifte av beite for å redusere smittebelastning, øke tilgangen til egenprodusert grovfôr og unngå avrenning og tap av næringsstoffer.
- Vegetasjonsbelter, fangdammer og grasdekkete vannveier må planlegges godt for å unngå forurensning.
- Det må planlegges nok tid til tilsyn og stell, kontroll av uteområde og inngjerding.
- Ved mistanke eller risiko for smittsom sykdom (f.eks. villsvin i nærheten) må dyra kunne settes inn/sikres mot smitte for en periode.

Mer detaljerte råd og anbefalinger finner du i [NORSØKs Rapport Vol.7 Nr.2 2022](#).

3.14 Krav til husdyrrom, areal, og dyretetthet for fjørfe¹⁸²

Krav til husdyrbygningen

Fjørfe skal oppdrettes frittgående og ikke holdes i bur.

I etasjesystemer kan det maksimalt være 3 etasjer medberegnet gulvet. Reder med foranliggende avsats regnes i denne sammenheng ikke som en egen etasje. For virksomheter som er godkjent økologisk når det nye økologiregelverket trer i kraft er det mulighet for en overgangsperiode frem til 1.1.2030 dersom det er behov for endringer i husdyrbygningen for å oppfylle dette regelverkskravet. Det skal være et system for gjødselopsamling (gjødselbånd).

Minst en tredel av gulvarealet skal være fast¹⁸³ (ikke ha spalter eller drenerende gulv) og være dekket med strø i form av halm, flis, sand, torv eller annet. Husdyrrommene skal ha vaglepinner eller plattform med spesifikke krav til antall og størrelse for ulike fjørfekategorier (se vedlegg 4). Dette gjelder også for slaktekylling og kalkun.

I husdyrrom til verpehøner og foreldre dyr skal det være tilgang til tilstrekkelig antall verpekasser (se vedlegg 5).

¹⁸² Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EU) nr. 2020/464, art. 13 til 16, 26, jf. vedlegg I, del IV

¹⁸³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) nr. 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II punkt, 1.9.4.4, bokstav a.

Utgangsåpninger fra innearealet til utearealet skal utgjøre minimum 4 m per 100 m² av bruksarealet av fjørfehusets minsteareal innendørs.

Dersom det er veranda til huset, skal utgangsåpningene fra innearealet til verandaen utgjøre minimum 2 m per 100 m² bruksareal inne. For virksomheter som er godkjent økologisk når det nye økologiregelverket trer i kraft er det mulighet for en overgangsperiode frem til 1.1.2025 dersom det er behov for endringer i husdyrbygningen for å oppfylle dette regelverkskravet.

Arealet av veranda kan ikke regnes med i inne- eller utearealet for verpehøns. Det er et unntak dersom verandaen isolerer/beskytter mot vær og vind slik at det ikke blir tilsvarende miljø som på utearealet. Verandaarealet kan da medberegnes i innearealet dersom det er full tilgang gjennom hele døgnet, også i hvileperioden, og det sikres tilfredsstillende miljø for dyra. En forutsetning for å medberegne arealet i verandaen som inneareal er også at utgangsåpningene fra innearealet til verandaen utgjøre minimum 2 m per 100 m² bruksareal inne. For virksomheter som er godkjent økologisk når det nye økologiregelverket trer i kraft er det mulighet for en overgangsperiode frem til 1.1.2025.

Dyretetthet for ulike dyrearter for inneareal fremgår av forordning (EU) 2020/464 vedlegg I del IV, og er blant annet (se også vedlegg 5 til denne veilederen):

- For livkylling, slaktekylling og kalkun: Maksimum 21 kg levendevekt/m² bruksareal
- For verpehøns og foreldre dyr: Maksimum 6 dyr/m² bruksareal

Bruksarealet regnes som flateareal som er tilgjengelig for dyra hele tiden, unntatt redearealet.

Største flokkstørrelse skal være i henhold til spesifikke begrensninger for ulike fjørfekategorier, og er blant annet¹⁸⁴:

- 4 800 slaktekyllinger
- 3 000 verpehøner og foreldre dyr
- 10 000 livkyllinger
- 2 500 kalkuner

Fjørfeflokkene kan skilles ved bruk av netting, med unntak av visse fjørfearter som kalkun hvor det er krav til tett skille mellom flokkene¹⁸⁵. Det er mulig å ha gjennomgående fôringsanlegg og eggtransportbånd. For virksomheter som er godkjent økologisk når det nye økologiregelverket trer i kraft er det mulighet for en overgangsperiode frem til 1.1.2025 dersom det er behov for endringer i husdyrbygningen for å oppfylle dette regelverkskravet.

Det samlede bygningsarealet som brukes til fjørfekjøttproduksjon på en enkelt driftsenhet, skal ikke overstige 1600 m²¹⁸⁶.

Fjørfen skal ha tilgang til naturlig lys. Naturlig dagslys kan suppleres med kunstig belysning for å sikre anbefalt lengde dagslys i henhold til generelt regelverk tilpasset fjørfearten og alder.

¹⁸⁴ Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EU) 2020/464, art. 15.3, bokstav b

¹⁸⁵ Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EU) 2020/464, art. 15.3, bokstav c og d

¹⁸⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II, punkt 1.9.4.4.m

Av hygieniske grunner skal bygningene tømmes for fjørfe mellom hvert innsett, og bygningene og utstyret rengjøres og desinfiseres¹⁸⁷.

For virksomheter som produserte økologiske livkyllinger før 25.06.2022, er det mulighet for en overgangsperiode for krav om tetthet, minimumsareal inne-/uteareal frem til 1.1.2030. En forutsetning er at en tilpasning til nye krav innebærer betydelig ombygging av fjørfehus eller tilleggsareal.

I foreldredyrproduksjon produseres det egg (rugeegg), som leveres til et sentralt rugeri hvor eggene klekkes til daggamle kyllinger eller eggene klekkes og kyllingene brukes på egen gård. Kyllingene leveres enten til slaktekylling/kalkunproduksjon eller til livkyllingproduksjon for eggproduksjon. Det er begrenset med slik produksjon av økologiske foreldredyr i dag, siden det er tillatt å kjøpe inn ikke-økologiske daggamle kyllinger (under 3 dager). Fra 31.12.2036 blir det krav om at slike kyllinger skal være økologiske¹⁸⁸.

Utgangshull og tilgang til utbygg:

En mulig løsning for størrelse utgangsåpninger innenfor regelverksrammene er å betrakte utbygget som en del av husdyrbygningen. Dvs. at utbygget ikke defineres som «veranda», men har tre vegger og duk som isolerer/beskytter mot vær og vind. Denne løsningen er fortsatt til vurdering, og vil innebære at kravet om fire meter utgangsåpninger per 100 m² fra utbygget og ut må oppfylles, mens utgangsåpningene fra husene til utbygget beholdes som de er uten minimumskrav til størrelse. Det er imidlertid et overordnet krav om at dyrevelferden ivaretas gjennom hele året.

Hvis *arealet på utbygget skal medberegnes som en del av bruksarealet inne*, må det være tilgang til utbygget gjennom hele året og døgnet. I tillegg må kravet til størrelse utgangshull mellom innearealet på 2m per 100 m² bruksareal overholdes. Utbygget må derfor tilrettelegges for bruk gjennom året.

Dersom *utbygget ikke skal beregnes som en del av bruksarealet inne*, gjelder kravene om tilgang til utbygget og åpning av utgangshull kun i perioden hvor dyra har tilgang til utearealet. Dvs. dersom det er veldig kaldt eller ugunstige værforhold som gjør at fjørfe ikke er ute, så må ikke utgangshull stå åpne. I slike perioder kan imidlertid enkelte utgangshull stå oppe, hvis dyra skal ha tilgang til utbygget, samtidig som inneklime i huset, dyrehelse og dyrevelferd ivaretas.

Maksimum 3 etasjer i innredningen:

En eventuell 4. etasje må ikke fysisk fjernes, og kan ikke medberegnes i bruksarealet. Det må være mulig å ha godt innsyn til de dyra som oppholder seg på toppen. Det anbefales å sette opp ekstra inspeksjonsstiger og/eller langsgående gangbroer.

[Les mer](#) i rapport fra Animalia og Nortura om anbefalinger til praktiske løsninger innenfor regelverksrammene.

¹⁸⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II, punkt 1.5.1.7 og 1.9.4.4. c.

¹⁸⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 53.1

Uteareal for fjørfe¹⁸⁹

Fjørfe skal ha tilgang til uteareal i minst en tredel av livet, fra en så tidlig alder som praktisk mulig, og når fysiologiske og fysiske forhold tillater dette¹⁹⁰.

Fjørfe kan holdes på veranda istedenfor å ha tilgang til uteareal hvis det i regelverk er innført restriksjoner for å beskytte human- og dyrehelse¹⁹¹. Dette gjelder f.eks. ved risiko for fugleinfluensa. Økologiske produkter beholder sin økologiske status i slike tilfeller.

Krav til utearealet:

- Ulike flokker skal holdes atskilte på utearealet. [Les mer](#) i rapport fra Animalia og Nortura om anbefalinger til praktiske løsninger innenfor regelverksrammene.
- Tilgang på skjul (kunstig eller f.eks. trær/busker) som er jevnt fordelt på utearealet for å fremme at dyra bruker hele arealet
- Maks avstand på 150 m fra husdyrbygning til ytterkant, men samtidig en mulighet til å tillate opp til 350 m dersom det er tilstrekkelig antall skjul som fremmer at dyra bruker hele arealet (minimum 4 skjul per hektar)
- Skal være attraktivt for fjørfe
- Skal hovedsakelig være dekket med vegetasjon av ulike plantearter
- Vegetasjonen på utearealet skal vedlikeholdes regelmessig for å redusere faren for overskudd av næring

Dyretetthet for ulike dyrearter for uteareal framgår av forordning (EU) 2020/464 vedlegg I del IV, og er blant annet (se også vedlegg 5 til denne veilederen):

- For verpehøns og foreldre dyr: Minimum 4 m²/dyr
- For slaktekylling: Minimum 4 m²/dyr ved faste hus, og 2,5 m²/dyr ved flyttbare hus
- For kalkun: Minimum 10 m²/dyr
- For livkylling: Minimum 1 m²/dyr

Vannfugler skal ha tilgang til bekk, elv, vann eller damanlegg når vær og hygieniske forhold tillater det. Arealene må tilrettelegges slik at hygieniske forhold kan sikres, f.eks. ved at damkanter steinsettes eller lignende¹⁹².

Utearealet skal stå ubenyttet i en periode mellom hvert innsett. Perioden skal være minst 1 måned for slaktekylling og 3 måneder for øvrige fjørfe¹⁹³. Hensikten med å la utearealet "hvile" er å etablere ny vegetasjon og forebygge mot smitte. Kravet om hvileperioder for utearealet gjelder ikke små flokker av fjørfe som ikke holdes i luftegårder, og som kan bevege seg fritt hele dagen¹⁹⁴.

Anbefalinger til oppdeling av verandaer og uteareal:

Verandaene kan deles i tre, enten i form av «hundegårds- gjerde» med port, flyttbart nettinggjerde eller netting, avhengig av den funksjonaliteten du ønsker med hensyn til stell og rengjøring. Til tredeling av utearealet vil flyttbare gjerdesystemer være mest praktiske, med

¹⁸⁹ Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. (EU) 2020/464, art. 16

¹⁹⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II punkt 1.9.4.4 d og e

¹⁹¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II punkt 1.9.4.4 f

¹⁹² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II, punkt 1.9.4.4 k

¹⁹³ Jf. økologiforskriften § 13

¹⁹⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II, punkt 1.9.4.4. c

eller uten strøm. Som yttergjerde anbefales et permanent gjerde, i form av «lammegjerde» med faste gjerdestolper. Strømtråd nede over bakken kan være et godt tiltak mot rev og andre predatorer. [Les mer](#) i rapport fra Animalia og Nortura om anbefalinger til praktiske løsninger innenfor regelverksrammene.

Krav om minstealder ved slakting eller bruk av saktevoksende fjørferaser¹⁹⁵

Når fjørfe produseres økologisk for kjøttproduksjon, er det krav om at dyret ikke skal slaktes før det har nådd en minstealder, eller du må bruke saktevoksende raser. Formålet er å unngå intensive oppdrettsmetoder, og å fremme at det brukes raser som er tilpasset økologisk produksjon med mer tilgang til utearealer. Det er fastsatt hvilke saktevoksende raser som er tillatte i økologisk produksjon i økologiforskriften §14.

Virksomheter kan søke om at Mattilsynet vurderer nye fjørferaser som saktevoksende. Søknader sendes til Mattilsynets hovedkontor ved seksjon planter og innsatsvarer, sammen med dokumentasjon som viser at rasen er saktevoksende. Kriteriene som vurderes er i hovedsak om rasen er definert som saktevoksende av et avlsfirma, og hvilken tilvekstrate rasen har. Andre relevante kriterier er om rasen er bedre tilpasset til bruk av uteareal, bedre fjørdrakt og andre faktorer som kan fremme dyrehelse og dyrevelferd i en økologisk produksjon.

Kyllingraser som er tillatt i økologisk produksjon

Disse slaktekyllingrasene er tillatt å benytte som saktevoksende i økologisk produksjon:

- Ross Rowan
- Rowan Ranger
- Hubbard JA 57 Colour yield
- SASSO SA31
- Ranger Classic
- Ranger Gold

Kalkunraser som er tillatt for økologisk produksjon

For kalkunproduksjon anser Mattilsynet kalkunraser for å være saktevoksende dersom de har en tilvekstrate som ikke overstiger 105 gram/dag for hanndyr og 75 gram/dag for hunndyr. Følgende raser er tillatt å benytte som saktevoksende i økologisk produksjon:

- Black Roly Poly
- Bronze 708
- Wrolsted Bronze

Minstealder ved slakting

Hvis du ikke bruker en saktevoksende raser, må du overholde kravet om at dyret må ha nådd en viss alder før det kan slaktes.

Minstealderen for de ulike arter:

- slaktekylling: 81 dager

¹⁹⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II, punkt 1.9.4.1.

- kalkun: 140 dager
- pekingand: 49
- moskusender høner: 70 dager
- moskusender haner: 84 dager
- stökkender: 92 dager
- perlehøns: 94 dager
- gjess: 140 dager

Hvis du ønsker å slakte tidligere enn dette, må du bruke saktevoksende fjørferaser. I tilfelle er minstealderen 70 dager dersom du bruker ikke-økologisk kyllingmateriale. Hvis du bruker økologisk saktevoksende kyllingmateriale, er det ingen krav til minstealder.

3.15 Spesielle regler for kaninhold¹⁹⁶

Krav til oppdrettsforhold for kaniner

Kaniner skal holdes i grupper. Det skal benyttes robuste raser som er tilpasset utendørsforhold. Kaniner skal ha tilgang til

- overdekket ly, herunder mørke skjulesteder
- et utendørsareal med vegetasjon, helst beitemark
- en hevet plattform som de kan sitte på, enten inne eller ute, samt redebyggingsmateriale til alle diende hunner

Flyttbare eller faste hus¹⁹⁷

I beiteperioden skal kaniner holdes i flyttbare hus på beitemark eller i faste hus med tilgang til beitemark. Utenom beiteperioden kan kaniner holdes i faste hus med tilgang til utendørs luftegård med vegetasjon, helst beitemark.

Flyttbare hus på beitemark skal flyttes så ofte som mulig for å sikre størst mulig utnyttelse av beitemarken.

Egenskaper ved og tekniske krav til innendørs- og utendørsarealer¹⁹⁸

Innendørsarealet i faste og flyttbare hus skal være utformet slik at

- høyden er tilstrekkelig til at alle kaninene kan stå oppreist med ørene hevet
- det er plass til forskjellige grupper kaniner og mulig å holde kullene samlet ved overgangen til tilvekstfasen
- det er mulig å holde hanner og drektige og reproduktive hunner atskilt fra gruppen av særskilte dyrevelferdsgrunner og for en avgrenset periode, forutsatt at de kan holde øyekontakt med andre kaniner
- hunner skal ha mulighet til å bevege seg bort fra redet og vende tilbake til det for å amme ungene
- det omfatter

¹⁹⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II, pkt. 1.9.5 og økologiforskriften § 3 bokstav b, jf. fo. (EU) nr. 2020/464, jf. kap. 2, del 5, art. 17 til 21 og vedlegg I del V

¹⁹⁷ Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. 2020/464, art. 19

¹⁹⁸ Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. 2020/464, art. 20

- overdekket ly, herunder tilstrekkelig mange mørke gjemmesteder for alle kategorier av kaniner
- tilgang til rede for alle hunner minst en uke før fødselstermin og fram til slutten av ungenes dieperiode
- tilgang til tilstrekkelig antall reder for ungene, minst ett rede per ammende hunn med unger
- materiale som kaninene kan gnage på

Utendørsarealet i anlegg med faste hus skal være utformet slik at

- det har tilstrekkelig antall opphøyde plattformer som er jevnt fordelt på minstearealet,
- det er omgitt av gjerder som er høye og dype nok til å forhindre rømming ved hopping eller graving,
- det er lett tilgang til den delen av luftegården som har vegetasjon, dersom det dreier seg om et utendørsareal av betong. Uten slik lett tilgang skal betongarealet ikke regnes med i minstearealet utendørs,
- det omfatter
 - overdekket ly, herunder tilstrekkelig mange mørke gjemmesteder for alle kategorier av kaniner,
 - materiale som kaninene kan gnage på.

Vegetasjonen i luftegårdene skal vedlikeholdes jevnlig og på en slik måte at den er attraktiv for kaniner. I beiteperioden skal beitemarkene roteres jevnlig og forvaltes på en slik måte at kaninenes beiting optimaliseres¹⁹⁹.

Dyretetthet og minsteareal innendørs og utendørs²⁰⁰

	Innendørsareal (netto utnyttbart areal per dyr, ikke medregnet plattformer, i m² per dyr) for hvileområdet i faste hus	Innendørsareal (netto utnyttbart areal per dyr, ikke medregnet plattformer, i m² per dyr) for hvileområdet i flyttbare hus
Ammende hunn med unger fram til avvenning	0,6 m ² per hunn med unger dersom hunnens levendevekt er under 6 kg 0,72 m ² per hunn med unger dersom hunnens levendevekt er over 6 kg	0,6 m ² per hunn med unger dersom hunnens levendevekt er under 6 kg 0,72 m ² per hunn med unger dersom hunnens levendevekt er over 6 kg
Drektige og reproduktive hunner	0,5 m ² per drektig eller reproduktiv hunn dersom levendevekten er under 6 kg 0,62 m ² per drektig eller reproduktiv hunn dersom levendevekten er over 6 kg	0,5 m ² per drektig eller reproduktiv hunn dersom levendevekten er under 6 kg 0,62 m ² per drektig eller reproduktiv hunn dersom levendevekten er over 6 kg
Slaktekaniner fra avvenning til slakting	0,2	0,15

¹⁹⁹ Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. 2020/464, art. 21

²⁰⁰ Jf. økologiforskriften § 3, jf. fo. 2020/464, art. 18 og del V

Erstatningskaniner (fra slutten av tilvekstfasen til 6 måneder)		
Voksne hanner	0,6 1,0 dersom hannen mottar hunner for paring	0,6 1,0 dersom hannen mottar hunner for paring

3.16 Spesielle regler for hold av alpakka og lama

Alpakka og lama skal føres med økologisk fôr og i henhold til de generelle kravene i regelverket, jf. tillatte ingredienser og tilsetningsstoffer listet i forordning (EU) 2021/1165 (se Vedlegg 3).

Andre krav til bruk av produkter og stoffer i økologisk produksjon skal overholdes jf. Vedlegg 4 om produkter til rengjøring og desinfisering.

Dyra skal ha tilgang til utendørsarealer og beitemark og reglene for parallellproduksjon og atskilthet må overholdes (jf. kap. 3.3). Oppstalling og stell av dyra skal ivareta god dyrevelferd.

Økologiske produkter skal stamme fra dyr som hele livet er oppdrettet på økologiske driftsenheter.

Ifølge *Veileder i alpakkahold* utgitt av *Den norske alpakkaforening* gjelder *Forskrift om velferd for småfe* også for alpakka.

Mattilsynet anbefaler at alpakka har mer enn 1,5 m² til disposisjon per dyr. Det er ikke definert innearealkrav i generelt regelverk eller i økologiregelverket for lama, men lama er vesentlig større enn alpakka og det anbefales derfor å ha tilsvarende større tilgjengelig inneareal for å sikre god dyrevelferd.

3.17 Spesielle regler for hold av hjort²⁰¹

Regelverket for økologisk hjorteoppdrett omfatter regler for melkeføring, dyretetthet og krav til utforming og bruk av utearealet. Det er også definerte krav for å ivareta naturlig atferd som naturlig skjul for mor og kalv etter fødsel, og tilrettelegging for naturlig skifte av gevir.

Hjorteoppdrett vil bli nærmere omtalt i en senere versjon av denne veilederen.

²⁰¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) nr. 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II del II, pkt. 1.9.2 og økologiforskriften § 3, jf. fo. (EU) nr. 2020/464, kap. 2 - avsnitt 2 - art. 5 til 8, og vedlegg I del II

4 Økologisk birøkt

4.1 Generelt om økologisk birøkt

Birøkt regnes som en del av husdyrholdet, og reglene for økologisk birøkt må ses i sammenheng med det øvrige regelverket for økologisk husdyrhold.

Birøkten kan godkjennes av Debio i sammenheng med øvrig økologisk drift, men det er også mulig med egen økologisk godkjenning for bare birøkt.

Økologisk godkjenning av produkter fra birøkt er nært knyttet til stellet av bikubene. Reglene som ligger til grunn for en godkjenning omhandler også forholdene omkring utvinning, for-edling og lagring av produktene.

Økologiregelverket gjelder som et tillegg til det øvrige regelverket som birøkt er omfattet av.

4.2 Krav til dokumentasjon²⁰²

Dokumentasjon som skal være tilgjengelig ved årlig inspeksjon er;

- Fjorårets og årets regnskap og bilag, kart over bigårdsplasser (både stasjonære- og vandreplasser) i hensiktsmessig målestokk, samt utmarksarealer. Debios skjema for egenerklæring/bekreftelse fra grunneier på at ikke-tillatte innsatsmidler ikke er benyttet i utmark de siste tre årene.
- Rengjøringsjournal el.
- Egne noteringer i form av Norges Birøkterlags notatkort, KSL-noteringer el.

Datoene for høsting av honning og slynging skal bokføres. Rutinene for dette beskrives i driftsbeskrivelsen²⁰³.

4.3 Karenstid²⁰⁴

Før produkter fra birøkt kan omsettes som økologisk, må biene gjennom en karenstid. Dette er en tidsperiode hvor produksjonsreglene for økologisk birøkt følges, men produktene kan ikke omsettes som økologiske²⁰⁵. Karenstiden for birøkt er minimum 12 måneder. Det betyr at du tidligst kan begynne å levere økologisk honning og selge økologiske avleggere og dronninger når dette året er gått.

Legger du om midt i trekkseasonen vil noe av honningen som har kommet inn i kubene være fra tiden i karen, og sesongens produkter vil ikke kunne godkjennes som økologiske. Velg derfor et omleggingstidspunkt før trekkseasonen starter eller etter at honningen er høstet, for å unngå en forlenget karenstid.

²⁰² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.9.6.6.

²⁰³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.9.66

²⁰⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.2.2

²⁰⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 10.4

4.4 Parallellproduksjon²⁰⁶

Hvis du har flere bigårder der det drives birøkt i samme område, skal alle bigårdene oppfylle kravene til økologisk birøkt.

4.5 Bienes opprinnelse

Når du velger rase skal du ta hensyn til bienes evne til å tilpasse seg lokale forhold, og deres levedyktighet og motstandsdyktighet mot sykdommer. Du skal fortrinnsvis bruke *Apis mellifera* av europeisk herkomst og lokale økotypen av disse (populasjoner som er spesielt tilpasset de lokale forholdene)²⁰⁷. Birasene krainerbie, brun bie og buckfast kan f.eks. brukes.

Økologiske bigårder skal i utgangspunktet etableres ved å dele bifolk, eller ved å kjøpe skaksvermer, avleggere eller bifolk som kommer fra bigårder som driver økologisk. Bifolkene som allerede finnes i bigården kan imidlertid omlegges slik at produktene kan omsettes som økologiske etter at karenperioden er gjennomført.

Det er ikke tillatt å bruke genmodifiserte eller klonede dronninger²⁰⁸.

Fornyning av bigården²⁰⁹

Hvis du vil fornye bigården kan du årlig innføre dronninger fra andre økologiske bigårder. I tillegg kan bigården årlig tilføres med inntil 20 % dronninger og yngeltavler/avleggere/skaksvermer/bifolk fra ikke-økologiske bigårder, forutsatt at bidronningene og yngeltavler/avleggerne/skaksvermene/bifolk plasseres i bikuber der de utbygde tavlene eller byggevokstavlene kommer fra økologiske bigårder. I slike tilfeller er det ingen karenperiode.

Se også kap. 4.8 om katastrofesituasjoner.

4.6 Plassering av bigårdene

Bigårdens plassering skal²¹⁰:

- a) Sikre at biene har tilstrekkelige naturlige nektar-, honningdugg- og pollenkilder, samt tilgang til vann.
- b) Være plassert slik at nektar- og pollenkildene i en radius på tre km fra bigården hovedsakelig består av avlinger produsert etter økologisk produksjonsmetode og/eller har et viltvoksende planteliv som ikke er gjenstand for behandling med andre gjødselslag eller plantevernmidler enn de som er tillatt brukt i økologisk produksjon²¹¹.

²⁰⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 9

²⁰⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.9.6.1

²⁰⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 11

²⁰⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.3.4.2

²¹⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.9.6.5

²¹¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II, pkt. 1.9.6.5 b

- c) Være plassert i tilstrekkelig avstand fra alle kilder til forurensning utenom landbruket, for eksempel bykjerner, industriområder, fyllplasser, forbrenningsanlegg for avfall osv. Tilstrekkelig avstand er tre kilometer.

Kravene gjelder ikke for områder der det ikke forekommer blomstring, eller om vinteren.

Ved bruk av utmark må følgende dokumentasjon foreligge:

- a) Kart over området
- b) Skjema for egenerklæring/bekreftelse fra grunneier(e), landbrukskontor eller annen uavhengig tredjepart på at ikke-tillatte innsatsmidler ikke er benyttet det siste året, eller kun i lite omfang.

Trekkplanter som utgjør en vesentlig andel av pollen- og nektarkildene i nærheten skal være økologiske eller ville vekster. Ikke-økologiske planter som ikke er betydningsfulle trekkplanter kan dyrkes i trekkområdet.

4.7 Fôr²¹²

Du må plassere bigården slik at naturlige trekkplanter og nektar- og pollenkilder rundt bigården, slik at behovet for kunstig vårfôring reduseres.

Når produksjonsperioden er over må det være tilstrekkelig mengde honning og pollen igjen i bikubene til at biene kan overvintre. På grunn av de klimatiske forholdene vi har i Norge er det tillatt med kunstig fôring av bifolkene for å sikre overlevelse av bifolket. Det er kun tillatt å benytte økologisk honning fra egne bigårder, økologisk sukkersirup, økologisk pollen eller økologisk sukker som kunstig fôr. Økologisk fôrdeig som kun inneholder slike ingredienser kan brukes. Betingelsen om at det kun tillates bruk av økologisk honning fra egen bigård er beskrevet i forskrift om birøkt.

Du kan høste pollen eller pollentavler igjennom sesongen og gi pollen fra egne bigårder tilbake til bifolkene ved behov.

4.8 Muligheter hvis det oppstår en katastrofesituasjon²¹³

Hvis du opplever en katastrofal hendelse, for eksempel en naturkatastrofe, kan du søke om tillatelse til å flytte bikuber til områder som ikke oppfyller kravene i økologiregelverket, hvis overlevelse av biene er i fare. Det er tillatt å omsette honningen som økologisk ved slike tillatelser.

Hvis du må gjenoppbygge bifolk etter sykdom eller uforutsette hendelser, kan du få tillatelse til å innføre bifolk fra ikke-økologiske bigårder dersom økologiske bifolk ikke er tilgjengelige, forutsatt at de underlegges 1 års karenstid.

²¹² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, vedlegg II, del II, punkt 1.9.6.2 b

²¹³ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav a, jf. fo. (EU) 2020/2146, art. 3.2

Tillatelser kan bare innvilges dersom Mattilsynet vedtar at hendelsen kvalifiserer som en katastrofesituasjon.

4.9 Sykdomsforebygging og veterinærbehandling

Forebyggende tiltak for å unngå sykdom og smitte i bikubene er avgjørende.

Sykdomsforebygging i birøkt skal bygge på følgende prinsipper²¹⁴:

- a) valg av egnede hardføre raser av *Apis mellifera*, fortrinnsvis stedeagne raser fra Europa²¹⁵
- b) bruk av metoder som fremmer stor motstandsdyktighet mot sykdom og forebygger infeksjoner, som regelmessig utskifting av bidronningene, systematisk kontroll av bikubene for å oppdage unormale helsetilstander, kontroll av droneyngel i bikubene, regelmessig desinfisering av materiell og utstyr, destruering av forurenset materiell eller forurensningskilder, regelmessig utskifting av bivoks og tilstrekkelige reserver av pollen og honning i bikubene.

Ved sykdom skal hensynet til dyrevelferden være avgjørende for valg av behandlingsmetode. Du bør vektlegge naturlige terapeutiske midler og metoder, forutsatt at de har virkning mot den sykdommen det gjelder. Dersom slike midler og metoder viser seg å være uten effekt i det aktuelle tilfellet, kan du bruke medisiner av syntetisk opprinnelse under veiledning fra veterinær. Siden det ikke er mulig å sette tilbakeholdelsestider som sikrer nødvendig mattrygghet ved off label-bruk av antibakterielle midler til bier, skal man ikke bruke slike preparater til bier i Norge.

Sykdommer og parasitter hos bier bør forebygges ved god hygiene i birøkten og bruk av biotekniske metoder. Ved behov for bruk av kjemisk bekjempelse av sykdommer og parasitter skal det brukes godkjente legemidler med organiske syrer (oksalsyre eller maursyre) som virkestoff. Slike legemidler omsettes på apotek og må om nødvendig foreskrives av veterinær. Bruk av kjemiske eller syntetiske veterinærpreparater til forebyggende behandling er forbudt²¹⁶.

Hvis du benytter andre legemidler og produkter enn propolis, bivoks, planteoljer, maursyre, melkesyre, eddiksyre, oksalsyre, mentol, thymol, eucalyptol og kamfer, skal følgende dokumenteres og meddeles Debio før produktene markedsføres som økologiske²¹⁷:

- a) middel som brukes (produkt), inkludert spesifisering av den aktive substansen (virkestoffet)
- b) diagnose
- c) behandlingsmetode
- d) varighet av behandlingen
- e) tilbakeholdelsestid.

²¹⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.9.6.3

²¹⁵ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.9.6.1

²¹⁶ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.5.1.3

²¹⁷ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.9.6.6

4.10 Håndtering av biene

Det er forbudt å avlive bier på tavlene i forbindelse med høsting av produkter fra birøkt. Det er tillatt å avlive droneyngel som et ledd i å begrense angrep av *Varroa destructor*²¹⁸.

Fysiske inngrep, som for eksempel vingeklipping av dronninger, er ikke tillatt²¹⁹. Du kan skifte ut bidronningen ved å avlive den gamle bidronningen.

Ved håndtering av biene og høsting av honning er kjemiske eller syntetiske repellenter (avskrekkingsmidler) ikke tillatt²²⁰.

Hvis du anser det som nødvendig å benytte røykpuster for å roe ned biene ved håndtering, må du kun fyre med naturlig materiale i røykpusteren.

4.11 Egenskaper ved bikuber og materialer som brukes i birøkt

Bikuber

Bikubene skal hovedsakelig være laget av naturlige materialer som ikke representerer noen risiko for forurensning av miljøet eller produktene fra birøkten²²¹. Materialer som kommer i kontakt med honningen må være av naturlig materiale (f.eks tretavler). Kassen rundt som ikke kommer i kontakt med honningen kan være av ekspandert polystyren (jackopor, styropor o.l.).

Du kan bare bruke naturlige stoffer som maursyre, melkesyre, eddiksyre, oksalsyre, mentol, tymol, eukalyptol, kamfer, propolis, voks og vegetabiliske oljer i bikubene²²².

Voks

Voksen som brukes i bikubene skal fortrinnsvis være voks fra økologisk godkjente bigårder²²³. En viktig målsetning er å være mest mulig selvforsynt med voks, og det er derfor svært viktig at du som økologisk birøkter tar vare på egen bivoks.

Hvis du ikke finner økologisk voks på markedet, kan voks fra ikke-økologiske enheter tillates. Dette forutsetter at voksen ikke inneholder stoffer som ikke er tillatt brukt i økologisk produksjon²²⁴. Hvis du bruker voks fra ikke-økologiske bigårder, må du skaffe dokumentasjon på at økologisk voks ikke var tilgjengelig da voksen ble innkjøpt. Slik dokumentasjon kan for eksempel være en bekreftelse fra Honningcentralen.

4.12 Rengjøring og desinfeksjon

For å beskytte materiell (rammer, bikuber, utbygde tavler) mot skadegjørere, er det kun tillatt å bruke produkter som står listeført i regelverket med de forutsetninger som er beskrevet der.

²¹⁸ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.9.6.3 c

²¹⁹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.9.6.4 b

²²⁰ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.9.6.5 g

²²¹ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.9.6.5 d

²²² Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.9.6.5 f

²²³ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.9.6.5 e

²²⁴ Jf. økologiforskriften § 2, jf. fo. (EU) 2018/848, art. 14.1, jf. vedlegg II, del II pkt. 1.2.2 f

For eksempel kan kaustisk soda benyttes. Fysisk behandling som vanndamp eller direkte flamme er også tillatt.

Til rengjøring og desinfisering av materiell, bygninger, utstyr, redskaper og produkter som brukes i birøkt, kan du kun bruke stoffer som står listeført i regelverket. For eksempel kan grønnsåpe benyttes. Rutiner for rengjøring og desinfeksjon skal dokumenteres.

Vedlegg 1: Plantevernmidler²²⁵

Vedlegget omfatter/lister opp aktive stoffer i plantevernmidler som er godkjent for bruk i økologisk produksjon.

En forutsetning for å benytte slike plantevernmidler i Norge er at de i tillegg har en nasjonal godkjenning og er oppført i [liste over preparater som kan tillates brukt i økologisk landbruk](#).

Nærmere informasjon om basisstoffer og hvilke som er godkjent å bruke i økologisk produksjon i Norge finner du på Mattilsynets [liste over basisstoffer](#)²²⁶.

Det er ikke tillatt å bruke plantevernmidler, inkludert basisstoffer, til bekjempelse av ugress.

I dette vedlegget er aktive stoffer delt inn i følgende underkategorier:

1. Basisstoffer

Basisstoffer som er av vegetabilsk eller animalsk opprinnelse og basert på næringsmidler som definert i artikkel 2 i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 178/2002⁽²²⁷⁾, kan brukes til plantevern i økologisk produksjon. Slike basisstoffer er merket med en asterisk (*) i tabellen nedenfor. De skal brukes i samsvar med de bruksområdene, vilkårene og begrensningene som er fastsatt i de relevante sammenfattende rapportene⁽²²⁸⁾, og under hensyn til eventuelle ytterligere begrensninger i siste kolonne i tabellen nedenfor.

Andre basisstoffer oppført i del C i vedlegget til gjennomføringsforordning (EU) nr. 540/2011 kan bare brukes til plantevern i økologisk produksjon dersom de er oppført i tabellen nedenfor. Slike basisstoffer skal brukes i samsvar med bruksområdene, vilkårene og begrensningene fastsatt i de relevante sammenfattende rapportene og under hensyn til eventuelle ytterligere begrensninger i høyre kolonne i tabellen nedenfor.

Basisstoffer skal ikke brukes som ugressmidler.

CAS-nr.	Navn	Særlige vilkår og begrensninger
	<i>Equisetum arvense</i> L.*	
70694-72-3	Kitosanhydroklorid*	Fra Aspergillus eller økologisk akvakultur eller fra bærekraftige fiskerier som definert i artikkel 2 i europaparlaments- og

²²⁵ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, art. 1, jf. vedlegg I

²²⁶ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav f, jf. fo. (EU) 2021/1165, vedlegg I, pkt. 1

²²⁷ Europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 178/2002 av 28. januar 2002 om fastsettelse av allmenne prinsipper og krav i næringsmiddelregelverket, om opprettelse av Den europeiske myndighet for næringsmiddeltrygghet og om fastsettelse av framgangsmåter i forbindelse med næringsmiddeltrygghet (EFT L 31 av 1.2.2002, s. 1).

²²⁸ Finnes i pesticiddatabasen: <https://ec.europa.eu/food/plant/pesticides/eu-pesticides-database/active-substances/?event=search.as>

		rådsforordning (EF) nr. 1380/2013(2)
57-50-1	Sukrose*	
1305-62-0	Kalsiumhydroksid	
90132-02-8	Eddik*	
8002-43-5	Lecitiner*	
-	<i>Salix</i> spp. Cortex*	
57-48-7	Fruktose*	
144-55-8	Natriumhydrogenkarbonat	
92129-90-3	Myse*	
7783-28-0	Diammoniumfosfat	Bare i feller
8001-21-6	Solsikkeolje*	
84012-40-8 90131-83-2	<i>Urtica</i> spp. (ekstrakt av <i>Urtica dioica</i>) (ekstrakt av <i>Urtica urens</i>)*	
7722-84-1	Hydrogenperoksid	
7647-14-5	Natriumklorid	
8029-31-0	Øl*	
-	Sennepsfrøpulver*	
14807-96-6	Magnesiumhydrogenmetasilikat Silikatmineral (Talkum E 553b)	Næringsmiddelkvalitet i samsvar med kommisjonsforordning (EU) nr. 231/2012(*)
8002-72-0	Løkolje*	
52-89-1	L-cystein (E 920)	
8049-98-7	Kumelk*	
-	Løkekstrakt av <i>Allium cepa</i> * L.	
	Andre basisstoffer av vegetabilsk eller animalsk opprinnelse og basert på næringsmidler*	
9012-76-4	Kitosan*	Fra Aspergillus eller økologisk akvakultur eller fra bærekraftige fiskerier som definert i artikkel 2 i forordning (EU) nr. 1380/2013
	<p>(1) Oppføring i samsvar med gjennomføringsforordning (EU) nr. 540/2011, nummer og kategori: Del A: aktive stoffer som anses som godkjent i samsvar med forordning (EF) nr. 1107/2009, del B: aktive stoffer godkjent i samsvar med forordning (EF) nr. 1107/2009, del C: bassistoffer, del D: aktive stoffer med lav risiko, og del E: stoffer som bør erstattes.</p> <p>(2) Europaparlaments- og rådsforordning (EU) nr. 1380/2013 av 11. desember 2013 om den felles fiskeripolitikk, om endring av rådsforordning (EF) nr. 1954/2003 og (EF) nr. 1224/2009 og om oppheving av rådsforordning (EF) nr. 2371/2002 og (EF) nr. 639/2004 samt rådsbeslutning 2004/585/EF (EUT L 354 av 28.12.2013, s. 22)</p>	

(*) Kommisjonsforordning (EU) nr. 231/2012 av 9. mars 2012 om fastsettelse av spesifikasjoner for tilsetningsstoffer i næringsmidler oppført i vedlegg II og III til europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1333/2008 (EUT L 83 av 22.3.2012, s. 1).»

2. Aktive stoffer med lav risiko

Aktive stoffer med lav risiko, unntatt mikroorganismer, som er oppført i del D i vedlegget til gjennomføringsforordning (EU) nr. 540/2011 kan brukes til plantevern i økologisk produksjon dersom de er oppført i tabellen nedenfor eller andre steder i dette vedlegget. Slike aktive stoffer med lav risiko skal brukes i samsvar med bruksområdene, vilkårene og begrensningene i henhold til forordning (EF) nr. 1107/2009 og under hensyn til eventuelle ytterligere begrensninger angitt i siste kolonne i tabellen nedenfor.

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
COS-OGA	
Cerevisan og andre produkter basert på cellefragmenter fra mikroorganismer	Ikke fra genmodifiserte organismer
Jernfosfat (jern(III)ortofosfat)	
Laminarin	Tare skal komme fra økologisk akvakultur eller samles inn på en bærekraftig måte i samsvar med del III nr. 2.4 i vedlegg II til forordning (EU) 2018/848
ABE-IT 56 (komponenter av lysat av <i>Saccharomyces cerevisiae</i> stamme DDSF623).	Ikke av GMO-opprinnelse Ikke framstilt ved bruk av dyrkingsmedier av GMO-opprinnelse
Jern(III)difosfat	
Natriumhydrogenkarbonat	
Vandig ekstrakt av spirede frø av søt <i>Lupinus albus</i>	
Andre lavrisikostoffer av vegetabilsk eller animalsk opprinnelse*	Bruk som ugressmiddel ikke tillatt

(¹) Oppføring i samsvar med gjennomføringsforordning (EU) nr. 540/2011, nummer og kategori: Del A: aktive stoffer som anses som godkjent i samsvar med forordning (EF) nr. 1107/2009, del B: aktive stoffer godkjent i samsvar med forordning (EF) nr. 1107/2009, del C: bassistoffer, del D: aktive stoffer med lav risiko, og del E: stoffer som bør erstattes.

3. Mikroorganismer

Alle mikroorganismer oppført i del A, B og D i vedlegget til gjennomføringsforordning (EU) nr. 540/2011 kan brukes i økologisk produksjon, forutsatt at de ikke kommer fra genmodifiserte organismer, og bare når de brukes i samsvar med bruksområdene, vilkårene og begrensningene fastsatt i de relevante sammenfattende rapportene. Mikroorganismer, herunder virus, er biologiske bekjempelsesmidler som anses som aktive stoffer i henhold til forordning (EF) nr. 1107/2009.

4. Aktive stoffer som ikke omfattes av noen av kategoriene ovenfor

De aktive stoffene som er godkjent i henhold til forordning (EF) nr. 1107/2009 og oppført i tabellen nedenfor, kan brukes som plantevernmidler i økologisk produksjon bare når de brukes i samsvar med bruksområdene, vilkårene og begrensningene i henhold til forordning (EF) nr. 1107/2009 og under hensyn til eventuelle ytterligere begrensninger i høyre kolonne i tabellen.

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
Spinosad	
Karbondioksid	
Etylen	Bare på bananer og poteter, men kan også brukes som ledd i en strategi for å forebygge skader på sitrusfrukt forårsaket av fruktfluer
Fettsyrer	All bruk er godkjent, unntatt bruk som ugressmiddel
Hvitløkekstrakt (<i>Allium sativum</i>)	
Hydrolyserte proteiner, unntatt gelatin	
Kaliumhydrogenkarbonat	
Repellenter (lukt) av animalsk eller vegetabilsk opprinnelse / sauefett	
Feromoner og andre semiokjemikalier	Bare i feller og dispensere
Aluminiumsilikat (kaolin)	
Kiselgur (diatoméjord)	
Kvartssand	
Azadiraktin (margosaekstrakt)	Ekstrahert fra frø av neemtreet (<i>Azadirachta indica</i>)
Sitronelleolje	All bruk er godkjent, unntatt bruk som ugressmiddel
Nellikolje	All bruk er godkjent, unntatt bruk som ugressmiddel
Rapsfrøolje	All bruk er godkjent, unntatt bruk som ugressmiddel

Grønnmynteolje	All bruk er godkjent, unntatt bruk som ugressmiddel
Appelsinolje	All bruk er godkjent, unntatt bruk som ugressmiddel
Tetreolje	All bruk er godkjent, unntatt bruk som ugressmiddel
Pyretriner ekstrahert fra planter	
Svovel	
Parafinoljer	
Svovelkalk (kalsiumpolysulfid)	
Maltdekstrin	
Eugenol	
Geraniol	
Tymol	
Kobberhydroksid	I samsvar med gjennomføringsforordning (EU) nr. 540/2011 kan bare bruk som samlet fører til at det brukes maksimalt 28 kg kobber per hektar over en periode på sju år, godkjennes
Kobberoksyklorid	
Kobberoksid	
Bordeaux-væske	
Trebasisk kobbersulfat	
Deltametrin	Bare i feller med særlige lokkemidler mot <i>Bactrocera oleae</i> , <i>Ceratitis capitata</i> og <i>Rhagoletis completa</i>
Lambdacyhalotrin	Bare i feller med særlige lokkemidler mot <i>Bactrocera oleae</i> og <i>Ceratitis capitata</i>

(¹) Oppføring i samsvar med gjennomføringsforordning (EU) nr. 540/2011, nummer og kategori: Del A: aktive stoffer som anses som godkjent i samsvar med forordning (EF) nr. 1107/2009, del B: aktive stoffer godkjent i samsvar med forordning (EF) nr. 1107/2009, del C: bassistoffer, del D: aktive stoffer med lav risiko, og del E: stoffer som bør erstattes.

Vedlegg 2: Gjødsel, jordforbedringsmidler og næringsstoffer

Gjødsel, jordforbedringsmidler og næringsstoffer som er godkjent i samsvar med artikkel 24 nr. 1 bokstav b) i forordning (EU) 2018/848

Gjødsel, jordforbedringsmidler og næringsstoffer⁽²²⁹⁾ oppført i dette vedlegget kan brukes i økologisk produksjon.

I samsvar med del I nr. 1.9.6 i vedlegg II til forordning (EU) 2018/848 kan preparater av mikroorganismer brukes til å forbedre jordas allmenne tilstand eller tilgjengeligheten av næringsstoffer i jorda eller i avlingene.

Produktene kan bare brukes i samsvar med spesifikasjonene og restriksjonene for bruk i generelt regelverk. Mer restriktive bruksvilkår for økologisk produksjon er angitt i høyre kolonne i tabellene.

Betegnelsen Sammensatte produkter eller produkter som inneholder bare materialene oppført nedenfor	Beskrivelse, krav til sammensetning, bruksvilkår
Husdyrgjødsel	Produkt bestående av en blanding av dyreekskrementer og vegetabilsk materiale (dyrestrø og fôrmidler) Ikke fra industrilandbruk
Tørket husdyrgjødsel og dehydrert hønsegjødsel	Ikke fra industrilandbruk
Kompostert husdyrgjødsel, herunder hønsegjødsel og kompostert husdyrgjødsel	Ikke fra industrilandbruk
Flytende dyreekskrementer	Bruk etter kontrollert gjæring og/eller passende fortykning Ikke fra industrilandbruk
Kompostert eller gjæret bioavfall (europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/98/EF(*))	Produkt framstilt fra bioavfall separat innsamlet ved kilden, som er kompostert eller har gjennomgått anaerob gjæring med henblikk på biogassproduksjon Bare vegetabilsk og animalsk bioavfall Bare når det er produsert i et lukket og overvåket innsamlingssystem godkjent av medlemsstaten

⁽²²⁹⁾ Omfatter framfor alt alle produktfunksjonskategoriene i del I i vedlegg I til forordning (EU) 2019/1009.

<p style="text-align: center;">Betegnelse</p> <p style="text-align: center;">Sammensatte produkter eller produkter som inneholder bare materialene oppført nedenfor</p>	<p style="text-align: center;">Beskrivelse, krav til sammensetning, bruksvilkår</p>
	<p>Høyeste tillatte konsentrasjoner i mg/kg tørrstoff:</p> <p>kadmium 0,7, kobber: 70, nikkel: 25, bly: 45, sink: 200, kvikksølv: 0,4, krom (totalt): 70, krom (VI): ikke påviselig²</p>
<p>Torv</p>	<p>Bruken er begrenset til hagebruk (kommersielt hagebruk, blomsterdyrking, tredyrking, planteskoler)</p>
<p>Kompost fra soppdyrking</p>	<p>Det opprinnelige dyrkingsmediet kan bare være framstilt av produkter i dette vedlegget</p>
<p>Blanding av ekskrementer fra mark (markkompost) og insektrester (frass)</p>	<p>Dersom det er relevant, i samsvar med forordning (EF) nr. 1069/2009</p>
<p>Guano</p>	
<p>Kompostert eller gjæret blanding av vegetabilsk materiale</p>	<p>Produkt framstilt av blandinger av vegetabilsk materiale som er kompostert eller har gjennomgått anaerob gjæring med sikte på biogassproduksjon</p>
<p>Biorester fra biogassproduksjon som inneholder animalske biprodukter, og som er nedbrutt sammen med materiale av vegetabilsk eller animalsk opprinnelse, som oppført i dette vedlegget</p>	<p>Animalske biprodukter (herunder biprodukter fra ville dyr) i kategori 3 og mage- og tarminnhold i kategori 2 (slik kategoriene er definert i europaparlaments- og rådsforordning (EF) nr. 1069/2009)</p> <p>Ikke fra industrilandbruk</p> <p>Prosessene skal være i samsvar med kommisjonsforordning (EU) nr. 142/2011</p> <p>Skal ikke brukes på spiselige deler av avlingen</p>
<p>Følgende produkter eller biprodukter av animalsk opprinnelse:</p> <p>Blodmel</p> <p>Hovmel</p> <p>Hornmel</p> <p>Beinmel eller degelatinert beinmel</p>	<p>1) Høyeste tillatte konsentrasjoner av krom (VI) i mg/kg tørrstoff: Ikke påviselig</p> <p>2) Skal ikke brukes på spiselige deler av avlingen</p>

Betegnelse Sammensatte produkter eller produkter som inneholder bare materialene oppført nedenfor	Beskrivelse, krav til sammensetning, bruksvilkår
Fiskemel Kjøttmel Fjør-, hår- og hudmel Ull Pels (1) Hår Melkeprodukter Hydrolyserte proteiner (2)	
Produkter og biprodukter av vegetabilsk opprinnelse til gjødsling	For eksempel mel av oljekaker, kakaoskall, maltspirer
Hydrolyserte proteiner av vegetabilsk opprinnelse	
Alger og algeprodukter	Når de er framkommet direkte gjennom i) fysiske prosesser, herunder dehydrering, frysing og maling ii) ekstraksjon med vann eller vandig sur og/eller basisk løsning iii) gjæring Bare fra økologisk akvakultur eller samlet inn på en bærekraftig måte i samsvar med del III nr. 2.2 i vedlegg II til forordning (EU) 2018/848
Sagmugg og treflis	Trevirke som ikke er kjemisk behandlet etter felling
Kompostert bark	Trevirke som ikke er kjemisk behandlet etter felling
Treaske	Fra trevirke som ikke er kjemisk behandlet etter felling
Bløtt råfosfat	Produkt som er framstilt ved maling av bløte mineralfosfater, og som har trikalsiumfosfat og kalsiumkarbonat som hovedbestanddeler Minsteinnhold av næringsstoffer (vektprosent): 25 % P ₂ O ₅

<p style="text-align: center;">Betegnelse</p> <p style="text-align: center;">Sammensatte produkter eller produkter som inneholder bare materialene oppført nedenfor</p>	<p style="text-align: center;">Beskrivelse, krav til sammensetning, bruksvilkår</p>
	<p>Fosfor uttrykt som P₂O₅ løselig i mineralsyrer, der minst 55 % av det deklarererte innholdet av P₂O₅ er løselig i 2 % maursyre.</p> <p>Partikkelstørrelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> — minst 90 vektprosent passerer gjennom en sikt med maskevidde på 0,063 mm — minst 99 vektprosent passerer gjennom en sikt med maskevidde på 0,125 mm <p>T.o.m. 15. juli 2022: kadmiuinhold på høyst 90 mg/kg P₂O₅</p> <p>F.o.m. 16. juli 2022 gjelder de relevante grenseverdiene for forurensende stoffer fastsatt i forordning (EU) 2019/1009</p>
<p>Aluminiumkalsiumfosfat</p>	<p>Produkt som er framstilt i amorf form gjennom varmebehandling og maling, og som har aluminium- og kalsiumfosfater som hovedbestanddeler.</p> <p>Minsteinnhold av næringsstoffer (vektprosent):</p> <p>30 % P₂O₅</p> <p>Fosfor uttrykt som P₂O₅ løselig i mineralsyrer, der minst 75 % av det angitte innholdet av P₂O₅ er løselig i basisk ammoniumsitratt (Joulie).</p> <p>Partikkelstørrelse:</p> <ul style="list-style-type: none"> — minst 90 vektprosent passerer gjennom en sikt med maskevidde på 0,160 mm — minst 98 vektprosent passerer gjennom en sikt med maskevidde på 0,630 mm <p>T.o.m. 15. juli 2022: kadmiuinhold på høyst 90 mg/kg P₂O₅</p> <p>F.o.m. 16. juli 2022 gjelder de relevante grenseverdiene for forurensende stoffer fastsatt i forordning (EU) 2019/1009</p> <p>Skal bare brukes på basisk jord (pH > 7,5)</p>
<p>Basisk slagg (thomasfosfater eller thomasslagg)</p>	<p>Produkt fra jernsmelting som er framstilt ved behandling av de fosforholdige smeltemassene, og som har kalsiumsilikofosfater som hovedbestanddeler</p> <p>Minsteinnhold av næringsstoffer (vektprosent):</p>

<p style="text-align: center;">Betegnelse</p> <p style="text-align: center;">Sammensatte produkter eller produkter som inneholder bare materialene oppført nedenfor</p>	<p style="text-align: center;">Beskrivelse, krav til sammensetning, bruksvilkår</p>
	<p>12 % P₂O₅ Fosfor uttrykt som fosforpentoksid løselig i mineralsyrer, der minst 75 % av det angitte innholdet av fosforpentoksid er løselig i 2 % sitronsyre eller 10 % P₂O₅ Fosfor uttrykt som fosforpentoksid løselig i 2 % sitronsyre. Partikkelstørrelse: — minst 75 % passerer gjennom en sikt med maskevidde på 0,160 mm — minst 96 % passerer gjennom en sikt med maskevidde på 0,630 mm</p> <p>F.o.m. 16. juli 2022 gjelder de relevante grenseverdiene for forurensende stoffer fastsatt i forordning (EU) 2019/1009</p>
<p>Kaliumråsalt</p>	<p>Produkt framstilt av kaliumråsalter Minsteinnhold av næringsstoffer (vektprosent): 9 % K₂O Kalium uttrykt som vannløselig K₂O 2 % MgO Magnesium i form av vannløselige salter, uttrykt som magnesiumoksid</p> <p>F.o.m. 16. juli 2022 gjelder de relevante grenseverdiene for forurensende stoffer fastsatt i forordning (EU) 2019/1009</p>
<p>Kaliumsulfat, eventuelt med innhold av magnesiumsalt</p>	<p>Produkt framstilt av kaliumråsalt ved fysisk ekstraksjon, eventuelt med innhold av magnesiumsalt</p>
<p>Vinasse og vinasseekstrakt</p>	<p>Unntatt vinasse fra salmiakkproduksjon</p>
<p>Kalsiumkarbonat, for eksempel kritt, mergel, kalksteinsmel, kalkholdige havalger (maerl), fosfatholdig kritt</p>	<p>Bare naturlig forekommende</p>
<p>Avfall fra bløtdyr</p>	<p>Bare økologisk akvakultur eller fra bærekraftige fiskerier, i samsvar med artikkel 2 i forordning (EU) nr. 1380/2013</p>

<p style="text-align: center;">Betegnelse</p> <p style="text-align: center;">Sammensatte produkter eller produkter som inneholder bare materialene oppført nedenfor</p>	<p style="text-align: center;">Beskrivelse, krav til sammensetning, bruksvilkår</p>
Eggeskall	Ikke fra industrilandbruk
Magnesium og kalsiumkarbonat	Bare naturlig forekommende F.eks. dolomittkalk, malt magnesium, kalkstein
Magnesiumsulfat (kiseritt)	Bare naturlig forekommende
Kalsiumkloridløsning	Bare til behandling av bladverk på epletrær for å forebygge kalsiummangel
Kalsiumsulfat (gipsstein)	<p>Produkt av naturlig opprinnelse som inneholder kalsiumsulfat ved forskjellige grader av hydrering</p> <p>Minsteinnhold av næringsstoffer (vektprosent):</p> <p>25 % CaO</p> <p>35 % SO₃</p> <p>Kalsium og svovel uttrykt som totalt CaO + SO₃</p> <p>Findelingsgrad:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Minst 80 % passerer gjennom en sikt med maskevidde på 2 mm — Minst 99 % passerer gjennom en sikt med maskevidde på 10 mm <p>F.o.m. 16. juli 2022 gjelder de relevante grenseverdiene for forurensende stoffer fastsatt i forordning (EU) 2019/1009</p>
Kalkslam fra sukkerproduksjon	Biprodukt fra sukkerproduksjon fra sukkerbete og sukkerrør.
Kalkslam fra produksjon av vakuumsalt	Biprodukt fra produksjon av vakuumsalt fra saltlake som finnes i fjell.
Rent svovel	<p>T.o.m. 15. juli 2022: som oppført i samsvar med del D i vedlegg I til forordning (EF) nr. 2003/2003</p> <p>F.o.m. 16. juli 2022 gjelder de relevante grenseverdiene for forurensende stoffer fastsatt i forordning (EU) 2019/1009</p>
Uorganisk mikronæringsgjødsel	T.o.m. 15. juli 2022: som oppført i samsvar med del D i vedlegg I til forordning (EF) nr. 2003/2003

<p style="text-align: center;">Betegnelse</p> <p style="text-align: center;">Sammensatte produkter eller produkter som inneholder bare materialene oppført nedenfor</p>	<p style="text-align: center;">Beskrivelse, krav til sammensetning, bruksvilkår</p>
	<p>F.o.m. 16. juli 2022 gjelder de relevante grenseverdiene for forurensende stoffer fastsatt i forordning (EU) 2019/1009</p>
<p>Natriumklorid</p>	
<p>Steinmel,leire og leirminerale</p>	
<p>Leonarditt (ubehandlet organisk sediment rikt på huminsyrer)</p>	<p>Bare som et biprodukt av gruvedrift</p>
<p>Humin- og fulvinsyrer</p>	<p>Bare fra uorganiske salter/løsninger, unntatt ammoniumsalter, eller fra rensing av drikkevann.</p>
<p>Xylitt</p>	<p>Bare som et biprodukt fra gruvedrift (f.eks. biprodukt fra utvinning av brunkull)</p>
<p>Kitin (polysakkarid framstilt av skall av krepsdyr)</p>	<p>Fra økologisk akvakultur eller fra bærekraftige fiskerier, i samsvar med artikkel 2 i forordning (EU) nr. 1380/2013</p>
<p>Sediment rikt på organisk^(Feil! Fant ikke referanseilden.) materiale fra ferskvannsmasser, s dannet under anaerobe forhold (f.eks. sapropel)</p>	<p>Bare organiske sedimenter som er biprodukter fra forvaltning av ferskvannsmasser eller utvunnet fra tidligere ferskvannsområder</p> <p>Når det er relevant, bør utvinningen skje på en måte som gir minst mulig påvirkning av vannsystemet</p> <p>Bare sedimenter fra kilder som ikke er forurenset av pesticider, persistente organiske forurensende stoffer og bensinlignende stoffer</p> <p>T.o.m. 15. juli 2022 er høyeste tillatte konsentrasjoner i mg/kg tørrstoff som følger: kadmium: 0,7, kobber: 70, nikkel: 25, bly: 45, sink: 200, kvikksølv: 0,4, krom (totalt): 70, krom (VI): ikke påviselig</p>

Betegnelse Sammensatte produkter eller produkter som inneholder bare materialene oppført nedenfor	Beskrivelse, krav til sammensetning, bruksvilkår
	F.o.m. 16. juli 2022 gjelder de relevante grenseverdiene for forurensende stoffer fastsatt i forordning (EU) 2019/1009
Biokull – pyrolyseprodukt framstilt av en rekke organiske materialer av vegetabilsk opprinnelse og brukt som jordforbedringsmiddel	Bare fra plantematerialer, ubehandlet eller behandlet med produkter som er oppført i vedlegg I Gjeldende grenseverdier for forurensende stoffer fastsatt i forordning (EU) 2019/1009 skal benyttes: PAH16: 6mg/kg ts PCDD/F: 20 ng WHO-toxicity equivalents/kg ts
Gjenvunnet struvitt og utfelte fosfatsalter	Produktene må oppfylle kravene fastsatt i forordning (EU) 2019/1009. Husdyrgjødsel brukt som utgangsmateriale kan ikke komme fra industrilandbruk
Natriumnitrat	Bare til algeproduksjon på land i lukkede systemer
Kaliumklorid	Bare naturlig forekommende
Selensalter	Bare for å bøte på en mangel i jordsmonnet som brukes til husdyrhold og/eller beite eller til produksjon av fôrvekster

(1) Her er «organisk» brukt i betydningen organisk kjemi, ikke organisk (dvs. økologisk) landbruk.

(2) Europaparlaments- og rådsdirektiv 2008/98/EF av 19. november 2008 om avfall og om oppheving av visse direktiver (EUT L 312 av 22.11.2008, s. 3)

Vedlegg 3: Fôrmidler og tilsetningsstoffer i fôrvarer

Produkter og stoffer som er godkjent for bruk som fôr eller i fôrproduksjon

DEL A

Godkjente ikke-økologiske fôrmidler av vegetabilsk opprinnelse, algeoppriinnelse, animalsk opprinnelse eller opprinnelse i gjær eller fôrmidler av mikrobiell eller mineralsk opprinnelse som nevnt i artikkel 24 nr. 1 bokstav c) i forordning (EU) 2018/848

1) FÔRMIDLER AV MINERALSK OPPRINNELSE

Nr. i fôr-katalogen ⁽¹⁾	Navn	Særlige vilkår og begrensninger
11.1.1	Kalsiumkarbonat	
11.1.2	Kalkholdige skall av marine skjell	
11.1.4	Maerl	
11.1.5	Lithothamnium	
11.1.6	Kalsiumklorid	Begrenset til bruk i samsvar med kommisjonsforordning (EU) 2020/354(1) som fôr med særlige ernæringsformål: reduksjon av risikoen for melkefeber og subklinisk hypokalsemi Til melkekyr Bruk begrenset til selektiv bruk (bare til enkeltdyr ved behov og i et begrenset tidsrom) Kalsiumklorid når det renses fra naturlig forekommende saltvann, dersom det er tilgjengelig
11.1.13	Kalsiumglukonat	
11.2.1	Magnesiumoksid	
11.2.4	Vannfritt magnesiumsulfat	
11.2.6	Magnesiumklorid	
11.2.7	Magnesiumkarbonat	
11.3.1	Dikalsiumfosfat	
11.2.3	Monodikalsiumfosfat	
11.3.3	Monokalsiumfosfat	
11.3.5	Kalsiummagnesiumfosfat	
11.3.8	Magnesiumfosfat	

Nr. i fôr-katalogen ⁽¹⁾	Navn	Særlige vilkår og begrensninger
11.3.10	Mononatriumfosfat	
11.3.16	Kalsiumnatriumfosfat	
11.3.17	Monoammoniumfosfat (ammoniumdihydrogenortofosfat)	Bare til akvakultur
11.3.19	Pentanatriumtrifosfat (STPP)	Bare i fôr til kjøledyr
11.3.27	Dinatriumdihydrogendifosfat (SAPP)	Bare i fôr til kjøledyr
11.4.1	Natriumklorid	
11.4.2	Natriumhydrogenkarbonat	
11.4.4	Natriumkarbonat	
11.4.6	Natriumsulfat	
11.5.1	Kaliumklorid	

(¹) Kommisjonsforordning (EU) nr. 2020/354 av 4. mars 2020 om utarbeiding av en liste over bruksområder for fôr med særlige ernæringsformål og om oppheving av direktiv 2008/38/EF (EUT L 67 av 5.3.2020, s. 1).

2) ANDRE FÔRMIDLER

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
Algeolje	Olje framstilt ved ekstrahering fra mikroalger ved gjæring Vekstmedium for gjæringsprosessen må ikke komme fra genmodifiserte organismer og bør være fra økologiske råvarer, dersom slike er tilgjengelig
Mel, olje og andre fôrmidler av fisk eller andre akvatiske dyr	Forutsatt at de kommer fra fiskerier som er sertifisert som bærekraftige i henhold til en ordning anerkjent av Mattilsynet Forutsatt at de er produsert eller bearbeidet uten kjemiske løsemidler Det er bare tillatt å bruke dem til dyr som ikke er planteetere Bruk av hydrolysat fra fiskeprotein er bare tillatt til unge husdyr som ikke er planteetere
Mel, olje og andre fôrmidler av fisk, bløtdyr eller krepsdyr	Til kjøttetende akvakulturdyr. Fra fiskerier som er sertifisert som bærekraftige i henhold til en ordning anerkjent av Mattilsynet i samsvar med del III nr. 3.1.3.1 bokstav c) i vedlegg II til forordning (EU) 2018/848 Fra slakteavfall fra fisk, krepsdyr eller bløtdyr som allerede er fanget for konsum i samsvar med del III nr. 3.1.3.3 bokstav c) i vedlegg II til forordning (EU) 2018/848, eller fra hele fisk, krepsdyr eller bløtdyr som er fanget og ikke brukes til konsum, i samsvar med del III nr. 3.1.3.3 bokstav d) i vedlegg II til forordning (EU) 2018/848
Fiskemel og fiskeolje	I tilvekstfasen til fisk i innlandsvann, reker av Penaeidae-familien, ferskvannsreker og tropiske ferskvannsfisker

	<p>Fra fiskerier som er sertifisert som bærekraftige i henhold til en ordning anerkjent av Mattilsynet i samsvar med del III nr. 3.1.3.1 bokstav c) i vedlegg II til forordning (EU) 2018/848</p> <p>Bare dersom det ikke finnes tilstrekkelige mengder naturlig fôr i dammer og innsjøer, høyst 25 % fiskemel og 10 % fiskeolje i fôrrasjonen til reker av Penaeidae-familien og ferskvannsureker (<i>Macrobrachium</i> spp.) og høyst 10 % fiskemel eller fiskeolje i fôrrasjonen til haimalle (<i>Pangasius</i> spp.), i samsvar med del III nr. 3.1.3.4 bokstav c) i) og ii) i vedlegg II til forordning (EU) 2018/848</p>
Gjær	Når det ikke er tilgjengelig fra økologisk produksjon
Gjærprodukter	Når det ikke er tilgjengelig fra økologisk produksjon
Propylenglykol [1,2-propandiol] [propan-1,2	Begrenset til bruk i samsvar med kommisjonsforordning (EU) 2020/354 som fôr med særlige ernæringsformål: reduksjon av risikoen for ketose Til melkekyr, søyer og geiter Bruk begrenset til selektiv bruk (bare til enkelt dyr ved behov og i et begrenset tidsrom)
Kolesterol	<p>Produkt fra ullfett (lanolin) oppnådd ved forsåpning, separering og krystallisering, fra skalldyr eller andre kilder</p> <p>For å dekke de kvantitative ernæringsmessige behovene hos reker av Penaeidae-familien og ferskvannsureker (<i>Macrobrachium</i> spp.) i tilvekststadiet og i tidligere livsstadier i yngelanlegg og klekkerier</p> <p>Når det ikke er tilgjengelig fra økologisk produksjon</p>
Urter	<p>I samsvar med artikkel 24 nr. 3 bokstav e) iv) i forordning (EU) 2018/848, nærmere bestemt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Når det ikke er tilgjengelig i økologisk form — Produsert/bearbeidet uten kjemiske løsemidler — Høyst 1 % i fôrrasjonen
Melasse	<p>I samsvar med artikkel 24 nr. 3 bokstav e) iv) i forordning (EU) 2018/848, nærmere bestemt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Når det ikke er tilgjengelig i økologisk form — Produsert/bearbeidet uten kjemiske løsemidler — Høyst 1 % i fôrrasjonen
Plantep plankton og dyre plankton	Bare ved oppdrett av larver fra økologisk yngel
Spesifikke proteinforbindelser	<p>I samsvar med nr. 1.9.3.1 bokstav c) og 1.9.4.2 bokstav c) i forordning (EU) 2018/848, nærmere bestemt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Til og med 31. desember 2026 — Når det ikke er tilgjengelig i økologisk form — Produsert/bearbeidet uten kjemiske løsemidler — Til fôring av smågriser på opptil 35 kg eller ungt fjôrfe — Høyst 5 % av tørrstoffet i fôr av landbruksopprinnelse per 12-månedersperiode
Krydder	<p>I samsvar med artikkel 24 nr. 3 bokstav e) iv) i forordning (EU) 2018/848, nærmere bestemt:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Når det ikke er tilgjengelig i økologisk form — Produsert/bearbeidet uten kjemiske løsemidler — Høyst 1 % i fôrrasjonen

(1) I samsvar med forordning (EU) nr. 68/2013.

DEL B

Godkjente førtilsetninger og tekniske hjelpestoffer som brukes i fôr, som nevnt i artikkel 24 nr. 1 bokstav d) i forordning (EU) 2018/848)

Førtilsetninger oppført i denne delen må være godkjent i samsvar med forordning (EF) nr. 1831/2003.

De særlige vilkårene fastsatt her skal anvendes i tillegg til vilkårene i de godkjenningene som er gitt i henhold til forordning (EF) nr. 1831/2003.

1) TEKNOLOGISKE TILSETNINGSSTOFFER

a) *Konserveringsmidler*

ID-nummer eller funksjonsgruppe	Navn	Særlige vilkår og begrensninger
E 200	Sorbinsyre	
E 236	Maursyre	
E 237	Natriumformiat	
E 260	Eddiksyre	
E 270	Melkesyre	
E 280	Propionsyre	
E 330	Sitronsyre	

b) *Antioksidanter*

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
Tokoferolekstrakter fra vegetabiliske oljer	
Tokoferolrike ekstrakter fra vegetabiliske oljer (deltariske)	

c) *Emulgatorer, stabilisatorer, fortykningsmidler og geleringsmidler*

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
Lecitiner	Bare fra økologisk råstoff Bare til bruk som fôr til akvakulturdyr
Karragenan	Bare i fôr til kjæledyr
Johannesbrødkjernemel	Bare i fôr til kjæledyr Bare framstilt ved en ristingsprosess Fra økologisk produksjon dersom det er tilgjengelig
Gummi arabicum	Bare i fôr til kjæledyr Fra økologisk produksjon dersom det er tilgjengelig
Xantangumm	

d) Bindemidler og antiklumpemidler

ID-nummer eller funksjonsgruppe	Navn	Særlige vilkår og begrensninger
E 412	Guarkjernemel	
E 535	Natriumferrocyanid	Høyeste tillatte innhold: 20 mg/kg NaCl beregnet som ferrocyanidanion
E 551b	Kolloidal silisiumoksid	
E 551c	Kiselgur (diatoméjord, rensset)	
1m558i	Bentonitt	
E 559	Kaolinleire, asbestfri	
E 560	Naturlige blandinger av steatitt og kloritt	
E 561	Vermikulitt	
E 562	Sepiolitt	
E 566	Natrolitt-fonolitt	
E 563	Sepiolittleire	
1g568	Klinoptilolitt sedimentær opprinnelse av	
E 599	Perlitt	
1g599	Illitt-montmorillonitt-kaolinitt	

e) Tilsetningsstoffer i ensilasje

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
Enzymer, mikroorganismer	Bare godkjent for å sikre tilstrekkelig gjæring
Maursyre	
Natriumformiat	
Propionsyre	
Natriumpropionat	

f) *Stoffer som reduserer forurensning av fôr med mykotoksiner*

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
Bentonitt	

2) **SENSORISKE TILSETNINGSSTOFFER**

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
Astaxantin	Bare fra økologiske kilder, f.eks. fra skall fra økologiske krepsdyr Bare i fôrrasjonen til laks og ørret innenfor grensene for deres fysiologiske behov Dersom det ikke finnes astaxantin fra økologiske kilder, kan det brukes astaxantin fra naturlige kilder, f.eks. fra astaxantinrik <i>Phaffia rhodozyma</i>
Aromastoffer	Bare ekstrakter fra landbruksprodukter, herunder kastanjeekstrakt (<i>Castanea sativa</i> Mill.)

3) **ERNÆRINGSMESSIGE TILSETNINGSSTOFFER**

a) *Vitaminer, provitaminer og kjemisk veldefinerte stoffer med tilsvarende virkning*

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
Vitaminer og provitaminer	Fra landbruksprodukter Dersom de ikke er tilgjengelige fra landbruksprodukter: — Bare syntetiske vitaminer som er identiske med vitaminer fra landbruksprodukter, kan brukes til enmagede dyr og akvakulturdyr — Bare syntetiske A-, D- og E-vitaminer som er identiske med vitaminer fra landbruksprodukter, kan brukes til drøvtyggere. Bruken skal være forhåndsgodkjent av medlemsstaten basert på en vurdering av de økologiske drøvtyggernes mulighet til å få i seg de nødvendige mengdene av disse vitaminene gjennom fôrrasjonen
Taurin	Bare til katter og hunder Av ikke-syntetisk opprinnelse dersom det er tilgjengelig
Betain, vannfritt	Bare til enmagede dyr samt fisk Fra økologisk produksjon. Dersom dette ikke er tilgjengelig, av naturlig opprinnelse

b) *Forbindelser av mikronæringsstoffer*

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
Jern(II)karbonat (jernspat)	
Jern(II)sulfatmonohydrat	
Jern(II)sulfatheptahydrat	
Jern(II)kelat av proteinhydrolysater	Fra økologisk soyaproduksjon dersom det er tilgjengelig
Jerndekstran 10 %	Begrenset til bruk i samsvar med kommisjonsforordning (EU) 2020/354 som får med særlige ernæringsformål: kompensasjon for utilstrekkelig tilgang på jern etter fødsel Bare til spedgriser Dyrkingsmediet for gjæringsprosessen for dekstran skal ikke komme fra genmodifiserte organismer Bruk begrenset til selektiv bruk (bare til smågris som trenger det og i et begrenset tidsrom)
Kaliumjodid	
Kalsiumjodat, vannfritt	
Overtrukket granulert kalsiumjodat, vannfritt	
Kobolt(II)acetattetrahydrat	
Kobolt(II)karbonat	
Kobolt(II)karbonathydroksid(2:3)monohydrat	
Overtrukket granulert kobolt(II)karbonat	
Kobolt(II)sulfatheptahydrat	
Kobber(II)karbonatdihydroksymonohydrat	
Kobber(II)oksid	
Kobber(II)sulfatpentahydrat	
Kobber(II)kelat av proteinhydrolysater	Fra økologisk soyaproduksjon dersom det er tilgjengelig
Dikobberkloridtrihydroksid	
Mangan(II)oksid	
Mangan(II)sulfat, monohydrat	
Mangankelater av proteinhydrolysater	Fra økologisk soyaproduksjon dersom det er tilgjengelig
Sinkoksid	

Sinksulfatheptahydrat	
Sinksulfatmonohydrat	
Sinkkloridhydroksidmonohydrat	
Sinkkelat av proteinhydrolysater	Fra økologisk soyaproduksjon dersom det er tilgjengelig
Natriummolybdatdihydrat	
Natriumselenitt	
Overtrukket granulert natriumselenitt Natriumselenat	
Selenberiket gjær, <i>Saccharomyces cerevisiae</i> CNCM I-3060, inaktivert	
Selenberiket gjær <i>Saccharomyces cerevisiae</i> NCYC R397, inaktivert	
Selenberiket gjær, <i>Saccharomyces cerevisiae</i> CNCM I-3399, inaktivert	
Selenberiket gjær <i>Saccharomyces cerevisiae</i> NCYC R646, inaktivert	
Selenberiket gjær <i>Saccharomyces cerevisiae</i> NCYC R645, inaktivert	

c) Aminosyrer, deres salter og analoger

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
L-histidinmonohydroklorid monohydrat	Produsert ved gjæring Kan brukes i fôrrasjonen til laksefisk når fôrkildene oppført i del II nr. 3.1.3.3 i vedlegg II til forordning (EU) 2018/848 ikke gir nok histidin til å dekke fiskens ernæringsmessige behov

4) AVLSTEKNISKE TILSETNINGSSSTOFFER

Navn	Særlige vilkår og begrensninger
Enzymer og mikroorganismer	
Ammoniumklorid	Bare til katter

Vedlegg 4: Produkter til rengjøring og desinfisering

Godkjente rengjørings- og desinfeksjonsmidler som nevnt i artikkel 24 nr. 1 bokstav e), f) og g) i forordning (EU) 2018/848

Produkter for rengjøring av hover/klauver på dyr ikke er omfattet av denne positivlisten. Det vil si at det ikke er noen særlige regler i økologiregelverket for slike produkter.

DEL A

Produkter til rengjøring og desinfeksjon av dammer, bur, tanker, lengdestrømskar bygninger eller anlegg som brukes til dyreproduksjon.

Stoffer listet i vedlegg VII i forordning 889/2008 gjelder i en overgangsperiode:

1. Produkter til rengjøring og desinfisering av bygninger og anlegg for husdyrproduksjon nevnt i artikkel 23 nr. 4:
 - Kalium- og natriumsåpe
 - Vann og damp
 - Kalkmelk
 - Kalk
 - Ulesket kalk
 - Natriumhypokloritt (f.eks. i form av flytende blekemiddel)
 - Kaustisk soda
 - Kaustisk kali
 - Hydrogenperoksid
 - Naturlige planteessenser
 - Sitronsyre, pereddiksyre, maursyre, melkesyre, oksalsyre og eddiksyre
 - Alkohol
 - Salpetersyre (meieriutstyr)
 - Fosforsyre (meieriutstyr)
 - Formaldehyd
 - Rengjøring og desinfisering av spener og melkeutstyr
 - Natriumkarbonat

DEL B

Produkter til rengjøring og desinfeksjon av bygninger og anlegg som brukes til planteproduksjon, herunder til lagring på en driftsenhet i landbruket

Inntil det fastsettes nærmere bestemmelser om rengjørings- og desinfiseringsmidler som kan brukes i bygninger og anlegg til økologisk planteproduksjon, gjelder det ikke særskilte forbud mot bruk av slike midler i økologisk produksjon jf. Økologiforskriften § 29 b. Dette betyr at tilsvarende produkter kan benyttes i økologisk og ikke-økologisk produksjon inntil videre.

DEL C

Produkter til rengjøring og desinfeksjon av foredlings- og lagringsanlegg

Inntil det fastsettes nærmere bestemmelser om rengjørings- og desinfiseringsmidler som kan brukes i økologiske foredlings- og lagringsanlegg, gjelder det ikke særskilte forbud mot bruk av slike midler i økologisk produksjon jf. Økologiforskriften § 29 b. Dette betyr at tilsvarende produkter kan benyttes i økologisk og ikke-økologisk produksjon inntil videre.

DEL D

Produkter omhandlet i artikkel 12 nr. 1 i denne forordningen

Følgende produkter eller produkter som inneholder følgende aktive stoffer, som oppført i vedlegg VII til forordning (EF) nr. 889/2008, kan ikke brukes som biocidprodukter. Dette er et krav i henhold til generelt biocidregelverk, og viser derfor til at tilsvarende restriksjoner gjelder for bruk av biocider i økologisk og ikke-økologisk produksjon.

Bruk av disse aktive stoffene avhenger derfor av bruksområdet for stoffene. For eksempel er kaustisk soda fortsatt tillatt å benytte i rengjøringsmiddel for rengjøring av rammer i økologisk birøkt.

- kaustisk soda
- kaustisk kali
- oksalsyre
- naturlige planteessenser, med unntak av linolje, lavendelolje og peppermynteolje
- salpetersyre
- fosforsyre
- natriumkarbonat
- kobbersulfat
- kaliumpermanganat
- tefrøkake framstilt av naturlige kameliafrø
- humussyre
- peroksyeddiksyrer med unntak av pereddiksyre

Vedlegg 5: Minsteareal innendørs og utendørs areal og andre særtrekk ved lokalene²³⁰

1. Storfe, dyr av hestefamilien, sau, geit og svin

	Innendørsareal (nettoareal tilgjengelig for dyrene)		Utendørsareal (mosjonsareal, unntatt beiter)
	Minste levende- vekt (kg)	m ² /dyr	m ² /dyr
Storfe til livdyr og slakt og avls- og oppføringshester	inntil 100	1,5	1,1
	inntil 200	2,5	1,9
	inntil 350	4,0	3
	over 350	5 og minst 1 m ² /100 kg	3,7 og minst 0,75 m ² /100 kg
Melkekuer		6	4,5
Avlsokser		10	30
Sauer og geiter		1,5 per sau/geit	2,5
		0,35 per lam/kje	0,5
Purker med unger på inntil 40 dager		7,5 per purke	2,5
Slakteris	inntil 50	0,8	0,6
	inntil 85	1,1	0,8
	inntil 110	1,3	1
	Over 110 kg	1,5	1,2
Smågriser	over 40 dager og inntil 30 kg	0,6	0,4
Avlssvin		2,5 per hunddyr	1,9
		6 per hanndyr	8,0

²³⁰ Jf. økologiforskriften § 3 bokstav b, jf. fo. (EU) 2020/464 vedlegg I

	Innendørsareal (nettoareal tilgjengelig for dyrene)		Utendørsareal (mosjonsareal, unntatt beiter)
	Minste levende- vekt (kg)	m ² /dyr	m ² /dyr
		Dersom bingene brukes til naturlig bedekning: 10 m ² /avlstråne	

2. Fjørfe

	Innendørsareal (nettoareal tilgjengelig for dyrene)			Utendørsareal m ² areal tilgjengelig på skift/dyr)
	Antall dyr/m ²	cm sitte- pinne/ dyr	rede	
Verpehøner	6	18	7 verpehøner per rede eller ved felles rede, 120 cm ² /fugl	4, forutsatt at grensen på 17 kg N/da/år ikke overskrides
Fjørfe til oppføring (i faste lokaler)	10 med høyst 21 kg levendevekt/ m ²	20 (bare for perle- høns)		4 per broiler og perlehøns 4,5 per and 10 per kalkun 15 per gås For alle nevnte arter skal ikke grensen på 17 kg N/da/år overskrides
Fjørfe til oppføring i mobile lokaler	16 ⁽¹⁾ i mobile fjørfehus med høyst 30 kg levendevekt/ m ²	5 (slakte- kylling) 10 (kalkun)		2,5, forutsatt at grensen på 17 kg N/da/år ikke overskrides

(¹) Bare i mobile hus der gulvarealet ikke overstiger 150 m², som er åpne om natten.

